

Nr 2 • 2002 • årgång 26 • 55 kr

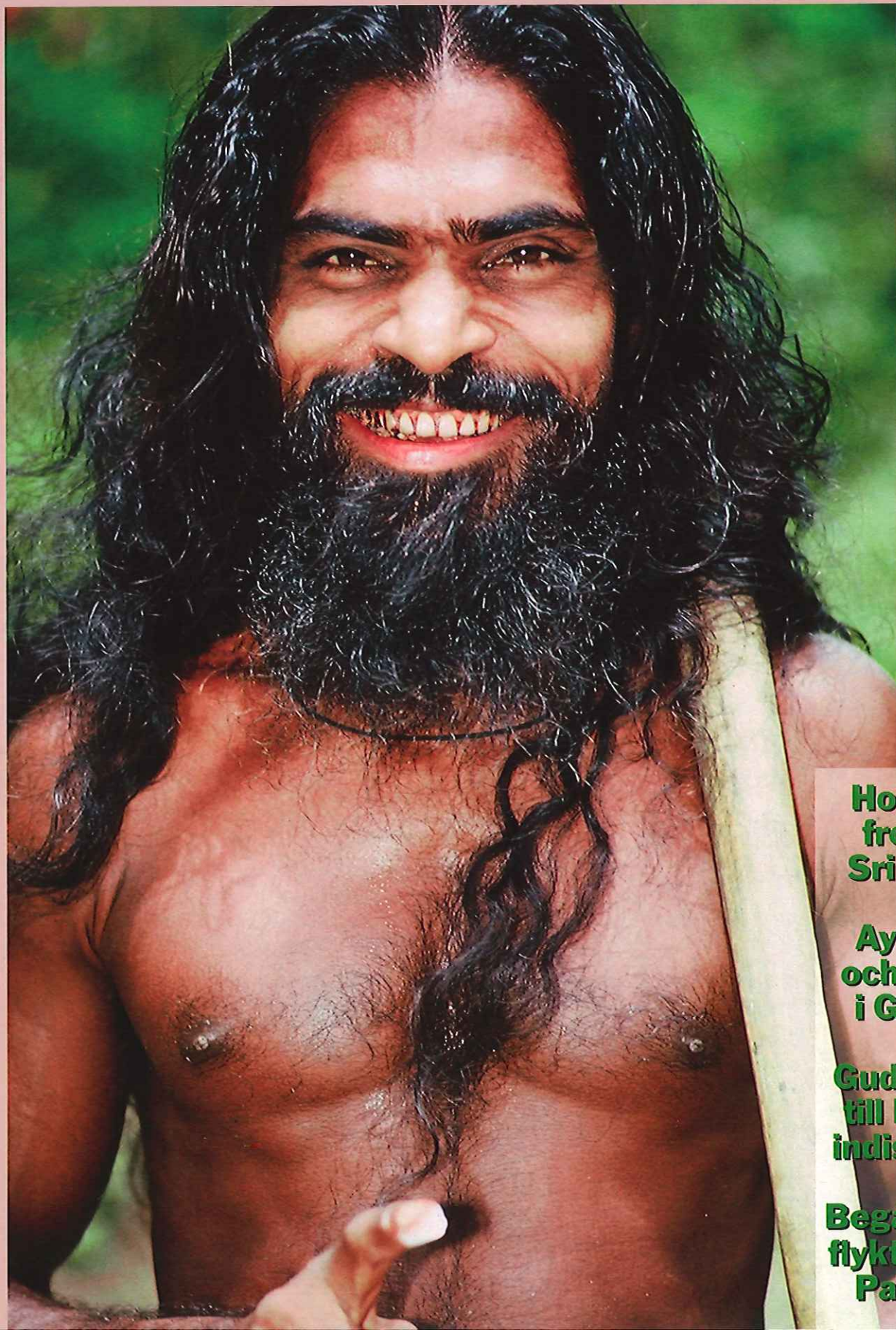
<http://www.sydasien.m.se>

sydasien

Rapport
från hotat
paradis

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

**Hopp om
fred på
Sri Lanka**

**Ayodhya
och våldet
i Gujarat**

**Guds namn
till låns på
indisk bank**

**Begåvnings-
flykt sänker
Pakistan**

Missiltester och den ljuvaste poesi

Utsläppt från fyra dagars mediterande i tystnad och avskildhet får jag höra om Pakistans missilttester.

Upptäckningen mellan de båda kärnvapenmakterna Pakistan och Indien fortsätter alltså. Lugnet från de fyra dagarnas insiktsmeditation (se SYDASIEN 4/2001) blandas långsamt upp med frustration.

Frustration över att jordklotet rymmer så många oroshärdar, inte minst i de länder vi skriver om i SYDASIEN. I det här numret kan du bland annat läsa

Jan Henningssons insiktsfulla text om det religiösa våldet i Gujarat. Och **Mikael Persson** rapporterar om den blodiga konflikten i Nepal där maoistgerillans och regeringstruppernas strider får vanligt folk att komma kläm.

Vill du vila från oroligheter så läs om fredsoptimismen på Sri Lanka. **Kristine Höglund** och **Isak Svensson**, liksom andra bedömare, tror att konflikten

mellan staten och tamilgerillan nu är på väg att gå mot sitt slut.

Men vill du hellre läsa något passionerat så bläddra fram till **Sigrid Kahles** hyllning till urdupoesi och urduteater.

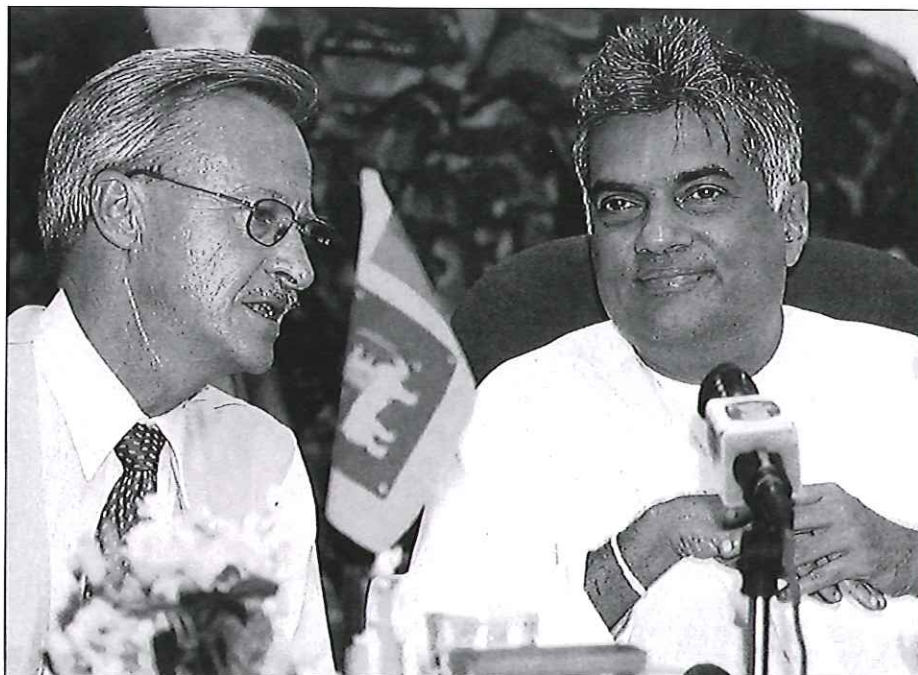
Katarina Sandström Blyme

INNEHÅLL I NR 2/02:

Freden på väg i Sri Lanka	2
Maldiverna söker sig ny framtid	4
Ajit Roy om hur krigshotet avleder uppmärksamheten från Ahmedabad	7
Jan Henningsson om Ayodhya, våldet i Gujarat och den nya hinduismen	8
Björn Hettne om striden kring de indiska skolböckerna	13
Islams bidrag till Indiens kultur	14
Banken som lånar ut Guds namn	16
Rana Rizvi om begåvningsflykten av unga utbildade pakistanare	18
Kulturen återuppstår i Afghanistan	19
Sri Lankas hotade folkspillra	20
Missiltester isolerar Pakistan	24
Zavia – urdu tidskrift i Sverige	25
Sigrid Kahle om kärleken till urdupoesi ..	26
Vrede i Bangladesh över kritik från utländsk press	28
Nunneliv befriar buddhistkvinnor	30
Konfrontation och maktkamp i Nepal ..	34
Mycket "kropp" på dokumentärfilmfestival i Göttingen	36
Överraskande antologier anmäles	37
Notiser	38

Omslaget: *Sudda håller Wanniyala-Ättfolkets traditioner levande i Sri Lanka.*

FOTO: WVECA STEGEBORN

Sri Lankas premiärminister **Ranil Wickremasinghe** tillsammans med den norske ambassadören **Jon Westborg**, efter undertecknandet av vapenstilleståndsavtalet i Vavuniya den 22 februari.

FOTO: GEMUNU AMARASINGHE/AP

Vapenvilan gör fred möjlig på Sri Lanka

Vapenvilan mellan de tamilska tigrarna (LTTE) och den lankesiska regeringen i februari 2002 har skapat nytt hopp för en lösning av den väpnade konflikten på Sri Lanka, med förhandlingar som förväntas inledas i mitten av juni. Flera faktorer pekar på att konflikten mellan den singales-dominerade staten och de tamilska tigrarna nu ska få ett slut.

Det som främst utmärker detta fredsinitiativ mot tidigare sådana är att det nu för första gången i konflikten mellan LTTE och regeringen finns en tredje part som kan agera medlare och som har accepterats av båda parter. Dessutom tycks regeringen denna gång föra en mer försiktig politik, som ligger mer i linje med LTTE:s stegvisa ansats till förhandlingar.

Vapenvilan föregicks inte av direktsam-

tal mellan parterna, utan arrangerades i stället genom norsk medling och innebär en typ av normalisering i de krigsdrabbade områdena. I början av april öppnades den strategiskt viktiga riksvägen A9, som är den enda landförbindelsen mellan Jaffnahalvön och resten av landet.

Det innebär att man nu kan resa fritt från LTTE-kontrollerade områden i norr till andra delar av landet. Människorna i dessa områden har därför mycket att förlora på en återgång till stridigheter. Därmed har insatserna höjts för ett misslyckande, vilket gör det mer kostsamt både för regeringen och LTTE att i detta skede avbryta fredsprocessen.

I dag finns också ett större förhandlingsutrymme än tidigare. När det gäller frågan om hur en lösning av konflikten skulle

SYDASIEN, RÅBYGATAN 5A, 223 61 LUND

Telefon och fax: 046-13 35 68

E-mail: sydasien@telia.com

Webb-sida: <http://www.sydasien.m.se>

Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Tidskriftsredaktör: Lars Eklund

Redaktion för detta nummer: Lars Eklund och Katarina Sandström Blyme

Tryck: Luleå Grafiska 2002

Prenumerantregister: Nätverkstaden Väst,

031-743 99 05, ekonomitjanst@natverkstan.net

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år)

kostar för privatpersoner i Sverige 220 kr.

Prenumeration för institutioner och bibliotek 250 kr.

Övriga Norden (B-post) 285 kr, övriga Europa (B-

post) 315 kr, utom-Europa (A-post) 350 kr.

Lösnummerpris: 55 kr

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Nästa nummer utkommer i september.

Manusstopp: 1 augusti 2002

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att

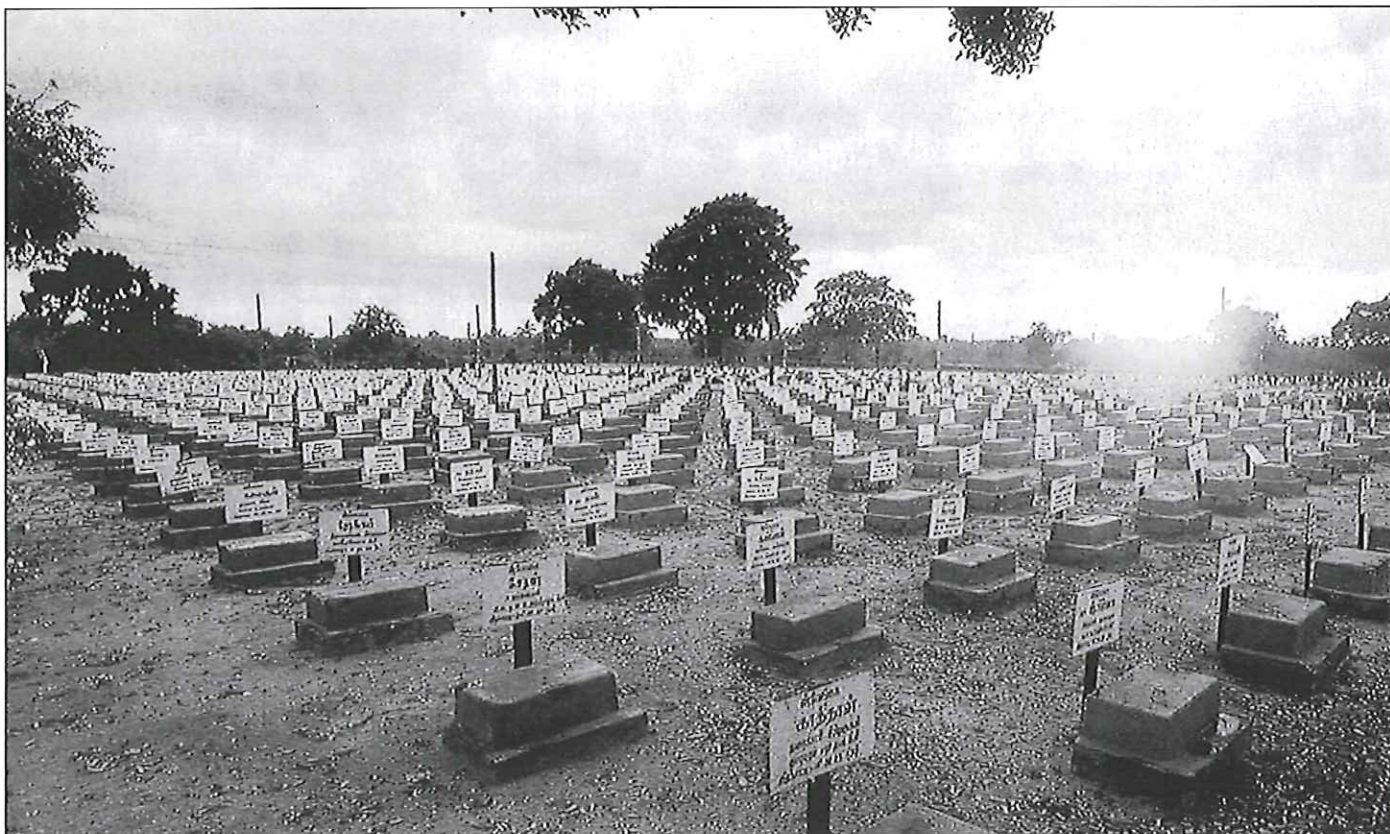
sprida information om situationen i södra Asien.

Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperia-

lismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i

området. Föreningen är fristående från politiska partier

och grupperingar i Sydasien såväl som i Sverige.

På "De stora krigarnas viloplats" som denna begravningsplats i Kanagapuram, strax utanför Kilinochchi, kallas ligger hundratals stupade LTTE-soldater begravda. Det 19 år långa kriget har krävt mängder av offer på båda sidor. FOTO: SRIYANTHA WALPOLA/FRONTLINE

kunna se ut har båda parter hittills varit vaga och relativt öppna. Premiärminister **Ranil Wickremesinghe** har deklarerat att han är öppen för att diskutera alla frågor, med undantag för fullständig separation.

Och LTTE har å sin sida tidigare markerat att man är öppen för att diskutera andra möjliga lösningar än just en separat stat, om regeringen kommer med förslag som på annat sätt tillgodoser de grundläggande aspirationerna.

Förhoppningarna var därför stora när LTTE:s mytomspunne ledare **Velupillai Prabhakaran**, efter att inte ha visat sig offentligt på flera år den 10 april i år höll en internationell presskonferens ute i djungeln i norra Sri Lanka – där hela världspressen infann sig. Där deklarerade dock tigrarnas ledare att organisationen ännu inte är beredd att ge upp det slutgiltiga målet om ett självständigt tamilskt hemland.

Om parterna i konflikten förmår komma överens om någon form av autonomilösning som både bevarar landets integritet och samtidigt ger betydande självstyre åt de norra och östra delarna av landet är därför alltså en öppen fråga.

Implementeringen av vapenvilan försvåras av den djupa misstro som efter 19 års krig finns mellan regeringssidan och LTTE. Anklagelser om brott mot vapenvilan har också kommit från båda parterna. En speciellt allvarlig incident inträffade i början av maj då Sri Lankas flotta konfronterade några fartyg misstänkta för att smugla vapen till LTTE.

Risken är också stor att aktörer som har

LTTE-ledaren **Prabhakaran** framträdde offentligt för första gången på flera år vid en presskonferens i djungeln efter under-tecknandet av vapenstillståndsavtalet.

FOTO: GEMUNA AMARASINGHE/AP

niserat demonstrationer där tusentals buddhistiska munkar deltagit i protester mot vapenvilan och fredsprocessen.

Ytterligare en komplicerande fråga är hur de övriga minoriteternas behov, mest påtagligt muslimernas (de utgör ungefär 8 procent av Sri Lankas befolkning), ska kunna tillgodoses på ett rättvist sätt. 1990 drev de tamilska tigrarna ett stort antal muslimer på flykt från Jaffna-halvön.

En positiv utveckling i denna fråga är att LTTE i början av april bad den muslimska minoriteten om förlåtelse för fördrivningen av den muslimska minoriteten från norr. Ledarna för LTTE och den muslimska minoriteten har också nått en överenskommelse om rätten för muslimer att återvända till Jaffna-halvön.

**Kristine Höglund
Isak Svensson**

Kristine Höglund och Isak Svensson är doktorander vid Institutionen för freds- och konfliktforskning, Uppsala universitet. I en ny skrift, "Krig och fred på Sri Lanka" (Världspolitikens Dagsfrågor, Utrikespolitiska Institutet) tecknar de bakgrunden och förutsättningarna för den nuvarande fredsprocessen på Sri Lanka.

Maldiverna: Hotat paradiset söker ny väg för framtiden

Tidig morgon, lätt dis och blått till kristallgrönt vatten så långt ögat kan nå. Planet från Zürich sjunker långsamt ner mot denna till synes oändliga havsytta tills vi ser den lilla smala ön som utgör Malés flygplats och vi landar mjukt.

Det är alldeles tomt utanför den låga vita stationsbyggnaden och mjuk fuktig värme omsluter oss när vi vandrar över plattan.

Inreseblanketterna är snabbt avklarade och vi är ute i ankomsthallen med rader av skyltar över små bås för de olika turisthotellen som här plockar upp sina gäster för

vidare båtferd till ett eller annat av de bortåt 80 små öhotell som ligger utspridda i den maldiviska övärlden. Små korallöar utspridda i arton atoller.

Börjar paradiset här?

Mini-Manhattan

– Välkomna! Där ligger Malé, säger den unge **Shanmugam** som kommit från vårt hotell för att möta oss. Liksom 30 000 andra är han gästarbetare på Maldiverna med en ovisst framtid, och en som drömmer om att spara ihop pengar tillräckligt för en pilotutbildning.

Han pekar och vi ser tvärsöver det kristallblågröna vattnet huvudstaden Malé resa sig som ett litet mini-Manhattan med sina allt fler 7-8-våningshus i enda stort

gytter. Färjan dit ligger förtöjd femtio meter bort vid en lång kaj.

Vi ser redan båtar i alla de former från stora långsmala träbåtar som påminner om vikingaskepp med en hög stäv utskuren i trä till hypermoderna plastmotorbåtar i alla storlekar. Färden över till stadsön tar bara tio minuter.

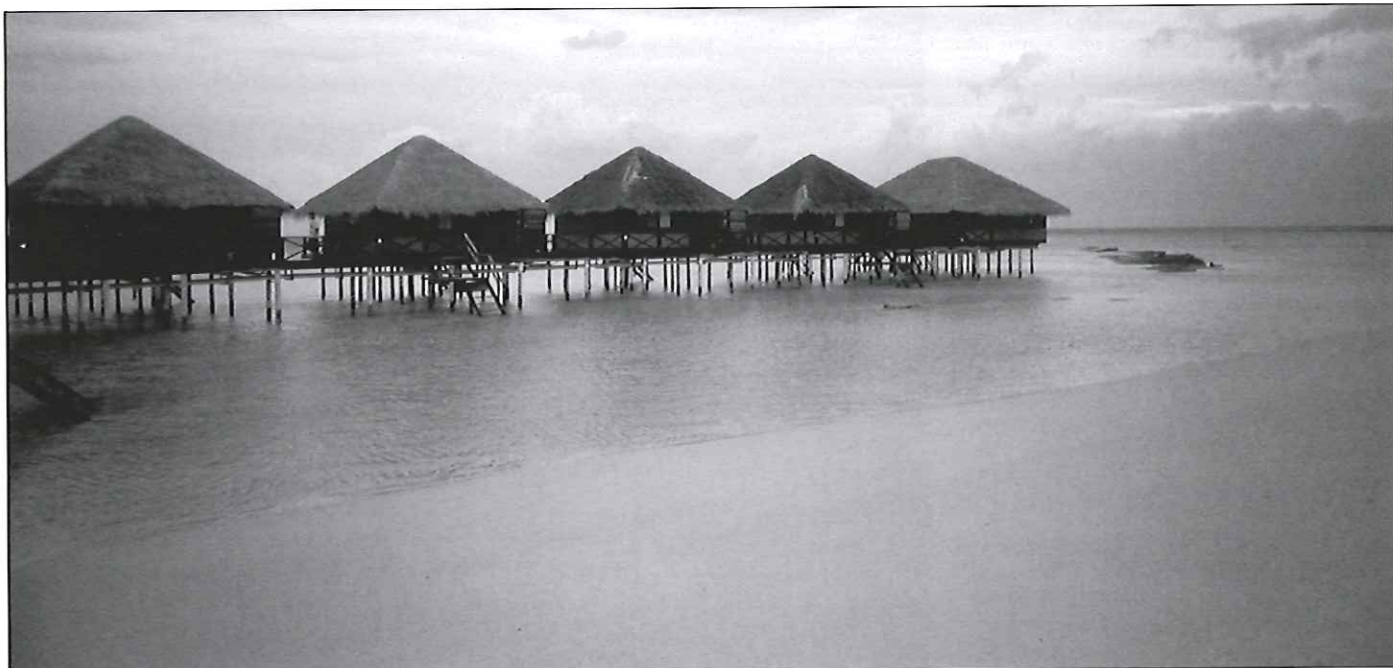
Fasaden av kontor, banker och resebyråkontor är prydlig. Lite längre bort tornar regeringsbyggnader upp sig. Längs kajen ännu fler båtar och många av dem stora lyxyachter.

Varenda kvadratmeter bebyggd

Vi vandrar genom gator och gränder. Ingen trängsel. Det är rent och snyggt och inte mycket folk, men i stort sett varenda kvad-

Huvudstaden Malé, en enda tätbebyggd ö på 1,5 kvadratkilometer och en befolkning på 70 000 personer. En charmig och vacker stad, så

Idylliska strandbungalower på rad, anlagda för att ge turisterna den paradissupplevelse de betalar för. Här på Vadoo Beach Resort i södra Male-atollen.

FOTO:LARS EKLUND

ratmeter är bebyggd och gatorna är smala. Trots det finns det ganska många bilar och motorcyklar som lirkar sig fram överallt. Det kan inte vara många kilometer som dessa fordon kan röra sig över för ön är inte stor, bara ca 1,5 kvadratkilometer.

Här finns allt att köpa – kläder och underkläder, elektronik och prylar från hela världen. Här ser man ingen fattig. Husen är nymålade i olika pastellfärger och träd är planterade längs de vindlande gatorna.

Blandningen av folk är njutbar: Unga och gamla, kvinnor och män i moderna kläder, en och annan slöja men också många yngre kvinnor i jeans och tröja. Stans befolkning uppgår till ungefär 70 000 invånare.

Inte många turister. Inte många kaféer och serveringar för dem. Bara ett fåtal ganska exklusiva lyxhotell. Det är alltså maldivier som lever i detta till synes moderna välstånd. Hur är detta möjligt?

Högklassturism på avskilda öar

Det ekonomiska välståndet i Malé bygger på en turistsatsning som nog är ganska unik för ett helt land. Bara 200 av de 1 200 små öarna är bebodda. På 80 av de andra, obebodda öarna har man under de sista 30 åren låtit privata entreprenörer bygga mer eller mindre exklusiva hotell i bungalowstil – ett hotell för varje liten ö.

400 000 turister har det blivit per år under de sista åren, med undantag för tiden efter terroristattackerna i Amerika den 11 september 2001, efter vilka tillströmningen faktiskt har halverats. 400 000 på en befolkning på knappt 300 000! Där ligger Thailand i lä med sina åtta miljoner turister på 60 miljoner invånare. Lägg därtill att maldivierna i stort sett slipper att ens se dessa turister.

– Det är de rika turisterna som slutat komma, säger föreståndaren för Vadoo Island Resort, dykparadis på en liten ö i södra Male-atollen, som vi besöker över dagen. De andra, charterturisterna i den mer överkomliga prisklassen fortsätter att komma som vanligt, säger han, och pekar

på en grupp japanska ungdomar som står nere på bryggan och tar på sig de svarta groddräkterna för dykning i korallrevet strax utanför ön.

Allt är importerat

Det betyder att turismen består av helt avskilda enklaver i det maldiviska samhället. Nästan allt importeras, byggnadsmaterial till de exklusiva hotellrummen, bungalowerna på pålar ovan vattnet, barerna och matsalarna, alla elektriska apparater – från TV till frysanläggningar, maten som serveras. Och detsamma gäller spriten som serveras här på turistanläggningarna, trots att det annars råder totalförbud mot spritdrycker i såväl Malé som resten av detta strikt islamiska ösamhälle. Importen sker från hela världen.

Till och med personalen är importerad: från hotelldirektörer och tekniker från väst, över dyklärarna från Japan ned till servitörer från Sri Lanka och Indien. För att inte tala om dricksvattnet: för att inte förstöra det naturliga grundvattnet – mest regnvatten som samlas i grottor och ihåligheter, så måste varje hotell ha avsaltningsaggregat för att framställa sitt eget dricksvatten från havsvattnet.

TV:n farligare än turism?

– Vi har skapat en turism här på Maldiverna som är ekologiskt hållbar och som inte låter vårt folk påverkas alltför mycket av västerländsk livsstil, säger en högre tjänsteman i utbildningsministeriet som vi träffar för att diskutera forsknings- och undervisningsutbyte med.

– För 30 år sedan var det ingen som trodde att vi kunde klara det, men det har vi faktiskt och det fungerar, tillägger han. Och ändå har lokalbefolkningen inte kom-

VÄNDI

annorlunda alla andra städer i Sydasiens.

FOTO: STAFFAN LINDBERG

FORTS.

mit att markant påverkas av detta. TV har nog haft ett betydligt större inflytande på folks nuvarande livsstil än turismen.

Detta gäller förmodligen också påverkan på naturen. Hittills verkar denna välregerade turism ha skonat miljön, inte bara det ömtåliga grundvattnet utan också korallreven och fiskebeståndet.

För varje hotell och ö finns exakta föreskrifter om var turisterna får gå, simma och dyka. Inget skräp tycks kanta öarna, inga rev verkar skadade. I sanning, man förundras om detta verkligen är fallet för dessa 80 turishotell med sina 400 000 besökare per år.

Det andra Maldiverna

Ekologiskt hållbar turism och ekonomiskt välstånd i huvudstaden Malé! Vi vet att detta inte är hela sanningen om Maldiverna. Det stora flertalet invånare lever i små ösamhällen med fiske och koralljordbruk som inkomstkälla och en betydligt enklare levnadsnivå. I all FN-statistik är landet fortfarande betecknat som ett av världens fattigaste länder. Alla de stora internationella biståndsorganisationerna har kontor i Malé och man får hoppas att de bedriver verksamhet också utanför huvudstaden. Men hur står det till med verklig utveckling för folkflertalet?

Kan turismen utvecklas ännu mer i samma banor som hittills efter terrorattackerna i USA den 11 september i fjol? Finns det så många rika västerlänningar och japaner att denna turistström kan öka? Kan fisket efter tonfisk, som tillsammans med turismen utgör landets ekonomiska ryggrad, med tillhörande konservindustri utvecklas ännu mer till en hållbar industri med ordentliga inkomster även för de små hantverksfiskarna i övärlden?

I Malé drömmer tjänstemännen nu om att ta steget över till massaturism, med den indiska medelklassen för ögonen. Miljoner köpstarka indier kunde väl lockas hit till en frihamn med billiga varor från hela världen. Turisterna skulle kanske kunna tillåtas lifta runt i övärlden, även de bebodda öarna, och bo på små pensionat och hotell.

Men hur reagerar detta till synes enkla och fria muslimska samhälle på allt det nya som ändå tränger in inte bara i staden Malé utan också ut på öarna, med TV, Internet-caféer och nya konsumtionsvanor?

Påverkades av 11 september

Med nästan 100 procent läskunnighet är också folk öppna för hela världspolitiken och den allmänna utveckling som är på gång i Asien. Man är ytterst medveten om den förändrade situation som 11 september och Afghanistan-kriget medfört, och det hörs röster om att det krig mot terror som USA deklarerat egentligen är ett krig mot islam, som därmed också drabbar Maldiverna.

Och även om officiella företrädare för

Turismen spelar en avgörande roll för Maldiverna. Välkomnande plakat möter på flygplatsen varifrån turisterna skeppas vidare till andra öar.

FOTO: LARS EKLUND

landet gärna framhåller den liberala tolkning av islam som alltid rått i landet, där kvinnor traditionellt aldrig haft slöja, så finns det nu krafter i samhället som motsätter sig den uppluckring av traditionella värden som man anser vara på gång och till och med vill ha bort den utländska turismen.

Insändare i veckotidningen Monday Times efterlyser en ökad roll för islam, och allt fler unga kvinnor väljer att sätta på sig huvudduk, därtill kanske inspirerade av samma trend som i Malaysia – ett land som spelar stor roll för den religiösa utvecklingen i Maldiverna, och som stått bakom bygget av det väldiga Islamic Centre mitt i huvudstaden.

Satsning på frihandel

Man kan också bekymrat ställa sig frågan hur det kommer att gå för ekonomin och sysselsättningen när den tredjedel av befolkningen som i dag befinner sig i skolåldern kommer ut på arbetsmarknaden. Kommer det då att finnas jobb åt dem eller hamnar de i arbetslöshet?

Det är en fråga som ministeriet för mänskliga resurser, arbete och sysselsättning arbetar med. Ansvarige ministern **A K Kamaludeen**, en av de mest kompetenta medlemmarna av Maldivernas regering, tror sig ha svaret:

– Vi ska fortsätta satsa stort på turismen och tonfisk-fisket, men vi måste komplettera med att förvandla Malé till ett centrum för fraktgodshantering och frihandel, som medför att Malé blir en attraktiv destination för köpstarka indiska och lankesiska turister som i dag reser till exempelvis

Singapore för att handla.

Med sitt strategiska läge i Indiska Oceanen skulle Maldiverna kunna bli ett idealiskt resmål för folk från exempelvis Mumbai, turister som inte är intresserade av att sola och dyka på obebodda öar i atollerna men som mer än gärna skulle åka till Malé och handla. För att komma dithän krävs dock väldiga investeringar i infrastruktur och en rejäl utbyggnad av hamnkapaciteten, vilket gör att det är svårt att tro att projektet kan förverkligas snart.

Kamaludeen föreslår också att framväxten av lokal småindustri i kooperativ regi ska främjas ute på öarna, småindustrier som bygger på lokalt hantverk och lokala förutsättningar.

Ett annat mera bryskt sätt att öka sysselsättningen för den maldiviska befolkningen, som på allvar diskuteras, är att ta över jobben från de i runt tal 25 000 gästarbetarna, som framför allt kommer från Indien och Sri Lanka.

Frågan är dock hur många av dessa jobb som verkligen kan tas över, med tanke på att det finns ytterst få högt utbildade maldivier för att ta över jobben som experter samtidigt som det inte alls är säkert att folk accepterar att ta de lågkvalificerade och lågavlönade servicejobben i ett läge när kostnadsläget i huvudstaden Malé ligger på svensk nivå – en lägenhet i ett nybyggt hyreshus kostar 4 000–6 000 kronor i månaden, och parkeringstillstånd för att få parkera sin bil på gatan (ytterst få har garage) kostar 500 kronor i månaden!

**Lars Eklund
Staffan Lindberg**

Krig drar uppmärksamheten från Gujarat

Kolkata 25 maj 2002

Samtidigt som den allvarliga krisen kring våldsvågen i Gujarat ser ut att ebba ut tycks Indien uppenbart vara på väg att besinningslöst störta sig in i en än större katastrof, nämligen krig med Pakistan.

Även om det är den senaste tidens många provokativa illdåd av terrorister från andra sidan gränsen som direkt försett den BJP-ledda regeringen med anledningar till att slå på krigstrumman upptäcker den skarpsinnige observatören snabbt att konfrontationen med Pakistan för regeringen kommit som en skänk från ovan. Den gör det möjligt att slingra sig ur den allvarliga situation som regeringen hamnat i som en följd av pogromerna mot den muslimska minoriteten i Gujarat. Dessa ses allmänt ha varit ett verk av hindufundamentalistiska krafter som agerat med tyst medgivande och i maskopi med delstatens BJP-regering.

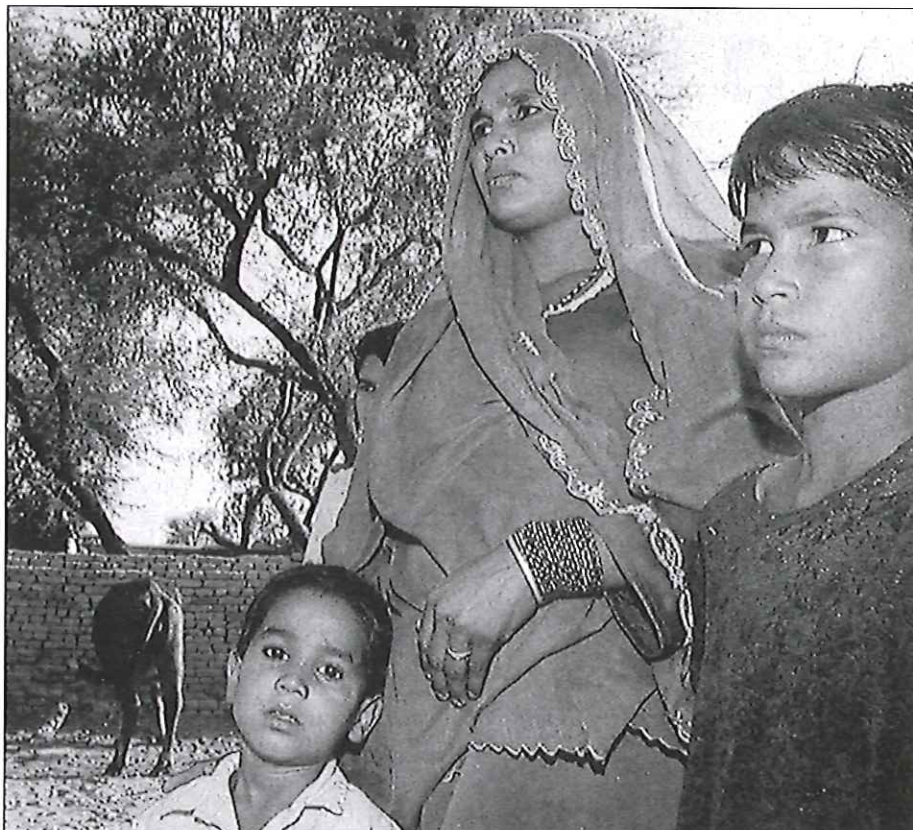
Just som jag skriver detta tycks terroristernas provokation ha nått nya höjder, med mordet på **Abdul Gani Lone**, en högt respekterad och måttfull politisk ledare i Kashmirdalen. Han och hans privata livvakter sköts ihjäl av två maskerade män under ett massmöte i Srinagar, och denna illgärning ägde rum samtidigt som premiärminister **Vajpayee** och försvarsminister **Fernandes** skulle ha besökt staden för skaffa på plats rekognoscera inför vad som kan betraktas vara uppladdning för krig.

En miljon trupper står mot varandra på ömse sidor den indisk-pakistanska gränsen, sedan upptrappningen av konflikten vidtog efter terroristattacken mot det indiska parlamentet den 13 december 2001. Båda parter ägnar sig nu frenetiskt åt att förstärka sina respektive positioner.

Uppladdning inför krig

Indien har inordnat sina kustbevakningsfartyg i Arabiska viken i flottstyrkorna, och de särskilda gränstrupperna i Jammu & Kashmir, *Border Security Force* (BSF), en paramilitär gruppering jämförbar med vanliga militärer i fråga om utbildning och utrustning, har underställt den vanliga arméledningen. Och elittrupper tillhöriga indiska armén och flygvapnet genomför i dagarna en omfattande manöver nära indisk-pakistanska gränsen i Rajasthan. På ett annat plan har det pakistanska sändebudet till Indien med en veckas varsel tvingats lämna landet.

Pakistan uppges också å sin sida ha förflyttat en stor del av sin strategiska reserv till gränsen mot Rajasthan, och man har meddelat USA att man avser flytta 6 000 soldater från den afghanska gränsen till den indiska. Luftvärnsställningarna kring Karachi hamn har också förstärkts.

Medlemmar ur muslimsk familj som utsatts för våldet i Gujarat den 17 mars.

FOTO: FRONTLINE

Det vilar något av demonstrativ uppvisning över de militära steg Indien tar. Det tillkännages vitt och brett att det förekommit ett briefingsmöte för premiärministern och en utvald skara ministrar i militärledningens så kallade "krigsrum", och att inrikesminister **Advani** öppet går ut och uppmanar regeringstjänstemän vara beredda att tillgripa "krigsinstruktionen", en manual för hur den indiska samhällsapparaten ska fungera under inledande skeden av ett krig.

Jämsides med detta leder och uppmuntar en offentlig debatt om så känsliga saker som krigsstrategi – ifall man ska använda sig av "kirurgiska operationer", bombardemang på långt distans eller om man ska inta positioner på andra sidan den internationellt erkända gränsen och/eller vapenstillståndslinjen (Line of Control) eller ej. Premiärministern själv går längst av alla i sin retorik med maningar till en "avgörande tid".

Nyckeln till de dramatiska och retoriska greppen står att finna i den välbekanta aforismen – "krig är politikens fortsättning med andra medel". Men en första förutsättning för att kunna besegra den avskrämda terrorn från andra sidan gränsen är att man försäkrar sig om stöd och sympati från det samlade världssamfundet genom att stärka Indiens sekularistiska och demokratiska karaktär. Dessvärre är detta något

som Vajpayee-regeringen allvarligt äventyrat genom sin roll i Gujarat-pogromerna.

Regeringen är också medveten om de omätbara risker som det innebär att gå i krig mot ett kärnvapenbestyckat grannland som för ögonblicket dessutom hyser amerikanska trupper på sitt territorium.

BJP:s övergripande mål

Om New Delhi ändå, mot alla odds, verkligen går så långt som att inleda fullt krig sker det på grund av att man har tre övergripande mål i sikte: För det första att man vill konsolidera sina otåliga hindufundamentalistiska och krigshetsande kärngrupper; för det andra att man vill få slut på det vankelmod och delvisa alienation som en del av BJP:s allierade i Nationella Demokratiska Alliansen, NDA, uppvisat; och för det tredje slå ett avgörande slag mot de liberala-demokratiska oppositionskrafter, framförallt bestående av kongresspartiet, som på sistone börjat spira.

RSS och BJP, stommen bakom regeringsalliansen, har en längre tid befunnit sig i djup kris. Det har förekommit omisskännliga tecken på att man förlorat en del av sitt folkliga stöd, och appellen om att återuppföra ett Ram-tempel i Ayodhya – som varit rörelsens trumfkort – har också börjat mista sin dragningskraft. Man kom också att chockas över upptäckten att flera

VÄNDI

Ayodhya, våldet och den nya militanta hinduismen

Alltsedan hinduiska extremister raserade Babar-moskén i nordindiska tempelstaden Ayodhya den 6 december 1992, vilket ledde till omfattande oroligheter över hela Indien, har planer smitts för att uppföra ett tempel till Ram på den omstridda mark där moskén legat.

Den 15 mars i år var dagen då bygget skulle inledas och spänningen var stor. Jan Henningsson rapporterar – från Hyderabad i södra Indien – om hur dagen avlöpte.

Fredagen den 15 mars 2002 blev inte den tragiska märkesdag i Indiens historia, som många hade befarat. Både media och myndigheter stod på helspänn under fredagen, beväpnade med kameror respektive tårgaskanoner. Beredskapen gällde inte bara Ayodhya utan snart sagt varje indisk tätort, där muslimer och hinduer bor grannar.

Själv stod jag på taket till ett litet fredscenter i Sultan Shahi, en av Hydrabads

äldsta och fattigaste stadsdelar, tillsammans med kolleger från trakten, och spanade efter kravallungar. ”Upprorsmakarna brukar ta den här vägen” sade Madhavi, hinduisk mellanstadie lärarinna, och pekade på den trånga gränden, som skiljer vårt center från ett numera övergivet Durgatempel. Samma gränd är också den enda förbindelsen mellan gamla muslimska kvarter och ett nyare, hinduiskt område.

Shabana, muslimsk klinikföreståndare, nickade instämmande: ”Om dom kommer, är det säkrast att göra sig så osynlig som möjligt”. Lågstadiebarnen hade inte kommit på morgonen och ännu vid tolvtiden syntes inga sömnadselever till. ”Alla är rädda, de föredrar att hålla sig inomhus i dag” förklarade Sushmita som har hand om textilförrådet.

Det var som om hela staden – med dess fem miljoner invånare – höll andan, medan vi väntade på middagens böneutrop från de många stora och små moskéerna runt omkring. En obegriplig, nästan kuslig tystnad rådde. Det brukar ta en dryg timme att snirkla sig fram genom de överfulla gatorna i Gamla stan; i dag var vi framme på en kvart, och de enda medtrafikanterna var tomma bussar och militärens speciella insatsstyrka i nya, blåskimrande uniformer

med fredsduvan som emblem. (Den vanliga, underbetalda polisen i slitna, mossgröna byxor är det ingen i Hyderabad som räknar med på allvar, varken i vardagens trafikolyckor eller när det verkligen smäller.)

Men i Sultan Shahi hände ingenting förrän en timme efter mörkrets inbrott, då grupper av stenkastande män drabbade samman alldeles utanför centret. Vid det laget hade både lärarinnorna, barnen och sömnadseleverna gått hem för länge sedan, och det var bara familjerna i grannhusen som blev vittnen till bråket.

Spreds inte utanför Gujarat

Men det upplammande religiösa våldet i Gujarat fick inte det landsomfattande genomslag som demagogerna förutspått, eller rättare sagt hotat med. I brännpunkten för konflikten står ”den omstridda marken” i Ayodhya, en liten men religiöst betydelsefull tempelstad i delstaten Uttar Pradesh, som under 1990-talet kommit att bli en nationell symbol för motsättningarna mellan hinduer och muslimer.

Efter tågbranden i Godhra den 27 februari verkar det religiösa känslösvallet hos uppretade folkgrupper ha hamnat utanför det demokratiska samhällets kontroll, åtminstone tillfälligtvis. Samtidigt drar

FORTS.

av allianspartierna i NDA började vackla i sitt regeringsengagemang. När Gujarat-krisen rasade som värst gick plötsligt fem eller sex av koalitionspartierna (eller fraktioner därav), inklusive det viktigaste av regeringens stödpartier, Telugu Desam Party, TDP, med 28 parlamentsledamöter, offentligt ut och tog avstånd från BJP:s och RSS:s politik. Den framstående dalitledaren Ram Vilas Paswan avgick från sin ministerpost och hans parti med fyra parlamentsledamöter lämnade NDA-alliansen.

En annan minister, Omar Abdullah från National Conference, övervägde också att avgå men drog i sista stund tillbaka sin avskedsansökan. Såväl hans parti som TDP avstod dock från att rösta i den kritiska förtroendeomröstningen i Lok Sabha om regeringens handhavande av Gujarat-krisen. TDP visade också sitt avståndstagande från regeringsalliansen genom att nominera en egen kandidat till posten som parlamentets talman, och inte stödde den Shiv Sena-kandidat som BJP lanserade och lyckades få vald.

BJP/NDA-blocket lyckades slå tillbaka

oppositionens utmaningar i parlamentet, och det delvis tack vare det stöd som regeringen fick från dalitpartiet Bahujan Samaj Party (BSP), dock till ett mycket högt pris för BJP-RSS. Regeringen stöddes i omröstningen av BSP:s ett dussin ledamöter mot att BJP i gengäld skrev under ett avtal om att bilda en koalitionsregering mellan BSP och BJP i Uttar Pradesh – trots hästskt motstånd från BJP:s lokala företrädare. Dessa tvingades acceptera att BSP-ledaren Mayawati, representant för de genom historien föraktade lågkastiga daliterna, tog över makten som chefsminister i det ”heliga” hjärtlandet av hinduernas gamla *Arjavarta*.

Kamp om presidentposten

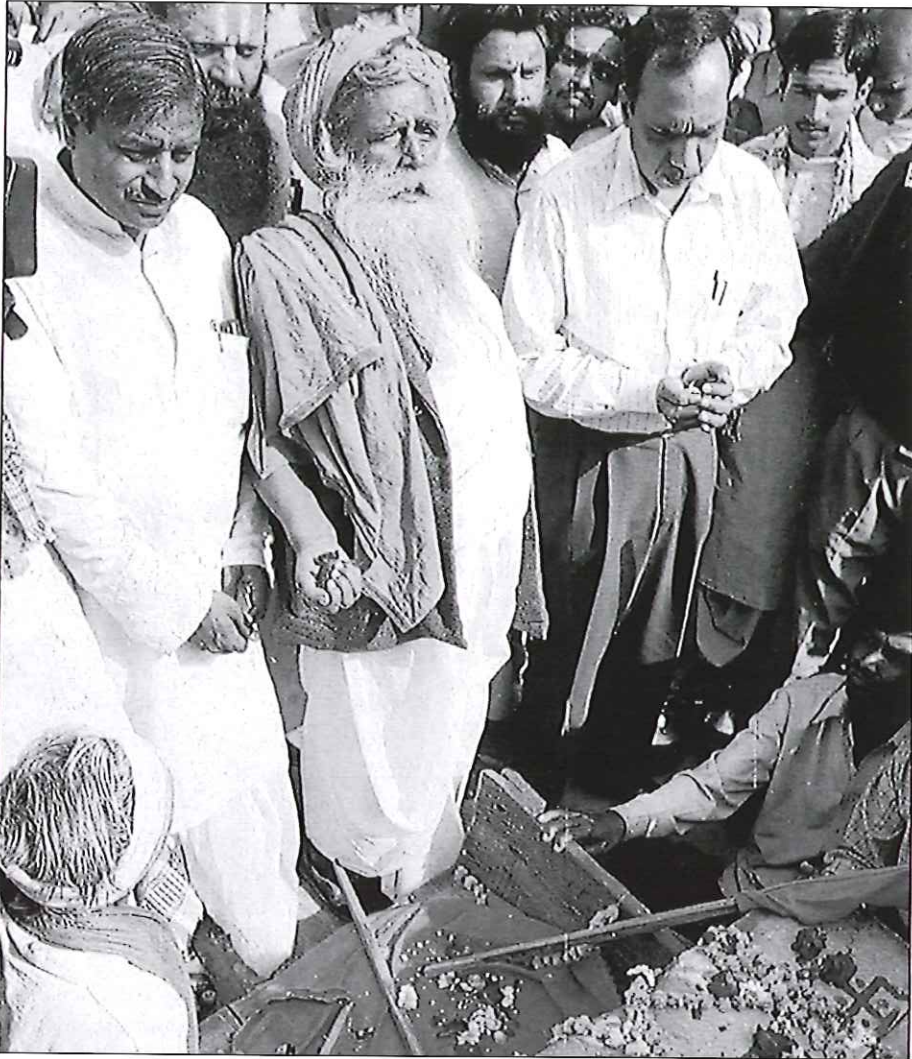
I delstatsvalen i Uttar Pradesh i våras förpassades det tidigare regeringspartiet BJP till tredje platsen. Men med hjälp av delstatens guvernör, en veteran från den hindufundamentalistiska rörelsen RSS, lyckades BJP stoppa valets segrare, Samajwadi Dal under ledning av Mulayam Singh Yadav, från att ta över delstatsstyret. I stället försåg sig BJP alltså med en fortsatt del av makten

genom att ingå kolitionsregering fastän såsom varande underordnad part till BSP.

Med allt sitt snirklande beteende har RSS-BJP-kärnan bakom Vajpayee-regeringen ännu ett strategiskt mål i sikte, nämligen att försäkra sig om att placera en sympatisk inställd person i presidentpalatset Rashtrapati Bhawan, inför valet till ny president som ska hållas i slutet av juni.

Den nuvarande lärde innehavaren av ämbetet, Dr K R Narayanan, som är av dalit-härstamning och en stark företrädare för sekularistiska och demokratiska ideal, har vid upprepade tillfällen förhindrat Vajpayee-regeringen från att genomföra illegitima åtgärder och även i övrigt stått för liberala, demokratiska och rättvisa principer för regeringsutövning, vilket generat BJP/NDA-regeringen.

Delar av oppositionen, främst kongresspartiet och vänstern, är positiva till att välja om Narayanan för en andra mandatperiod. Styrkeförhållandena i det elektorskollegium som ska rösta om presidentposten är något oklara, men möjligtvis lutar sympatierna för tillfället över något åt BJP-RSS. Vad kan i detta läge bättre främja

Dramatiskt ögonblick den 15 mars vid Digamabar Akhara i Ayodhya. Ramjanmabhoomi Nyas president Mahant Ramchandra Das Paramhans, överlämnar en invigd grundsten till Shatrughan Singh, tjänsteman vid premiärministerns kansli.

FOTO: SUBIR ROY/FRONTLINE

mindre nogräknade politiker – som exempelvis Shiv Senas ledare **Bal Thackeray** i Mumbai – fördel av krisen och surfar på

vågen av antimuslimsk opinion.

I flera veckor pågick intensiva förhandlingar mellan ministrar och justitieråd,

dess syften än krigshysteri kopplad till en högljudd kampanj som går ut på nationell enighet bakom regeringen? Och man har redan försäkrat sig om parlamentets *carte blanche* för att agera mot Pakistan.

Samtidigt är krisen i Gujarat ännu olöst, även om våldsdåden upphört bortsett från enstaka incidenter på olika platser. De fascistiska brottslingarna har hittills sluppit undan så gott som helt utan straff. Unionsregeringens "kommissarie", den pensionerade super-polisen **K P S Gill**, gör visserligen vad han kan för att pressa på **Narendra Modi**, Gujarats chefsminister, men utan att komma någon vart. Gill saknar formella maktbefogenheter.

Det är inte bara de bortåt 2 000 dödade, de utblottade och på andra sätt drabbade människorna i Gujarat som väntar på att rättvisa ska skipas, utan utgången av detta är avgörande för hela den indiska nationens framtid. Tack vare att massmedia från hela världen, tidningar såväl som radio och TV, fanns på plats har nyheterna om RSS-gängens bestialitet, liksom den minutiösa planläggningen bakom ödeläggelsen och Narendra Modi-regeringens ohöjlda sam-

arbete med förövarna av pogromerna, effektivt spritts över världen.

Den andra sidan av verkligheten måste dock också uppmärksammas. Det sätt på vilket den demokratiskt sinnade allmänna opinionen tagit avstånd från förbrytelseerna och brottslingarna är något som Indien kan vara stolt över.

Manifestationer över hela landet

Det har över hela landet genomförts manifestationer, demonstrationer och *dharnas*, understödda av de ledande dagstidningarna och av ansedda statliga institutioner som *National Human Rights Commission* och *National Minority Commission*. Domstolar, icke-statliga organisationer, akademiker, publicister, författare, filmstjärnor och folk ur alla samhällsskikt har gått man ur huse och krävt att lagens ordning måste återställas i Gujarat. Deras samfälliga krav på att Narendra Modi-regeringen måste avsättas och presidentstyre införas i Gujarat är en unik företeelse i indisk politisk historia.

Ställda inför denna kraftfulla protestvåg såg sig flertalet av BJP:s allianspartier i ko-

alitionsregeringen tvungna att i varierande grad av gällhet höja sina röster till stöd för de demokratiska kraven. För en tid såg koalitionsregeringen också ut att skaka betänkligt. Men Vajpayee, undanflykternas mästare, lyckades dock med hjälp av sin vanliga opportunism och genom tvetydiga uttalanden än en gång förhindra regeringens fall.

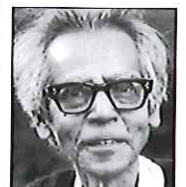
Under processens gång har emellertid Vajpayees så kallade "liberala" mask trillat av, och hans sanna identitet som ett tjänstvilligt instrument för RSS exponerats. Just i detta kritiska skede dyker så **Musharraf**s jihad-hantlangare upp och utför terrordåd i Indien, vilka objektivt sett BJP och RSS tjänar på!

Om Indiens demokrati i detta läge kan stå emot faran av att falla pladask i chauvinismens fälla, och i stället hålla fast vid de sekularistiska principernas orubb- lighet återstår att se.

VÄNDI

Om Indiens demokrati i detta läge kan stå emot faran av att falla pladask i chauvinismens fälla, och i stället hålla fast vid de sekularistiska principernas orubb- lighet återstår att se.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

FORTS.

Kishore lät sig arresteras i Lucknow, delstatshuvudstad i Uttar Pradesh.

Även om Indien tillfälligtvis kunde dra en lättnadens suck tror få att faran är över helt och hållet. Efter de senaste månader-
nas massakrer i Gujarat fruktar myndighe-
terna, med fog, att omfattande oroligheter
kan komma att bryta ut såväl i storstäder
som på landsbygden. Ansatser till ökat våld
mellan muslimer och hinduer har redan
kunnat skönjas på flera håll med många ar-
resteringar som följd, bland annat i
Hyderabad och Mumbai. Under de dags-
aktuella händelserna ligger den utbredda,
djupt rotade misstro, som bland annat led-
de till Indiens delning i samband med
självständigheten 1947.

Hindunationalister dominerar

Mitt i detta religionspolitiska tumult kan man iakttaga att den offentliga scenen nästan helt domineras av den hindunationalistiska rörelsen (*Sangh Parivar*): Regeringspartiet Bharatiya Janata Party, BJP, det Hinduiska världsrådet (*Vishwa Hindu Parishad*, VHP) och Nationella frivilligkåren (*Rashtriya Swayamsevak Sangh*, RSS).

Den parlamentariska oppositionen – an-
förd av **Sonia Gandhis** kongressparti – får
i likhet med de muslimska organisationer-
na nöja sig med biroller. Situationen blev
nästan komisk, då rörelsens ”sociala gren”
RSS i början av mars erbjöd sig att medla
mellan den ”politiska” och den ”kulturella”
grenen, dvs BJP respektive VHP...

Det är bara BJPs mäktigaste koalitions-
partners i den Nationella Demokratiska
Alliansen (NDA), såsom de styrande par-
tierna i Andhra Pradesh (Telugu Desam)
och Tamil Nadu (AIADMK), som då och
då får massmedialt genomslag med sina –
försiktigt – kritiska inlägg.

Alltsedan den stora hinduiska pilgrims-
festivalen *Maha Kumbh Mela* i februari
förra året har Hinduiska världsrådet (VHP)
förvarnat om att man senast i mitten av
mars 2002 skulle resa hörnpelarna till ett
tempel vigd åt guden Ram på den omstrid-
da plats i staden Ayodhya där militanta hin-
duer den 6 december 1992 rev den gamla
Babur-moskén, *Babri Masjid*.

Provokationen 1992 föregicks av en in-
tensiv kampanj, ledd av bland andra **L K Advani**, då BJPs partiordförande, i dag in-
rikesminister i regeringen. Rivningen av
Baburmoskén blev signalen till våldsamma
upplopp över hela Indien; hundratals döds-
offer skördades i till exempel Mumbais fat-
tigkvarter. Förvirrade och revanschugna
unga muslimer drevs i armarna på *jihad*-
militanta grupper och anslöt sig till den
väpnade kampen i Kashmir.

Kulmen på lång process

Händelserna 1992/1993 utgjorde kulmen
på en religionspolitisk process, som inletts
redan 1949, då hinduaktivister för första
gången bröt sig in i Babur-moskén och pla-

cerade en Ram-staty därinne. Egentligen är
konflikten dock av ännu äldre datum; his-
toriker konstaterar att den religiösa striden
om Ayodhya krävt dödsoffer ända sedan
1850-talet

1986 öppnade dåvarande premiärminis-
tern **Rajiv Gandhi** moskéområdet för hin-
duiska pilgrimer, i ett fåfängt försök att
blidka de hindunationalister, som anklaga-
de honom för omotiverad eftergivenhet
mot muslimerna i samband med den så kal-
lade **Shah Bano**-affären.

Tågbranden i Gujarat den 27 februari i
år, och dess blodiga efterspel, är den logis-
ka – om än djupt smärtsamma – fortsätt-
ningen på samma söndringsprocess, där
man ständigt river upp gamla sår i relation-
en mellan hinduer och muslimer i Indien.

Klockan halv åtta på morgonen stannar
Sabarmati Express omotiverat vid en ben-
sinstation, bara några minuter efter ordina-
rie uppehåll vid staden Godhra. I tred-
jeklassvagnarna sitter hinduiska pilgrimer,
vanliga barnfamiljer, på väg hem från
Ayodhya och sjunger lovsånger till Ram,
Sita och Hanuman. Plötsligt anfalls tågse-
tet av en – av allt att döma väl förberedd –
folkhop på drygt tusen personer. Dessa ro-
par islamiska slagord och sticker en vagn i
brand. Tjugosex kvinnor, trettio män och
tolv barn dör en kvalfull död bakom glöd-
heta fönstergaller och blockerade dörrar.

Inom loppet av några timmar har nyhe-
ten spritts över hela Gujarat. Militanta hin-
duiska grupper (såsom VHP:s ungdoms-
brigad *Bajrang Dal*) utkräver en skonings-
lös hämnd. Under två hela dygn står poli-
sen i Ahmedabad och andra städer som
passiva åskådare, medan muslimska hem
brandskattas och människor slaktas. Det är
de blodigaste upploppen på mer än tio år:
”Klockan har vridits tillbaka till augusti
1947”, skriver förtvivlade anhöriga i sina
insändare till dagstidningarna.

Gujarat en eldfängd delstat

Det är ingen tillfällighet att oroligheterna
denna gång började just i Gujarat. Med si-
na många minoritetsgrupper är denna del-
stat som ett helt Indien i miniatyr – ett
formligt eldorado för religionsforskare lik-
som för skrupelfria uppviglare, vilka be-
gagnar religionen som politiskt vapen.
Genom sin etniskt och religiöst brokiga be-
folkning, sin strategiska närhet till Pakistan
och – fram tills jordbävningen 2001 – le-
dande position inom indisk utrikeshandel
är Gujarat Indiens kanske mest utsatta del-
stat – och den mest eldfängda...

Det var i Gujarat som delstatsregeringen
för några år sedan upphävde bannlysning-
en av RSS och tillät statsanställda (till ex-
empel poliser) ta aktiv del i kårens pro-
gram. (RSS har varit klassat som en sam-
hällsfarlig organisation alltsedan 1948, då
en f d RSS-anhängare mördade **Mahatma Gandhi**) Det är ännu i dag oklart huruvida
påtryckningarna från partikamraterna i
New Delhi förmådde BJP-regimen i

Man stenad till döds i Ahmedabad den 6 maj.

Gujarat att rätta in sig i ledet.

De återkommande rapporterna om över-
grepp på kristna bergsfolk och blodiga
sammanstötningar mellan hinduer och
muslimer – oftast utan rättslig påföljd – ty-
der på att myndigheterna i Gujarat i varje
fall inte prioriterat fredlig samexistens mel-
lan de olika folkgrupperna.

Kopplingen mellan tågbranden i
Godhra och kampanjen för ett nytt tempel i
Ayodhya kan synas långsökt. Men långt in-
nan Sabarmati Express hade börjat närma
sig Gujarat, hade ett rykte spritts ut, att de
återvändande pilgrimerna i själva verket
var så kallade *kar sevaks*, det vill säga mi-
litanta hinduiska aktivister. (Det är sådana
aktivister som byggt upp en särskild ”vo-
lontärstad” – Karsevakpuram – utanför
Ayodhya, där material för det nya templet
samlas.) Hinduiska fripassagerare sades ha
vägrat betala muslimska teförsäljare och
dessutom ha trakasserat muslimska kvin-
nor på tåget.

Det låg också andra orosmoment i luf-
ten; under Ramadan (i december) hade
muslimska extremister från Kashmir kom-
mit till Godhra och Dahod och predikat ett
aggressivt, islamistiskt budskap för stora
skaror. Det går heller inte att utesluta in-
blandning utifrån, exempelvis av den paki-
stanska underrättelsetjänsten ISI.

Ty två aspekter på attacken är förbryl-
lande: Dels tidpunkten och dels att den syn-
tes vara så väl förberedd. Den 27 februari
var delstatsvalet i Uttar Pradesh över, och

FOTO: SIDDHARTH DARSHAN KUMAR/INDIA TODAY

det stod redan klart att BJP hade gjort en brakförlust. Ayodhya-rörelsen hade visserligen givit god skjuts åt BJP:s valrörelser under 1990-talet, men nu hade den uppenbarligen förbrukat sin politiska good-will. Dessutom hade BJP förlorat stort även i de andra två delstatsvalen (i Punjab och Uttaranchal). Vem kunde tänkas tjäna på att i detta läge först göra hinduiska pilgrimer till martyrer och därmed skapa ett socialt kaos, där sedan hinduaktivister framstår som de värsta förövarna?

Ayodhya – hinduiskt Betlehem

Staden Ayodhya spelar en central roll i hinduismens kanske äldsta bevarade epos, *Ramayana*, vars stoff går tillbaka åtminstone till 500-talet f Kr. Enligt *Ramayana* var det i Ayodhya ("den oövervinnerliga"), som högguden Vishnu i en fjärran tidsålder lät sig födas i jordisk gestalt som prins Ram, son till kung Dasserah. (Ram är således en av Vishnus många inkarnationer; mest känd i Västerlandet är väl annars Krishna, herdepojken som blåser flöjt.)

Den lilla tempelstad i Uttar Pradesh som i dag bär namnet Ayodhya, förknippas av många naturligt nog med Rams mytiska födelsestad och kallas därför *Ram-janmabhumi* av dem som vill framhäva platsens religiösa betydelse. Tillsammans med andra antika, delvis förstörda tempelstäder som Kashi, Mathura och Somnath utgör

Ayodhya en ständig påminnelse om den muslimska erövringen av norra Indien och dess gamla kultplatser.

I sina försök att ena Indiens folkgrupper förslog **Mahatma Gandhi** landsomfattande insamlingar för att med frivilliga medel återuppbygga dessa tempelstäder och därmed göra dem till symboler för religionsfred. Men historien ville annorlunda; i dag är Ayodhya i stället en symbol för söndring och religionskrig.

Tyvär finns det nästan inga skriftliga källor till Indiens historia före den muslimska tiden, inte ens de gamla tempelkrönikorna ger tillförlitliga hållpunkter i kronologin. När man väl började dokumentera viktiga händelser, var det de främmande härskarna, som skrev annalerna – inte indier. (Persiska var det officiella förvaltningspråket i Indien fram till 1838, då det ersattes av engelska)

På grund av denna källbrist råder delade meningar till exempel om hur mycket våld de muslimska erövrarna utövade mot lokalbefolkningen, hur många tempel och stupor som förstördes och så vidare. Just sådana kontroversiella frågor ligger till grund för dagens infekterade debatt om historieundervisningen i Indien. Denna starkt politiserade vetenskapliga kontrovers föranledde nyligen (februari 2002) Högsta domstolen att utfärda direktiv om vilka läromedel, som tills vidare får användas vid skolor och universitet.

Urban medelklassreligion

Men enligt en seglivad tradition stod ett tempel vikt åt Ram och hans gemål Sita just på den plats i Ayodhya, där Akbar 1564 lät uppföra en moské till minne av sin farfar, den förste stormogulen Babur; (moskén kallas därför *Babri Masjid*). Att riva en hinduisk helgedom för att bereda plats för en moské rimmar illa med den bild av Akbar som nått eftervärlden: Toleransens och dialogens förespråkare, som försökte sammanfoga islam, kristendom och hinduism i ett enda system, *din-i-Ilahi*, "Guds religion". Men Akbars religiösa omvändelse ägde rum först på 1570-talet... Moskén står kvar som ett minne av stormogulens brutalare dagar.

Utmärkande för hinduismen är dess mångfald – den brokiga skaran av gudar och gudinnor, var och en med sina speciella tempel och heliga orter; somliga gudomar är lokala, andra dyrkas över hela Indien. Till hinduismens väsen hör också att den i djupaste mening är tidlös, oberoende av historien. De tidsrymder som omtalas i hinduismens heliga skrifter (exempelvis *kalpa* och *yuga*) omfattar miljontals år eller ännu mer. Det har hittills inte varit teologiskt relevant att tala om guden Rams födelsestad som en dokumenterbar historisk händelse. Härigenom har hinduismen skiljt sig från de semitiska religionerna – judendom, kristendom och islam.

Men den nya hinduismen är den urbana

medelklassens religion: I mötet med andra religiösa traditioner och sanningsanspråk – inte minst de moderna vetenskaperna – blir den historiska förankringen i tid och rum plötsligt viktig. Som politisk kraft har hindunationalismen (i gestalt av BJP) allt sedan 1980-talet byggt på två ideologiska pelare: den starka staten och den hinduiska identiteten. En stark centralmakt med sådana ambitioner kan inte nöja sig med New Delhi som "huvudstad". Förutom denna gamla politiska härskarstad med sina minnen av muslimsk och brittisk överhöghet behöver man ett synligt religiöst-kulturellt centrum för att effektivt kunna vädja till hinduiska nationalkänslor.

Det är mot denna bakgrund man kan förstå den nya roll som Ayodhya kommit att spela. Eftersom *Ramayana* dessutom gör den mytiska staden till huvudscen för tronskifte och regeringsbekymmer, får sambandet mellan religion och politik en pedagogisk belysning.

Svårsmälta myter...

Som samlande epos för den nya hindunationalismen (kallad *hindutva*) har *Ramayana* dock tre problem. Det första gäller den mångtusenåriga konflikten mellan nord och syd i Indien. Demonen Ravana, vars palats återfinns på Sri Lanka, framställs i nordliga versioner av *Ramayana* som den störste av alla skurkar. Man har i striden mellan Ram och Ravana sett en återspeglning av ariernas upplevelse av segern över dravidafolken, eller – med den nutida kulturkampens språkbruk – de hindutalandes förtryck av de tamil-talande... (I sydindiska versioner av *Ramayana* har Ravana inte alls samma fränstötande framtoning, och hans tio huvuden tolkas inte hydreliskt utan som symbol för tio tamilstammar.)

Hindutva-rörelsen har i dag inte råd med en sådan nord-syd-polarisering, om man verkligen vill samla hela nationen kring sitt program. För att söka blidka sydindiska hinduer, som inte gillar *Ramayana*, har man därför lanserat en omtolkning av Ravana och hans demoner till muslimer; "Mörkrets Palats" är inte längre en kungaborg på Sri Lanka utan en moské...

Ett annat sätt att införliva den sydliga hinduismen med Ram-väckelsen är att medvetet använda symboler som ursprungligen förknippas med Shiva, den kanske viktigaste högguden i bland annat Tamil Nadu. Sålunda kan man se *kar sevaks* bära treudd, den vassa eldgaffel som är Shivas traditionella vapen. Detta väcker i dag föga uppseende, trots de många konflikter som förevarit mellan anhängare av Vishnu respektive Shiva genom historien, inte minst i den sydindiska hov- och folkfromheten.

I handböcker om hinduismen brukar Shiva beskrivas som förgöraren, den mörke, medan Vishnu är upprätthållaren, den

VÄNDI

FORTS.

ljuse. Men Vishnu kom också att förknippas med de nordindiska, "ariska", erövrarna på ett helt annat sätt än Shiva. I dag dyrkas Vishnu sällan under sitt eget namn i Sydindien, medan det kryllar av Shiva-tempel. (En av Sydindiens viktigaste tempelstäder, Tirupati, är dock vigd åt Venkateshwara, som sägs vara en speciell inkarnation av Vishnu.)

Den andra svårigheten i *Ramayana* gäller dess hyllning till prästerskapet (brahminerna) och deras triumf över krigarkasten (*kshatriyas*). Detta är ett mer subtilt problem, som delvis löser sig självt. Hindunationalismens stora stödtrupper finns i dag hos den snabbt växande lägre medelklassen i städerna. Dessa är sällan brahminer utan kommer mestadels från någon av de två lägsta varna-grupperna (*vaishyas* och *sudras*).

Ståndscirkulation

Men deras sociala ambitioner – som liknar ståndscirkulationen i Sverige för 100 år sedan – uttrycks i Indien ofta med ord som "sanskritisering" eller "brahmanisering". Ty de socialt uppåtsträvande försöker i sin livsstil efterlikna den högsta varnagruppen, brahminerna, även i sådana seder och bruk de egentligen inte har råd med.

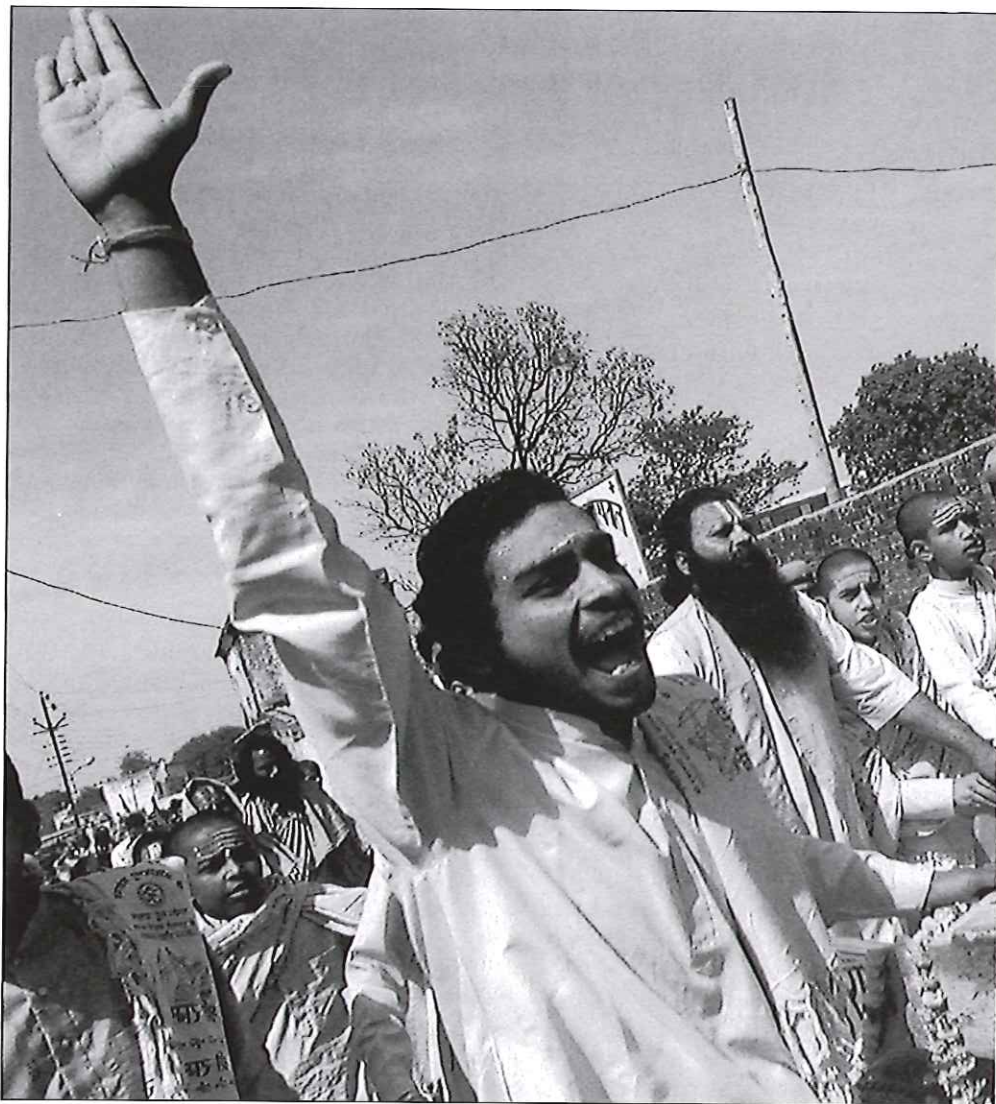
Det mest kända exemplet är hemgiften, som blivit ett regelrätt gissel för familjer med många döttrar och låga inkomster. Eftersom Ayodhya-kampanjen leds av brahminer, kan lågkasthinduer också höja sin status genom att delta och därmed frotera sig med – rentav identifiera sig med – den socioreligiösa överklassen.

Det tredje problemet gäller (bristen på) jämställdhet mellan könen. *Ramayanas* manliga huvudperson, guden Ram själv, uppträder i eposets dramatiska klimax djupt kränkande mot sin gemål, den kyska Sita. Rams anklagelser mot Sita visar med all önskvärd tydlighet att om en kvinna blott är misstänkt (i detta fall för äktenskapsbrott) så är hon skyldig även om hon kan bevisa sin oskuld.

Detta ålderdomliga förhållningssätt synes emellertid inte ha vållat några bekymmer för den mansdominerade Ayodhya-rörelsen. Tyvärr är kvinnors rättigheter ännu inte en så brännande fråga i Indien att man måste vara könsrolls-medveten för att få brett politiskt genomslag. Men det har inte saknats protester mot *Ramayanas* kvinno-syn, vilket nyligen uppmärksammats i en studie av traditionella kvinnosånger på telugu, (ett dravidiskt språk, som talas av cirka 75 miljoner sydindier).

Skör demokrati i fara

Den största utmaningen för regeringen Vajpayee är hur man ska kunna återställa lag och ordning i Gujarat och förebygga våldsamheter i andra delstater, som exempelvis Uttar Pradesh. Det är ingen lätt uppgift, ty i Gujarat har den BJP-ledda del-

I Guds namn. Gatugitation till stöd för uppförandet av ett Ram-tempel i Ayodhya.

statsregeringen förverkat flertalet indiska medborgares förtroende genom sitt släpphänta sätt att hantera oroligheterna i Ahmedabad och andra områden.

Det mesta talar för att regeringschefen **Narendra Modi** till sist kommer att tvingas avgå, precis som hans förträdare och partikamrat **Keshubhai Patel** tvingades lämna sin post; Patel och hans regering misskötte gravt räddningsarbetet i samband med jordbävningkatastrofen i Gujarat i januari 2001.

I Uttar Pradesh förlorade BJP i februari det strategiskt viktiga delstatsvalet och tappade därmed mycket av sin auktoritet – även om man lyckades klamra sig fast vid makten genom att ingå i en koalition med BSP (se **Ajit Roys** artikel i detta nummer).

På lång sikt handlar det emellertid om att värna den allmänna rättssäkerheten och att återerövra det politiska initiativet från utomparlamentariska krafter såsom VHP och de hinduiska "helgon och skådare", vilka ger Ayodhya-rörelsen dess legitimitet.

Även om en majoritet av Indiens väljarkår i dag ställer upp på "sekulär demokrati" som konstitutionell värdegemen-

skap, är detta än så länge en ganska skör opinion, som kan rubbas om det religionspolitiska klimatet blir alltför polariserat. Det gäller nu för BJP-regeringen och dess allierade i NDA liksom för den just nu framgångsrika oppositionen att inte spela ut det religiösa kortet varken i valkampanjer eller eljest.

Premiärminister Vajpayees omskrivna inhopps i valkampanjen i Uttar Pradesh visar hur känslig situationen är. I ett tal sade han att BJP skulle kunna vinna delstatsvalet även om inte en enda muslim röstade på partiet. Detta tolkades naturligtvis som ett kategoriskt avståndstagande, och upprördheten blev särskilt stark, eftersom det var landsfadern själv som talade, inte någon underhuggare.

Till bilden hör att muslimerna i Indien till dags dato inte har organiserat sig politiskt utom på ett enda ställe: i Hyderabad i Andhra Pradesh, som ju har sin egen speciella historia av muslimskt styre fram till 1947 och politisk isolationism. Muslimer utgör alltså inte en sammanhållen valmanskår, som skulle kunna utöva religionspolitisk makt i Indien, vare sig på delstats- eller unionsnivå.

Indiska skolböcker skrivs om för att bli mer hinduiska

Kulturkampen går vidare i Indien inte bara beträffande en förändrad historieskrivning utan också på många andra områden. Björn Hettne om hur sekularismen tvingas tillbaka till förmån för mer hinduiska läroböcker där fakta ersätts med påhittade historier.

Kulturkampen mellan vad som i Indien kallas sekularism och "kommunalism" fortsätter och omfattar allt fler områden. Arkeologi och film är några av arenor där kampen pågått under senare år. Jag har tidigare i SYDASIEN nr 2/00 redogjort för historikerstriden inom det Nationella rådet för historisk forskning (som för övrigt fortfarande pågår).

Det handlade då om en bokserie om den indiska självständighetsrörelsen som rådet sponsrat, och vars innehåll den nya mer hinduistiskt inriktade ledningen för forskningsrådet ogillade.

Detta är bara en incident i en bred kampanj på utbildningens och kulturens område, en kampanj som syftar till att ersätta vad som i Indien kallas sekularism, förknippad med modernism och liberal, vänsterorienterad västerländskhet, med en starkare hinduistisk värdegrund.

Systematisk kampanj

Historien upprepade sig snart i det ännu mäktigare Indian Council of Social Science Research (ICSSR), så det är inte fel att tala om en systematisk kampanj, en kulturkamp. Nyligen behandlade ju SYDASIEN den pågående striden om införandet av astrologi som universitetsämne (se nr 4/01).

Och en nyss utkommen bok av historieprofessorn **D N Jha** vid Delhiuniversitet som handlar om koköttets roll i det tidiga indiska köket (*Holy Cow – Beef in Indian Dietary Tradition*) har väckt ursinniga reaktioner inom *hindutva*-rörelsen, och likaså ekonomipristagaren **Amartya Sens** kontroversiella påstående under en föreläsning att de riktigt stora kejsarna i Indiens historia (han syftade på **Ashoka** och **Akbar**) inte var hinduer utan inspirerades av buddhismen respektive islam.

Den kulturkamp, saffranisering, som kritikerna brukar säga, som samtidigt sker

inom det grundläggande skolsystemet är mindre spektakulär men kan få större långsiktiga effekter.

Enligt *National Human Rights Commission* kommer den nya läroplanen att leda till "ett obskurant och fundamentalistiskt tänkande hos våra barn" (Frontline, 15 februari, 2002). Jag vill knyta an till det, men jag kommer också att uppehålla mig vid hur historieundervisningen påverkar det utomordentligt explosiva förhållandet mellan Indien och Pakistan.

National Council of Educational Research and Training (NCERT) är den statliga myndighet i Indien som äger auktorisationsrätten när det gäller kursplaner och läroböckers innehåll och som också producerar godkända läroböcker. Dessa fungerar som modeller i delstaterna, där det finns utrymme för lokala tillämpningar som i några fall är anmärkningsvärda.

Rötter i kolonialtiden

Vid ett besök i Tamil Nadu gjorde jag en hastig genomgång av kurslitteraturen för universitetet vad gäller tamilsk historia. Jag fann en avvikelse genom det starka framhållandet av en specifik sydindisk (dravidisk) historia och identitet, i motsats till nordindisk (brahmansk).

Kontrollsystemet för utbildningens innehåll har rötter i den koloniala eran, då det var viktigt att etablera en enda officiell sanning. Det finns visserligen en privat läroboksproduktion också, men eftersom undervisning och inläring i Indien är helt underordnat examinationen, styrs läroboksförfattandet av de frågor som examinationen innehåller, och som inte får gå utanför kursplanerna.

"I dag tycks syftet med utbildning inte vara kunskap utan att klara proven" (the Hindu 9 februari, 2002). Att kunna fel saker är således detsamma som att bli underkänd. Läroböckerna är dessutom extremt koncentrerade för att hålla ett lågt pris och erbjuder inga litterära upplevelser.

Förvanskad historieskrivning

NCERT har nyligen reviderat kursplaner från första till tolfte klass i den grundläggande utbildningen (det var 25 år sedan sist) och gjort en del drastiska förändringar som väckt stor uppmärksamhet inom den intellektuella, vänsterorienterade ("sektulariserade") eliten. De samhällsveten-

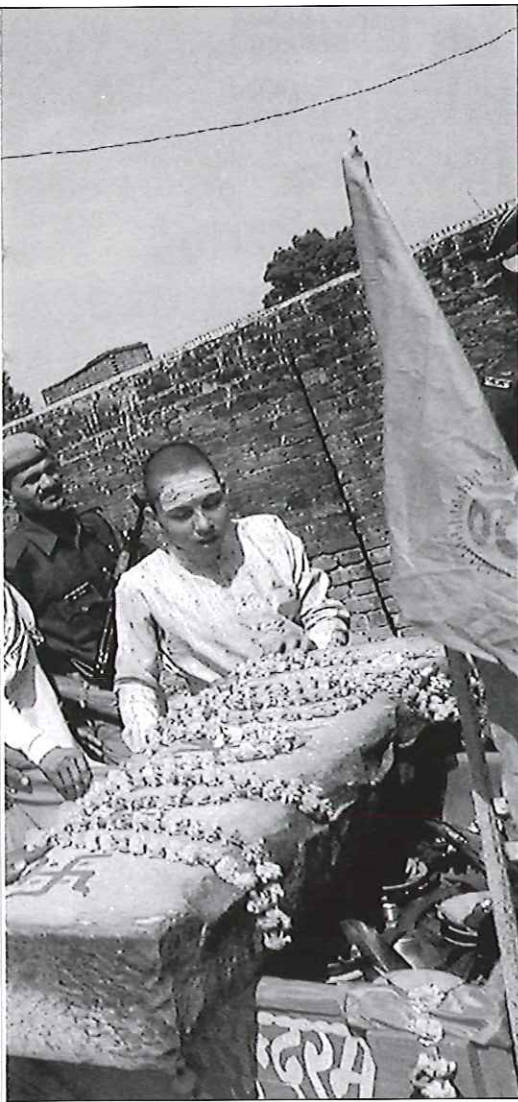

FOTO: JASON REEED/REUTERS

Medan muslimska familjer i genomsnitt har fler barn än sina hinduiska grannar och deras andel av befolkningen ökar något, har den muslimska närvaron i det offentliga livet stadigt krympt sedan mitten av 1970-talet; detta gäller såväl inom statsförvaltningen som i näringslivet.

Utrikespolitiska konsekvenser

Många spekulerar över de utrikespolitiska konsekvenserna av den uppflammande, religiöst färgade krisen. För mitt i den krigssituation som Indien och Pakistan hamnat i under våren till följd av raden av terroråd över gränsen är det helt nödvändigt att regeringen Vajpayee måste koncentrera sig på att reda upp problemen på hemmaplan, där det bokstavligen brinner i knutarna. Annars kan Indien knappast räkna med att på lång sikt tas på allvar som en bundsförvant i den internationella kampen mot terrorism...

Jan Henningsson

Jan Henningsson har under ett par års tid forskat och undervisat vid Henry Martyn Institute i Hyderabad, Indien, men har nyligen återvänt till Sverige

skapliga ämnena samt historia skall fram till klass 10 nu slås samman till ett ämne som avses behandla "India and the World".

Historiestudierna, som totalt sett får minskat utrymme, sätter också den hinduiska kulturen i centrum, medan islam, åtminstone enligt kritikerna, behandlas mer eller mindre som en marginell sekt.

Indisk historia är hinduisk historia, då och då avbruten av främmande ockupanter. "Det eleverna nu ska lära sig är inte historia utan ett påhittat förflutet", säger den förre chefen för NCERTs avdelning för samhällsvetenskap och humaniora (The Navhind Times, 24 januari, 2002).

En cyniker skulle kanske dock hävda att innehållet i läroböckerna spelar mindre roll med tanke på den låga kvaliteten på utbildningssystemet generellt, och effekterna av det ovannämnda examinationssystemet på inlärningen.

Eftersom examinationen bygger på redovisandet av enskilda fakta, en kedja av episoder, snarare än hur fakta förhåller sig till varandra är det föga troligt att historien överhuvudtaget ges ett begripligt innehåll i fråga om orsak och verkan, olika aktörers konkurrerande syften och relativa framgång etc.

Mot detta kan sägas att vad som lättast stannar i minnet är kanske just demoniseringen av "den andre", eftersom denna process samtidigt sker i betydligt lättillgängligare former i filmer och TV-såpor. Om fundamentalism innebär en förenkling av verkligheten så är den fullt kompatibel med de nya direktiven att reducera inlärningsbördan i skolsystemet.

Jämförelse med Pakistan

En intressant jämförelse mellan hur läroböcker i Indien och Pakistan behandlar avkoloniseringen har nyligen gjorts av Krishna Kumar (*Prejudice and Pride. School Histories of the Freedom Struggle in India and Pakistan*).

De läroböcker han undersökt kan läsas som starkt kontrasterande berättelser av ett och samma historiska förlopp. Differensen mellan läroböcker från respektive land är marginell, skillnaden mellan respektive kategori är däremot total.

Utbildningen i Pakistan är dock mera explicit ideologisk, medan de indiska författarna (ännu så länge) har större frihet. Medan den indiska läroboksproduktionen är nationalistisk är den pakistanska teokratisk. Det handlar här om att förklara och försvara det pakistanska nationalstatsprojektet och dess religiösa grundval.

Att ifrågasätta det eller problematisera det, vilket forfarande är fullt möjligt i Indien skulle vara liktydigt med landsförräderi. Med en mer ideologisk-religiös styrning även i Indien skulle de båda nationalstatsprojekten framstå som helt inkompatibla, och den pakistanska "två-nations-teorin" ironiskt nog bekräftas även av Indien.

Kumar avslutar boken med en genomgång av uppsatser om det brittiska Indiens delning som skolelever i Indien och Pakistan skrivit. Hans analys tyder på att den samtida diskussionen i media och i hemmen har större genomslagskraft än skolböcker och historieundervisning, vilket också säger en del om kvaliteten i utbildningssystemet.

Växande klyfta

Här skapas dessutom en växande klyfta mellan engelska privatskolor och statliga hindi- respektive urdu-skolor.

Dipankar Gupta påpekar i sin recension av boken (India Today, 4 februari, 2002) att den indiska historiografin alltmer börjar likna spegelbilden av den pakistanska identiteten. Den vilja till objektivitet och pluralism, som trots allt förknippats med sekularismens ideal, saknar i dag officiell uppmuntran, och det finns inte mycket som håller den renodlat mytologiska historieskrivningen tillbaka.

Det skulle möjligen vara den traditionellt starka driften bland indiska akademiker att publicera sig och bli kända i västvärlden. I rättvisans namn bör det också sägas att den internationella forskningen skulle göra en oerhörd förlust om det indiska vetenskapssamhället skulle begränsas vad gäller att tänka fritt. Att tänka "rätt", vad detta än må vara, räcker inte långt i en turbulent värld i förändring.

Ingenting om tiden efter 1947

Uppseendeväckande är att Pakistan och Indien försvinner ur respektive lands läroböcker sedan delningen väl ytterst kortfattat behandlats. Eftersom "den andre" är en (negativ) aspekt av en själv finns det ingenting man behöver veta om varandra.

Konfliktstrukturen i hela Sydasien kan beskrivas som patologisk i den meningen att bilden av "den andre" baseras på en snedvriden verklighet och misstro parad med fruktan. Hinduerna i Indien upplever sig som ensamma i världen som hinduer och känner sig omgivna av islam.

Samma upplevelse finns hos den buddhistiska singalesiska "majoriteten" på Sri Lanka i förhållande till de hinduiska tamilerna på Sri Lanka och i Indien. Tamilerna i Tamil Nadu bygger å andra sidan sin självkänsla på att motsätta sig nordindiskt förtryck.

Små stater fruktar stora grannar, och i alla stater förföljs invandrade grupper från den övriga regionen. Ett viktigt fredsskapande projekt skulle vara ett gemensamt sydasiatiskt bokprojekt där dessa negativa identiteter görs till föremål för en analys präglad av vilja till empatisk förståelse av av olika gruppers legitima strategier för materiell och kulturell överlevnad.

Björn Hettne

Professor, freds- och utvecklingsforskning vid Göteborgs universitet

Taj Mahal, islam och Indien – tankar kring ett kulturmöte

Taj Mahal är utan tvivel en av de främsta symbolerna för Indien i världen; de måste vara få som inte känner till detta arkitektoniska mästerverk. För många indier är den dock, som en produkt av den indo-islamiska kulturen, en mera tvetydig och kontroversiell symbol. Indien håller fortfarande, åtminstone i teorin, fast vid Nehrus idé om landet som en sekulär republik, men alltmer börjar Indien profileras som enbart hinduernas nation, medan muslimer ses som inkräktare. Deras kulturhistoriska roll förtigs.

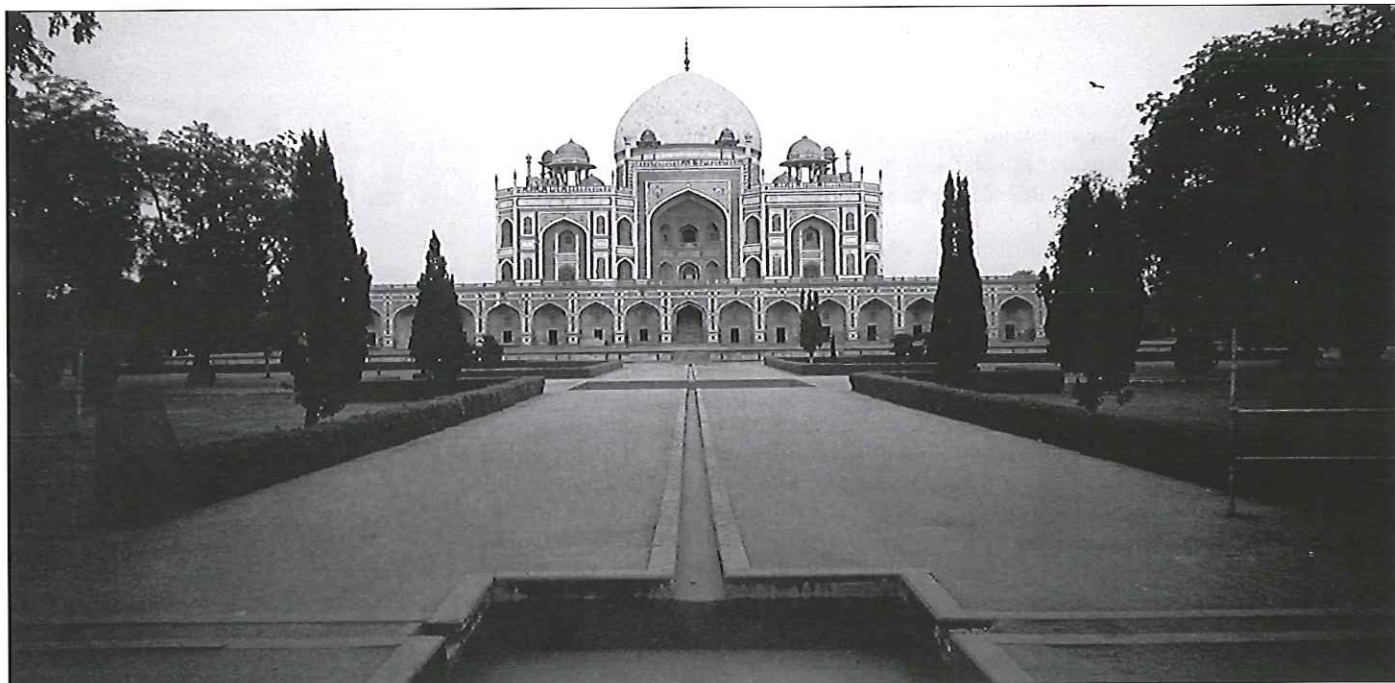
Efter självständigheten har behovet av att skapa en enhetlig nationell identitet på en ytterst bräcklig bas, och att återerövra historien ofta lett till märkliga teorier. Det förflutna kan inte göra något motstånd och därmed är det lätt gjort att förenkla och förvränga historien, att få den att se ut som vi vill. Så har undertecknad kommit över en bok med titeln "The Taj Mahal is a Rajput palace", och visst, byggnaden innefattar ju element av rent indisk arkitektur som Chattri-tornen och lotusbladen på kupolen.

Men vad böcker som denna framför allt representerar är motviljan att acceptera en kultur som utgör en blandning av islamiska och indiska element. I dessa dagar, då muslimer och islam åter demoniseras, är det viktigt att komma ihåg att islam inte bara är en religion utan också en kultur som alltid har haft en enorm förmåga att anpassa sig till nya förhållanden; islams historia i Indien är ett ypperligt exempel på detta.

Sufismens avgörande roll

Officiellt nådde islam Indien med erövringen av Sind redan år 711, men det var först på 1200-talet, med grundandet av sultanatet i Delhi, som islam blev en varaktig politisk, religiös och kulturell verklighet i Sydasien. Den nya religionen spreds, med få undantag, utan våld och för spridningen bland "vanligt" folk kom sufismen, den islamiska mystiken, att spela en avgörande betydelse.

I motsats till den officiella, ortodoxa islam som var bunden till större centra nådde de mystiska sällskapen hela folket med sina dervischer som vandrade från by till by. För att nå de oinvigda och obildade talade sufierna de lokala språken som därmed fick arabiska och persiska inslag, vilket var av avgörande betydelse för den lit-

Mogulkejsaren Humayuns grav i Delhi. Ett av många magnifika byggnadsmonument som påminner om det fruktbara mötet mellan muslimsk och hinduisk kultur i Indien.

FOTO: LARS EKLUND

terära utvecklingen av exempelvis urdu, sindhi och punjabi-språken. Urdu kan faktiskt ses som en av de mest fantastiska produkterna av den indo-islamiska kulturen; grammatikaliskt är det helt indiskt, medan ordförrådet är långt mera influerat av det persiska och islamiska arvet.

Sufierna skrev sånger och dikter som blev oerhört populära, kanske inte minst för att de tog intryck av indisk poesi och dess terminologi liksom den indiska musiken. Även i övrigt talade sufierna om islam i termer som också de obildade förstod, ty sufismens sociala och religiösa budskap påminde mycket om den inom hinduismen allt populära bhakti-strömningens läror. Både bhaktis och sufis var öppet emot den hierarkiska ortodoxa tron och kastsystemet, och förespråkade tolerans och jämlikhet. Båda rörelserna talade också om en individualistisk, för alla öppen religion, där det viktigaste var ömsesidig och personlig kärlek mellan människa och Gud.

Sufismen påverkade också den legendariske stormogulen Akbar (död 1605) som visade ett stort intresse för alla religioner; Bland annat skriver hans historiker Abu'l Fazl, liksom Al-Biruni före honom, om hinduisk filosofi i sina verk. Både Akbar och hans sonsonson Dara Shikoh (död 1659) beställde persiska översättningar av klassiska indiska verk och förespråkade öppenhet mot indisk kultur inom den muslimska aristokratin.

Det är intressant att finna att också förespråkare för en mera ortodox tolkning av islam visade vilja att lära av indisk kultur. Under Akbars efterträdare Jahangir och Shah Jahan utkristalliserades den indo-islamiska kulturen, i form av en ny arkitektur som i sig var en originell blandning av islamiska element och element från skilda håll av mogulväldet; Taj Mahal och forten i Agra och Delhi är bara några exempel på detta.

Inom bildkonsten lånade man motiv och

tekniker från indisk och europeisk konst, vilket underlättades av att många av hovkonstnärerna var hinduer. Likaså skedde ett möte mellan kulturerna i klämodet, musiken och den kulinariska kulturen.

Trots att växelverkan mellan de två kulturerna var stor är det skäl att komma ihåg att de inte blandades fritt. Från ortodoxt håll kritiserades sufismens "lättsinnighet" fränt och från början av 1600-talet gick det starka ortodoxa vindar genom hela den islamiska världen; i Indien representerade bland andra Ahmad Sirhindi (död 1624) och Shah Waliullah (död 1762) denna ortodoxa reformrörelse.

Korsbefruktning

Även om det har påståtts att situationen i Indien under denna period i regel motsvarade "kulturell apartheid", kan man med säkerhet bara säga att folk var medvetna om att de två kulturerna påverkade varandra och att man ivrigt diskuterade till vilken grad detta var önskvärt. Åtminstone existerade då en sådan diskussion liksom en självkritik, vilket kunde tydas som ett tecken på ett sunt intellektuellt klimat.

För att inte fastna i det förflutna kan man som en nutida inkarnation av den kulturblandning som skapades under mogulväldet, och kampen mot den, nämna filmindustrin i Mumbai. Trots att de kallas "hindi-filmer" var språket i filmerna länge snarare urdu än hindi, eftersom de som ansvarade för replikerna och sångtexterna inte sällan var urdupoeter. Själva filmmusiken är ofta en sorts kvasi-*qawwali* (exempelvis "Awaara" och den oförglömliga "Pardah hai"). Historiska dramer som romantiserade Sydasiens islamiska historia, såsom "Mughal-e Azam", var väldigt populära under hindi-filmens guldålder på 1950-talet. Men sedan 80-talet har en förändring skett, filmspråket har saktat sanskritiserats och likaså inställningen till det förflutna; en kulturpurism har inträtt.

Av det förflutna lär vi oss att islam är mycket mer än den slutna, monolitiska religion som den beskrivs i medierna i dag; man glömmer alltför lätt mångfalden inom islam och att islam också representerar en kultur som alltid har visat stor öppenhet och förmåga att smälta in i nya miljöer. Då också Indien genom årtusenden haft en oerhörd förmåga att ta emot alla nykomlingar och ge dem en plats någonstans i sin kulturella mångfald kan man undra hur dagens situation uppstått där många hinduer och muslimer anser att fredlig samlevnad är omöjlig.

Säkert är i alla fall det att det har varit en långsam, komplicerad process. Europeiska idéer såsom nationalism och de brittiska kolonialherrarnas behov av att dela in en främmande befolkning i olika grupper torde ha spelat stor roll i denna utveckling.

Till slut vill jag återvända till vår utgångspunkt, mausoleet i Agra. Taj Mahal kan sägas symbolisera många saker: Mogulernas makt och rikedom, byggherren Shah Jahans storhetsvansinne, den "österländska andligheten" och så vidare.

Till detta vill jag foga ytterligare några möjliga tolkningar av denna märkliga byggnad; man kan också se Taj Mahal som en symbol för den kreativitet och den nya, originella kulturblandning som mötet mellan den islamiska och den hinduiska kulturen gav upphov till, som en symbol för den islamiska kulturens levnadskraft, mognad och anpassningsförmåga och, inte minst, som en milstolpe i människans strävan efter storslagenhet och skönhet.

Islamisk kultur har kommit att sätta en bestående prägel på Indien och resultatet av detta kan kanske bäst beskrivas med de ord författaren Willy Kyrklund en gång skrev: "all kultur uppstår ur möte".

Mats Holmqvist

Mats Holmqvist har forskat kring islam i samband med Sydasiestudier i London

Guds namn går att låna på banken i Varanasi

Mitt i centrala Varanasi ligger en religiös bank som ansvarar för transaktioner av ett minst sagt annorlunda slag. Ram Rampati Bank erbjuder inte lån eller sparande av pengar, utan av guden Rams namn. Kunder kan "låna" ett visst antal av gudens namn genom att teckna ett formellt kontrakt. Gudens namn ska därigenom hjälpa kunder i deras personliga problem, medan de i utbyte måste "avbetala lånet" genom att skriva eller muntligt recitera gudens namn under en period.

Rambankens chef Das Basudev Prasad (till vänster), vid bankens kontor i Varanasi.

En återkommande religiös aktivitet bland såväl hinduer som sikher i den heliga staden Varanasi i dag är just att skriftligt eller muntligt upprepa gudomliga namn. Vilket namn som används beror i stort sett på vilken religiös tradition utövaren tillhör eller personligen tycker om.

Att upprepa en gudoms namn betraktas inte bara som ett vördnadsfullt uttryck för hängivenhet, utan genom att aktivera gudomens namn i skrift eller tal anses utövaren även kunna vinna olika meriter. Man aktiverar övermänskliga krafter genom dessa namn, vilka tros kunna påverka en individs livssituation mycket konkret.

När en person exempelvis blir allvarligt sjuk är det vanligt att skriva ett gudomligt namn på papper ett visst antal, ofta tusentals, gånger för att få gudens hjälp att bli frisk. Av respekt för namnet offras sedan dessa papper till Ganges-floden.

Kvantiteten avgörande

Förutom att individer och religiösa specialister vid tempel reciterar namn arrangeras inom vissa religiösa gemenskaper även så kallade kedjerecitationer. För att ge gemenskapen välgång bestämmer man att alla medlemmar ska recitera ett gudomligt namn ett visst antal gånger dagligen under en tid. Därefter sammanställs en kalkyl över det sammanlagda antalet reciterade namn. Kvantitet spelar avgörande roll. Ju fler gånger ett namn upprepas, desto större chans att få gudomlig assistens för en specifik orsak i en livssituation.

Rambanken i Varanasi har gått ett steg

längre genom att ha byråkratiserat ett vanligt religiöst handlingsmönster. Här har templet blivit en bank, den religiösa specialisten bankchef, de tillbedjande är kunder och den skriftliga och muntliga repetitionen av gudomliga namn ett banklån. Kunder erbjuds en vanlig religiös utövning under mycket organiserade former. Genom att skriva kontrakt med banken måste kunden upprätthålla en viss disciplin, med garantier om att utövningen sker under korrekta former och samtidigt få ett löfte att guden Ram kommer att hjälpa dem. Tillsammans bidrar detta till att göra Rambanken populär. Förra året fanns mer än 300 aktiva kunder.

Ram Rampati Banken bildades 1926 av **Shri Baba Sataram Das** i Varanasi och den kom att bli familjens huvudsakliga systerinstitution. I bankens numera nedtecknade historia i pamflettformat delges att det var världens lidande som motiverade grundaren att starta banken.

Även bankens nuvarande chef, **Das Basudev Prasad**, förklarar att alla människors liv är fyllda av sorg och begär i den innevarande mörka tidsåldern (*Kali-yug*). Ett sätt att lindra detta lidande är att överläta det till guden Ram. Här kommer banken in som assistent genom att under organiserade former aktivera individer i en vanlig form av hängivenhet. Den använder utslutande namnet av Ram, den gudomliga huvudpersonen i **Tulsidas** berömda och älskade verk *Ramcharitmanas*.

Banken står öppen för alla kaster och nationaliteter; även om de flesta kunder i dag är hinduer. Skälet till att folk konsulte-

Rambanken i Varanasi är öppen alla dagar mellan klockan 12 och 16. Rams födelsedag – då banken visar upp alla namn – infaller i mars/april varje år (enligt hinduisk kalender Sudi 9 i månaden Chaitra). Adress: Ram Rampati Bank, D.5/35 Tripuri, Bhairvi (Dashashvamedh)

rar banken kan egentligen vara vad som helst – ett problem, en önskan – förutsatt att det är allvarligt menat och inte är illegalt. Das Basudev Prasad förklarar att de främsta orsakerna är sjukdomar, infertilitet och juridiska problem. Rams namn ska kunna hjälpa i eller mot allt detta.

Lån från Ram själv

Rambankens kunder får teckna ett 'lån' på Rams namn. Det här anses egentligen vara ett lån från Ram själv, eftersom banken utgörs av ett tempel tillägnat Ram. Bankens personal är endast tjänstemän, ett medium för relationen mellan kunderna och Ram. Vad kunderna får genom sitt lån är ett abstrakt löfte om att Ram ska ingripa i deras personliga situation.

Rambanken lånar inte ut redan nedtecknade namn, och det är också viktigt att understryka att den inte på något sätt ägnar sig åt pengatransaktioner. Rambanken är ett tempel som har lånat byråkratiska former från banksystemet för att organisera en religiös aktivitet. Det enda den här banken kapitaliserar är Rams namn, vilket den också erhåller genom kundernas avbetalning av lånen.

Rambanken erbjuder avbetalning på två sätt; antingen genom att skriva eller munt-

ligen recitera Rams namn. Den mest vanliga avbetalningen är att bokstavligt talat "skriva av" lånet, då kunden blir skuldsatt på inte mindre än 125 000 namn av Ram. Varje dag under 8 månader och 10 dagar ska låntagaren skriva ned "Ram" 500 gånger. Banken tillhandahåller såväl papper, penna som bläck.

Skrivtekniken är noggrann. Varje dags skrivning ska börja med vördnadstillägget 'Shri'. Banken godkänner att Rams namn skrivs på alla skriftspråk som läses från vänster till höger. Motsatsen, som exempelvis arabiska, betraktas som ogynnsamt och förbjudet. Bläcket ska även vara i Rams egen färg – rött.

Avbetalning på tre år

En avbetalning i form av en recitation omsluter tre år, där kunden ska recitera gudens namn dagligen. Banken tillhandahåller med radband, där antalet reciterade namn

räknas efter antalet slutförda radband. Ett radband omsluter Rams namn 108 gånger. Det första året ska kunden recitera nio radband (d v s 972 namn) varje morgon och kväll, andra året 18 och slutligen det tredje året 27.

Varje blivande kund måste fylla i en förtryckt ansökan ställd till bankens chef med begäran om ett lån på Ram -namn. För att godkänna lånet kräver banken grundläggande personinformation samt summariska uppgifter om orsaken till lånet.

Kunden måste därefter skriftligen underteckna dokumentet och intyga att han eller hon utan stolthet eller falskhet tar sin tillflykt till Ram, inte tvivlar på gudens förmåga att hjälpa, och dessutom ger ett löfte om att troget återbetala skulden. Ett formellt kontrakt med andra ord.

Banken uppmanar att både det skriftliga och muntliga lånet med daglig avbetalning ska ske på en fridfull plats med en bild på

Utställningen av Rams namn där besökare cirkulerar kring bankens samling.

Ram närvarande. Under hela lånetiden måste kunden avstå från det som anses vara "oren" föda och dryck enligt brahminsk standard. Dit hör exempelvis kött, fisk, lök och vin. Alla typer av våldshandlingar ska också undvikas. Från menstruationens första dag och fyra dagar framåt är kvinnor dessutom förbjudna att skriva Rams namn.

Både män och kvinnor måste likaså genomgå reningsprocedurer efter toalettbesök eller sexuella aktiviteter. Och om kunden skulle drabbas av speciella drömmar under lånetiden ska banken kontaktas omedelbart.

När en skriftlig återbetalning är slutförd ska alla papper lämnas in till banken inom 40 dagar tillsammans med frukt, blommor, parfym, kläder och leksaker till Ram för den gudstjänst (puja) som utförs av bankens sekreterare, **Pawan Kumar**. Ett heligt rött pulver (*roli*) och mantran offras på samtliga skrivna papper, som sedan förvaras i bankens arkiv. Kunden som skrivit av sina lån är även skyldig att dela ut mat till elva kringvandrande asketer vid ett tillfälle. De som i stället reciterat gudens namn ska ge mat till en asket var fyrtionde dag under recitationsperioden.

"Sri Ganesh blev den första att äras i de tre världarna efter att han hade gjort en rundvandring kring Rams namn, vad blir då inte effekten av en rundvandring kring 17 800 000 000 namn av Ram, tänk efter själv!" Så skrev bankchefen i de tryckta flygblad vilka delades ut i samband med Rams födelsedag (Ram navami) när den firades våren 2001.

Alla namn visas på högtidsdag

Varje år tas under denna högtid kundernas handskrivna böcker fram för att besökare under 10 dagar ska kunna få en gynnsam åsyn (*darshan*) av samtliga insamlade namn. Under högtidsdagarna är det full rusch, nya lånekontrakt både skrivs och avslutas. Människor kommer till Rambanken för att cirkulera kring och få ta del av åsynen av de miljarder namn vilket anses vara gynnsamt – vid 2001 års firande fanns där inte mindre än 17,8 miljarder namn..

Bankens lokaler börjar också bli fyllda till brädden i takt med att bankens popularitet ökar. Under ett enda år fick banken in inte mindre än 400 miljoner skrivna Ramnamn! Das Basudev Prasad berättar att när 21 miljarder namn är insamlade kommer bankens bortgångne grundare förmedla direktiv för den fortsatta hanteringen av alla handskrivna papper med Rams namn. Det är inte omöjligt att de kremeras, även om detta tills vidare endast förblir en spekulation från bankchefens sida .

Kristina Myrvold
text och foto

Unga utbildade flyr osäker framtid

”Jag kommer att lämna Pakistan om ett par månader, säger **Tanya** som är student och avser att bedriva högre studier i Australien. Jag hoppas på bättre framtidsutsikter i utlandet. Eftersom jag tillhör den utbildade medelklassen är jag medveten om de globala förhållandena omkring mig. Det har gått nästan 54 år sedan Pakistan blev självständigt och under den tiden har vi sett fem militärregimer, hur feodalismen behållit sitt starka grepp och hur misslyckade regeringar har följt på varandra.”

– Vi började som ett utvecklingsland men har tilldelats titlar som ”den tredje mest korrumperade nationen” följt av det ständiga ”underutvecklad nation, fortsätter Tanya. Varje pakistansk barn är i dag skyldigt Internationella Valutafonden, IMF pengar. Vi överlever på lån som man slänger åt oss. Vårt utlandsberoende döljs endast skenbart av att landet till namnet är självständigt.

– Jag är sannerligen pessimistisk. Jag vet att det krävs ingenting mindre än ett mirakel för att förhållandena i vårt land ska förändras. Jag tänker resa till Australien och jag hyser ingen önskan om att komma tillbaka, trots att hela min familj bor här. Vi skulle aldrig kunna få tillgång till de möjligheter som finns där. Och sanningen att säga, vilka möjligheter finns här, när landet enbart fungerar tack vare hjälp utifrån?, avslutar Tanya.

Massutvandring hotar

En krympande arbetsmarknad, små möjligheter för affärsverksamhet, fattigdom, korruption, våld, sammanbrott för lag och ordning, ett ineffektivt rättssystem, otrygghet, svågerpolitik, dålig tillgång på läkemedel, usla utbildningsmöjligheter, ideliga strömavbrott och vattenbrist.

Det är inte att undra på att ungdomen vill bryta sina band och fly ett land som erbjuder en så extremt osäker framtid. Det skulle följa en massutvandring från Pakistan om västländerna bestämde sig för att upphäva alla formaliteter som reglerar invandringen.

I många utvecklingsländer är det ont om utbildad arbetskraft. Men intressant nog finns det många vetenskapsmän, ingenjörer, fysiker och andra yrkesmän från utvecklingsländerna som utvandrat till industriländerna. Detta fenomen kallas begåvningsflykt (*brain-drain*).

Tendensen till begåvningsflykt har sin egen orsak och sitt eget berättigande. Eftersom det har gått utför med såväl ekonomin som med lag och ordning i landet har den utbildade ungdomens framtid och överlevnad blivit oviss. Arbetslösheten sägs vara en av de främsta orsakerna till begåvningsflykten. I de stora städerna finns

tillgång till högre och yrkesinriktad utbildning men utbildade människor blir frustrerade när det inte finns några ordentliga jobb att få.

Högskolorna och universiteten spottar ut hundratals, ja tusentals studenter som avlagt sina examina varje år men ingen vill stanna kvar i landet – av uppenbara skäl.

Offer för sekteristiska våldet

Tidigare var det läkare och ingenjörer som brukade emigrera till Europa och USA, men nu är det datasnillena som säger farväl till sitt hemland. Orsaken till att läkare utvandrar till USA är helt uppenbar; här handlar det om både tillgång och efterfrågan.

Dessutom spelar de medicinska fakulteterna en bidragande roll. Professorerna åker västerut för att utbilda sig och uppmanar sina studenter att göra likadant för att kunna förkovra sig inom olika områden. Och skulle läkarna händelsevis komma tillbaka, är det till en helt främmande miljö.

Av betydelse är också att högt utbildade personer som läkare och ingenjörer som arbetar på höga beslutsposter är svårt utsatta för det sekteristiska våldet. Enligt en uppskattning har 36 läkare dödats i sekteristiskt våld under de senaste tre åren. Flertalet högt utbildade avser att lämna landet, och då inte bara för att skaffa sig högre utbildning utan för att permanent bosätta sig utomlands, på lagligt eller olagligt vis.

Alarmerande begåvningsflykt

Har en ung människa en gång slagit sig ner i utlandet, följer i regel familjen också efter. Så fortsätter begåvningsflykten i oförminskad takt. Detta är en mycket alarmerande situation för landets intelligentia eftersom landets infrastrukturer är beroende av standarden på ungdomens utbildning.

– Här har jag ingen frihet att uttrycka mig, folk är otrygga och mullorna kontrollerar allt. Folk är otrygga, säger **Abdul Rehman**, som tagit examen vid National Arts College.

– Om inte förhållandena blir mer liberala här, kommer begåvningsflykten att fortsätta och duktiga människor fly landet. Landets tusentals utbildade unga gör varje år gemensam sak, antingen det handlar om att söka visum till Amerika, söka tillstånd att emigrera till Kanada eller få tillträde till universitet i Australien

Drivs av frustration

De är så frustrerade att de på inga villkors vill stanna i Pakistan. Majoriteten av den utbildade klassen vill lämna Pakistan för gott. Detta har lett till att företag med rekryterings- och immigrationsagenter vuxit upp som svampar ur jorden, likaså advo-

katbyråer vars representanter kräver dyra avgifter och fullmakter för att förbereda dokumenten för emigration.

De frustrerade och modfälliga ungdomarna är tvungna att anlita dessa eftersom de vill resa utomlands till varje pris. En agent tar uppskattningsvis 700 000 rupier för att resa till USA, 500 000 för Kanada, 400 000 för Australien och Japan och ”bara” 200 000 för Sydafrika.

De som har råd att betala kostnaderna tvekar inte och de som inte har råd försöker ändå skaffa fram pengarna på alla tänkbara sätt.

De flesta som reser gör det inte för att söka en högre livskvalitet utan för att levnadsförhållandena i Pakistan har försämrats. Alla älskar de Pakistan, de har nära familje- och vänskapsband och bra arbeten eller affärer men en känsla av osäkerhet har drabbat dem.

Även om Amerika förblir den verkliga drömmen, är det tack vare invandringen till Kanada och Australien som immigrationshandeln frodas. Kanada toppar listan genom de möjligheter som landet erbjuder. Landet bjuder välkommande på sig och dessutom har många en känsla av att när man en gång nått Kanada är USA inte så långt borta.

Det är enklare att komma till Kanada och Australien eftersom de har mindre stränga lagar än andra industriländer. Omkring 300 pakistanser får invandringsvisum till Australien varje år.

Drabbas av kulturchock

Men det är ändå ett faktum att flertalet invandrare drabbas av en ordentlig chock när de anländer till sina drömmars land. De har utvandrat för att de drömt om en ljus framtid bara för att finna att vad som väntar dem inte är lika roligt. De flesta invandrare får ta enkla jobb som inte har något samband med vad de ägnade sig åt hemma eller vad de hade tänkt sig när de kom.

Det finns exempel på läkare som arbetar i underordnad ställning eftersom de inte kan praktisera förrän de har tagit de examina som de kanadensiska utbildningsmyndigheterna fordrar. En före detta banktjänsteman i Pakistan arbetar nu som långtradarchaufför.

Ali arbetar i en specerihandel men har en doktorsgrad i kemi från universitetet i Karachi. Han säger att han har det bra i Kanada. Ingen frågar efter vad man sysslar med här, det som gäller är om man arbetar eller ej. Man blir respekterad som människa, inte för att man tillhör en viss klass eller har en viss position i samhället.

Andra upptäckter att de har sålt stora affärsverksamheter med många anställda i Pakistan, bara för att de och deras deras fruar och barn nu tvingas stå bakom sin

d i Pakistan

egen affärsdisk och betjäna otåliga kunder.

– Vi trodde vi skulle komma till möjligheternas land, men i stället har det blivit ett ständigt slit. Vi har bara råd att anställa en illegal invandrare och måste själva arbeta hela dagarna. Om vi inte snart reser tillbaka, kommer barnen att vara så vana vid Kanada att de aldrig kommer att vilja slå sig ned i Pakistan”, säger **Amjad Khan** som har bott i Kanada i 11 år.

När barnen en gång vant sig vid det nya landet, heter det ofta, upplever de Pakistan som kulturellt alltför annorlunda för att kunna återvända dit. Föräldrarna försonar sig så småningom med tanken på att åldras i ett land som alltid kommer att vara dem främmande men tröstar sig med vetskapen om att det är landet som deras barn bor i.

”Hemma” är Pakistan

De flesta invandrare säger att de i Pakistan hade familj och vänner som stödde dem, om inte med pengar så åtminstone känslomässigt. **Najma** reste till möjligheternas land, USA, efter att ha gift sig med en ingenjör.

– Livet i västvärlden är mycket ensamt men välorganiserat. Livskvaliteten är utmärkt men det är mycket opersonligt. Det finns inga nära släktingar eller vänner som kan hjälpa en ut. Den här bristen på kontakt och gemenskap är svårast för hemmafruar, gamla, sjuka och arbetslösa, säger hon.

Förjaktligen talar även de som kan skryta med framgång och som uppnått en bekväm livsstil nostalgiskt om ”hemma” och vill för det mesta återvända.

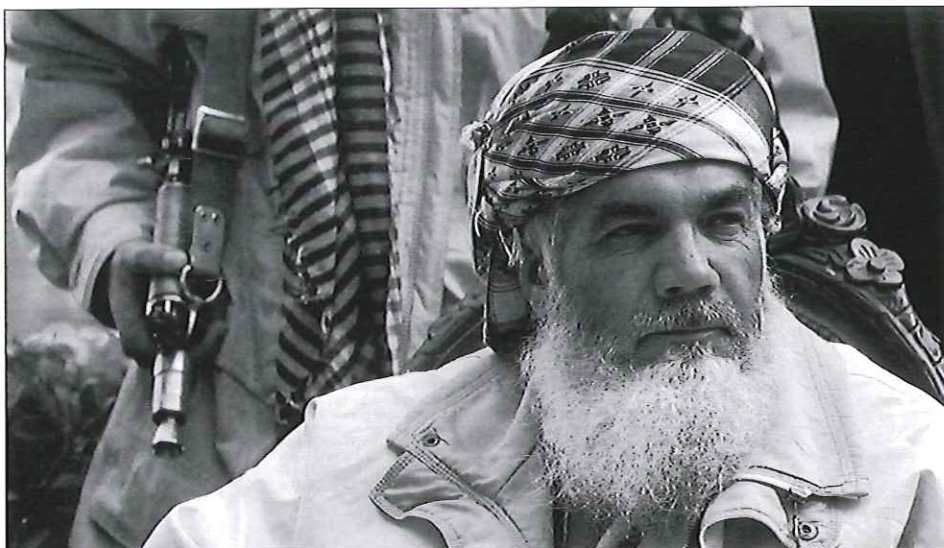
De ungas utvandring ger upphov till ”det tomma boets syndrom” och vad det innebär psykologiskt sett. När föräldrar upptäcker att deras barn planerar att slå sig ned och studera utomlands, kan de inte handskas med situationen.

Psykologer hävdar att mer än 30 procent av föräldrarna till barn som rest utomlands blir djupt deprimerade, även om de skickat iväg barnen frivilligt. **Faran Hazan** säger så här om sin son:

– Han reste till USA för fyra år sedan och kände varken smärta eller skuld och var inte deprimerad. Efter att ha levt i en nära nog perfekt miljö där man sällan stöter på några svårigheter, saknar man inte sitt land. Friheten och tryggheten i att kunna röra sig utan bekymmer och att vara själsligen tillfreds sig själv är vad som gäller i det långa loppet”, menade han.

Rana Rizvi

Översättning: Anders Sjöbohm

Musiken hörs nu åter i Afghanistan. Inte minst i staden Herat i väster, där krigsherren **Ismail Khan** återtagit makten efter talibanregimens fall. FOTO: HASAN SARBAKSHIAN/AP

Kulturen kryper fram ur källarhålorna i Afghanistan

Agha Malang Kohistani sitter med benen i kors på en liten matta på en av Mazar-i-Sharifs dammiga gator. Han stämmer sin sitar och börjar sjunga en sång, och på några minuter har en folksamling bildats omkring honom.

– Var gömmer du dig, **Usama bin Ladin**? I ett råtthål? Och var har du gömt **Mullah Omar**?, sjunger Kohistani, och barnen och männen som har samlats omkring honom skrattar och klappar i takt.

För bara sex månader sedan hade sådana textrader klassats som kätteri, och att överhuvudtaget spela på ett musikinstrument var strängt förbjudet så länge talibanerna satt vid makten.

De flesta afghanska musiker flydde till Peshawar i Pakistan, till Mashad i Iran, Hamburg i Tyskland eller till New Jersey, Washington eller San Francisco i USA.

Kohistani kommer från ett område i närheten av Kabul, men under talibanernas styre flydde han till Tadzjikistan. I dag kommer skådespelare, konstnärer, regissörer och musiker fram från sina gömställen och vågar åter igen visa upp sina instrument och sin konst som de har gömt under de senaste fem åren.

Haseebullah Takdeer är en annan musiker som brukade spela i hemlighet.

– Under talibanernas kontroll var musik strikt förbjudet. Jag har en affär där jag säljer musikkassetter, och det fick jag göra i hemlighet. En gång i veckan brukade jag och mina vänner samlas och spela musik i källaren eller i något annat rum som var tyst, berättar han.

I dag delar Takdeer sin tid mellan att sjunga på bröllop, begravningar och andra ceremonier, och att sälja kassetter i sin affär. Den musik som är mest populär är sånger från indiska Bollywood-filmer.

De flesta afghaner förstår en del hindi, även om språket inte lärs ut i de afghanska skolorna, eftersom hindi-filmer är den viktigaste underhållningen i landet.

Parvez Nabi, som nyligen tog studenten vid Balkh-universitetet, säger att han har sett ungefär 600 hindifilmer.

– Under talibantiden brukade vi samlas i mitt hus på kvällen och sätta upp en parabolantenn så att vi kunde se på TV från Pakistan och Indien, och sedan i gryningen tog vi ned den innan någon kunde se den, berättar Nabi.

I flera större städer i landet är nu konsten på väg tillbaka. I februari deltog ledaren för landets övergångsregering, **Hamid Karzai**, i återinvigningen av Nationalgalleriet i Kabul, där man bland annat har gjort en specialutställning med sönderrivna målningar och förstörda ramar som talibanerna lämnade efter sig.

Vid invigningen sköljde **Yusof Asefi** bort en yta av vattenfärg som han hade lagt på 80 oljemålningar vid galleriet. Asefi hade målat över tavlorna med vattenfärg för att hindra att talibanerna, som förbjöd utbildningar av människor, förstörde dem.

– Den afghanska kulturen har blivit förstörd många gånger. Av **Alexander den store**. Av den brittiska armén. Och på 1200-talet angrep **Djingsis Khan** Herat och dödade alla i staden, säger **Makhtoum Rahim**, som är minister för information och kultur i Afghanistan. Herat var känt för sitt rika kulturliv.

– Nu vill vi sprida ett budskap om samarbete och kärlek för hela världen, och visa vår stora konst, så att folk förstår att det här är landet inte bara består av strider och krigsherrar, säger Rahim.

Pratap Chatterjee/IPS

Morgondagens son – Sudubanda – på en elefantstig i det höga elefantgräset. Livsbetingelserna för Sri Lankas urbefolkning, wanniya-ätta, har ändrats så drastiskt att folket är på väg att försvinna.

Sri Lankas urbefolkning wanniyala-ätto, är på väg att försvinna.

Djungeln där veddahfolket, som de också kallas, levt i harmoni med naturen, har förvandlas till nationalpark där endast turister och ornitologer släpps in.

Antropologen Wiveca Stegeborn berättar om tillvaron för sin "bror" sedan många år: Sudubanda – Morgondaggens son.

"Min bror finner vatten."

Utkörda från djungeln

Brutal assimilering av Sri Lankas urbefolkning

Gryningsljuset sträcker försiktigt ut sina långa morgonfingrar över djungeln. Dunsarna i lövverket ovan annonserar makakeraporernas saltomortaler och de stora ekorrarna utstöter varnande pipstackaton om hans närvaro. Morgondaggens son, med förnamnet **Sudubanda**, sitter tyst på bergshällen under Andekvinnans klippa och betraktar landskapet som utbreder sig nedanför så långt ögat kan nå.

Den tropiska monsunslogen har varit wanniyala-ättofolkets hemvist i över 28 500 år, långt före singaleser, tamiler, araber eller européer landsteg på ön.

Sudubandas långa svarta hår är ännu inte samlat i den vanliga knuten som både wanniyala-ättofolkets män och kvinnor bär i nacken. Sarongen, männens tygstycke, sprakar dovt röd- och gröntflamligt i naturens färger. Den gräddkolafärgade överkroppen är bar. Han kammar skägget med fingrarna och iakttar de betande elefanhjordarna nedan. Den ena i gläntan av Kohanefloden vid foten av Yakki-nigala, det vill säga Andekvinnans klippa, den andra hjorden

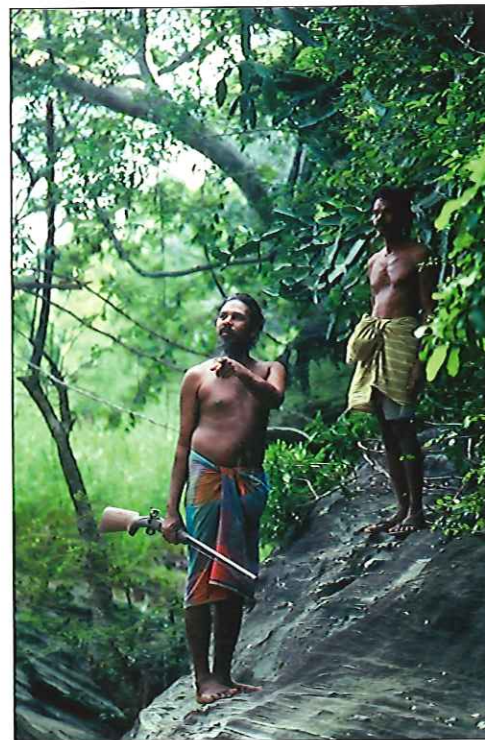
med tolv elefanter i det ändlösa elefantgräset och den tredje i nordostlig riktning mot Ratmalgodakullen (De röda blommornas plats).

Min bror tycker om det han ser. Där nere på stigarna har hans mor ofta gått för att samla *polpala* (*Aerva lanata*), *vishnu kranti* (*Evolvulus alsinoides*) och andra medicinalväxter. Många användes hemma men det mesta sålde hon till den ayurvediske handelsmannen som kom en gång i månaden för att köpa upp de lätta, sprängfyllda säckarna: Lätta, därför att uppköparen betalade efter vikt och enbart ville ha torkade växter.

Sägenomspunnen plats

Sudubandas far var schaman och kommer från Una Pana, en sägenomspunnen plats öster om Kokagalaberget. Sägner säger att en kung en gång där fick sin törst släckt när en wanniyala-ättoyngling erbjöd hjälp om han fick låna den konungliga manteln. Han bredde ut den på morgondaggen och lät vattendropparna sugas in i det tjocka tyget. När den sugit in vattnet vred han ur tyget och fyllde

VÄNDI

Sudubanda undersöker en lägerplats tillsammans med jaktkamraten Tissahamy.

FORTS.

kungens bågare med morgonfriskt vatten: Därför är Sudubanda son av Morgondagens stam.

Här och där beslöjas trädskronorna fortfarande av en blågrå morgondimma som solstrålarna knappt kan penetrera. I diset syns de blå bergen Mawaragala och det nämnda Kokagalaberget: Syskonbergen där de två andebröderna bor som fortfarande träter om den förstes hustru. Sudubanda och hans far har besökt de flesta bergen tillsammans, samlat honung, rökt fällda byten och sjungit sånger till platserna.

Varje ställe har sitt mytiska ursprung, som de två bergen, sin sägen som Morgondagens stam eller sin egen personifierade historia. Det här var wanniyala-ättfolkets land, eller "Veddah Rate" (country), som Sudubanda hade hört det namnges på kartor för inte så länge sedan.

Så här har Sri Lanka sett ut en gång från norr till söder innan singaleserna, eller lejonfolket, förvisades från Gangesdeltat i Nordostindien och slutligen nådde Lankas stränder med sina skepp för 2 500 år sedan. De var jordbrukande bönder och ville bryta upp land och bosätta sig.

Successivt följde andra folk deras exempel och långsamt förändrades den grönskande ön till monokulturer, vägar och städer med 20 miljoner tätt befolkade innekvarnar på 65 582 kvadratkilometer (en sjundedel av Sveriges yta).

Krig har kommit och gått, ibland med urbefolkningen som kanonmat. Urbefolkningen har varit eftertraktade på grund av dess skicklighet med båge. Sedan 1983 har det varit inbördeskrig mellan singaleser och tamiler. Land- och maktproblem. Tamilgerillan plundrar fattiga svedjebrukande wanniyala-ätto på mat i Polebedda och Ratugala (Det röda berget) medan regeringssoldaterna i träningsläger vid Pimbu-rattewa-reservoaren mejar ner vilt

Middagen – en ödla – förbereds.

med kulsprutor när de druckit. Alla platserna ligger i det som av tradition varit wanniyala-ättfolkets skogsland.

"Rehabilitering"

Under den förra Förenade Nationella Partiregeringen (UNP) – till 1994 – dök jeepar upp med folk som var bakbundna och hade bindlar för ögon. Wanniyala-ättfolket visste vad som skulle ske. Soldaterna kombinerade nytta med nöje genom att besöka "Veddah-hövdingen", **Uru Warige Tissahamy**. Han – som dog 1997 – var under hela sitt vuxna liv en attraktion för inhemska och utländska turister. I SYDASIEN nr 1/83 publicerades för övrigt ett reportage om Tissahamy av **Lars Eklund** och **Helge Rubin**.

Soldaterna fotograferade varandra vid hans sida, tackade och återgick till uppdraget. De körde iväg, arkebuserade fången och slängde denne i floden. En gång brände de en levande man i bildäck i Vattuyaya där Sudubandas yngre syster, **Ranmenika** bor. Wanniyala-ättkvinnorna tyckte illa om likdelarna i floden när de och barnen badade och när de tvättade kläder.

Sudubanda ser med vemod hur hans folk decimeras. Området under honom är nu en nationalpark, Maduru Oya, uppkallad efter floden med samma namn. Det finns bara små områden av vild natur kvar på Sri Lanka. Dessa får endast besökas av betalande ornitologer, turister och forskare. Urbefolkningen, som alltid bott här, får inte längre bo kvar. De ska "rehabiliteras". Det har majoritetsbefolkningen bestämt. Wanniyala-ättfolket får inte bryta mot deras lagar som i vissa fall härrör från kolonialtiden. Då skjuts de av nationalparksvakterna. I vissa fall dödas de eller sätts i fängelse. Sudubanda vet att en dag kommer det inte att finnas varken *wanni*, det vill säga djungel, eller wanniyala-ätto-folk på Sri Lanka. Wanniyala-ätto betyder just "de som kommer ifrån djungeln".

Elefanterna har dragit sig tillbaka. Solen har stigit så högt att elefanterna måste söka skugga. Sudubanda kan börja nedstigningen. Han vadar genom havet av elefantgräs högre än honom själv. Det sträcker sig fram till Kandeganville, en by som inte längre finns. Om han har tur så har de unga wanniyala-ättmännen från Dambana ännu inte dragit upp alla näten i Kandeganvilledammen och då kan han få fisk till lunch. Sudubanda vet var parkvakterna är utlokaliserade. I dag är de på norra delen. Det behövdes bara en butelj ar-rack, alternativt något kilo viltkött eller kanske enbart en flaska honung för att i goda vänners lag erhålla informationen. Varje god jägare skapar sin egen vänskap med parkvakterna. Under glasets gemytliga inverkan görs hemliga överenskommelser och affärsförbindelser upprättas.

För två år sedan i rehabiliteringsbyn Henannegala lärde Sudubanda sig priserna på ädla träslag. Ett ädelträd som ebenholts

eller jakaranda ligger i snitt på 10 000 ru-pier (omkring 1 100 kronor) varav 4 000 ru-pier går till parkvakten som låter bli att befinna sig där vid tillfället. Återstående belopp delas mellan de två eller tre timmerhuggarna. För att upprätthålla denna nya form av jägare och samlare jobbar wanniyala-ättmännen mot låg lön eller frivilligt för parkmyndigheten eller dess underleverantörer. Detta blir ett välkommet tillskott både för den underbetalda parkvakten som kanske har en stor familj att försörja och för Wanniyala-ätto folket som berövats rätten till sitt traditionella sätt att leva.

Ser åt andra hållet

Transporten är viktig för att godset ska komma iväg. Antingen anlitas halvsingalesen i byn Dambana, UNP:s energiske lokalpolitiker som har lastbil, eller så arrangeras annat fordon. Poliskontrollen vid milpost 51 har under många år sett åt andra hållet när vedbilen kört förbi på natten. Alla får sin modesta belöning i nätet av vänskapsförbindelser.

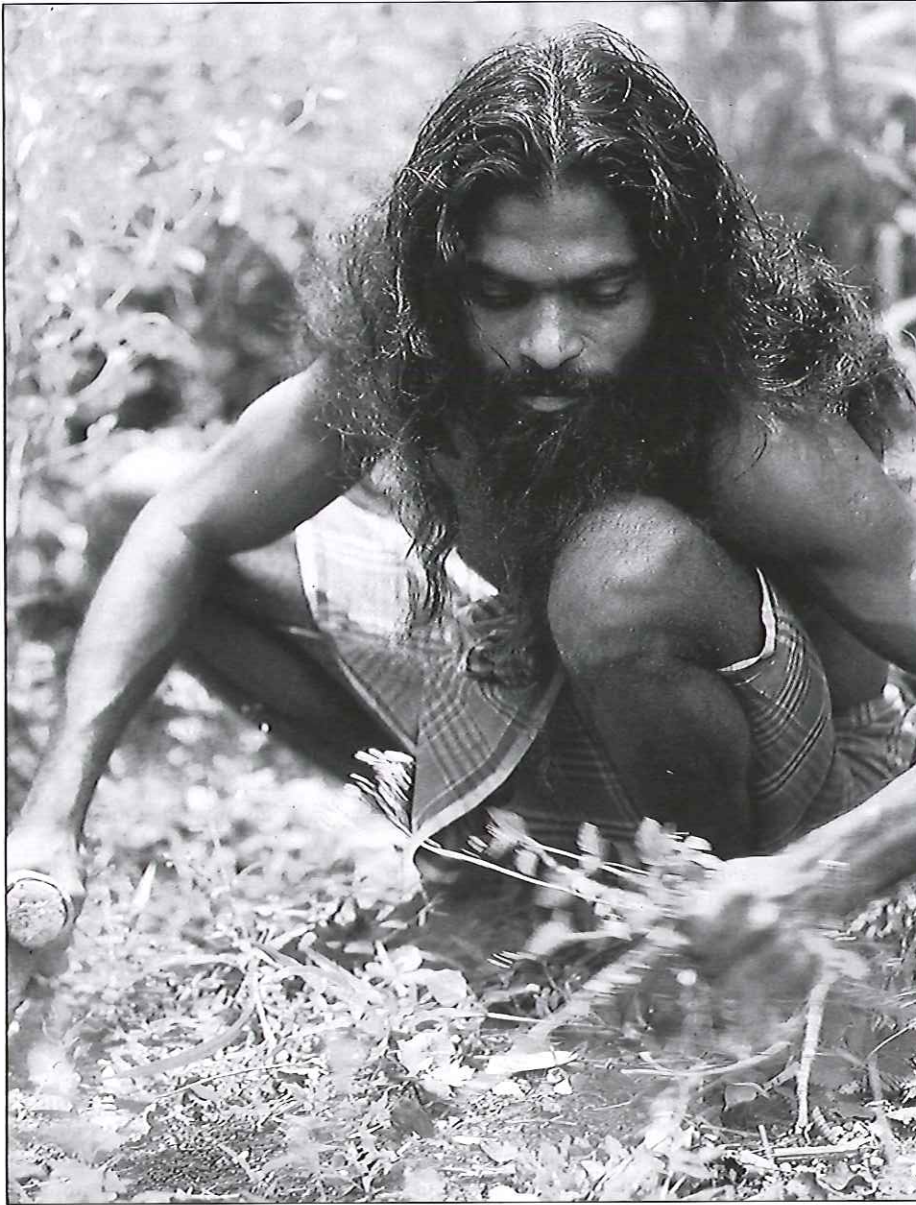
Men det har inte alltid varit så här. Sudubanda kommer ihåg när jordbruksexperter från Mahawelis utvecklingsprojekt 1983 kom för att värva folk till rehabiliteringsbyarna på utvecklingsområdet "System B och C".

System B ligger i norr, i det nu krigsdrabbade Pollonaruwa-området och System C ligger vid Mahaweli-floden vid foten av det centrala bergsmassivet. Överfulla lastbilar kom upprepade tillfällen med mjölkpulver från Nya Zeeland, vit ansiktstalt och Lux-tvål med vita, vackra damer på omslagspapperet till bosättingarna i Kandeganville, Kärägoda, Gurukumbere och Timbirane. Wanniyala-ätto folket fick allt gratis och de skulle få mer om de flyttade till rehabiliteringsbyarna. De norr om Gurukumbere skulle till B. Övriga till C.

Uru Warige Tissahamy försökte vädja till folket att inte flytta men eftersom den äldste i varje bosättning är sin egen herre kan ingen tala om för honom vad han ska göra. Hövdingsskap har aldrig funnits i wanniyala-ättfolkets samhälle. Det är så att säga omöjligt att styra ett samlarfolk som bor utspritt i djungeln. Tissahamy blev "hövding" när den singalesiske postmästaren vid stora vägen sökte en kontaktperson i urbefolkningen för den årliga Perahera-festligheten i tätorten Mahiyangana eller för ceremonier i anknytning till buddhisttemplet i närliggande Mawaragala. Sudubandas far var också kallad till postmästaren, men det blev Tissahamy som valdes av postmästaren.

Elefantgräset kväver allt

Nu finns inga byar kvar förutom i minnet hos dem som är födda före 1983. Det som ser ut som ett hav med elefantgräs har varit svedjeodlingar med majs, sorghum, maniók, bönor, pumpor och chilipeppar. Här fanns lerhus med halmtak, dricksvatten-

Samlandet av växter, inte minst medicinalväxter, har varit en viktig del i wanniyala-ättfolkets överlevnad.

brunnar, några små livsmedelsbutiksskjul och till och med en liten skola. Vilande svedjor försörjde människorna med illuck, ett speciellt gräs för att göra halmtak. Nu kväver elefantgräset allt. Ingen bränner det längre, ingen håller efter.

Från 9 november 1983 omdöptes hela området på 58 849 hektar med byar och bösättningar till ett enda namn: Maduru Oya nationalpark. Från och med då slutade byarna att existera.

"Nationalparken" förseddes med bommar, beväpnade vakter och, längs vissa delar, med högvoltstängsel. Det senare för att hålla elefanterna innanför gränsen. Eftersom det blev förbjudet att beträda området utan avgift kunde wanniyala-ättfolket varken återvända hem eller utföra det enda de kunde; jaga, samla och svedja. Om hemlängtan ändå lockade dem tillbaka och de lyckades smyga sig in, kunde de inte göra upp en eld, samla honung eller ens bryta en blomma.

Om en tidigare Kandeganvillebo blir ta-

gen, blir han i bästa fall slagen innan parkvakten konfiskerar kärlet för att samla honung eller den smedjegjordade mynningsladdaren. Därpå blir han förd till polishäktet. Under dessa dagar måste fru och barn klara sig utan försörjare. Eftersom lagen är lika för alla, ska alla dömas inför domstol. Det är just lagen som gör situationen orättvis för urbefolkningen eftersom djungeln är dess hem och resurskälla sedan urminnes tider. Wanniyala-ättomannen befinnes givetvis skyldig och måste betala basbeloppet 10 000 rupier i böter exklusive arvode och omkostnader för försvarsadvokaten, som för övrigt inte förstår wanniyala-ättfolkets språk. Rättsprocessen sker på singalesiska.

Såvida den åtalades släktingar inte är mycket skickliga på att fälla elefanter för elfenben, leoparder för skinn, klor och tänder eller vilt för att sälja kött så är det omöjligt för en wanniyala-ätto att inbringa sådana summor. Som jämförelse kan sägas att begynnelselönen för en skollärare är

omkring 6 000 rupier per månad. Det som återstår är tre månaders fängelse i provinshuvudstaden Badulla för "tjuvjakt". Svedd av erfarenhet har Sudubanda lärt sig värdet av att ha en god relation till nationalparksvakterna.

Då lagen förbjuder djungelfolkets traditionella försörjning måste det hitta alternativa överlevnadsmöjligheter; en är att vaktakor och getter åt storfarmare. Hjordarna tas till buffertzonen mellan nationalparken och stora vägen där en del wanniyala-ätto bor kvar. Vid årets slut får de en eller två kalvar som betalning beroende på hjordens storlek. Wanniyala-ättofolket äter inte sina husdjur, säljer dem inte för slakt och de dricker inte mjölk.

En annan strategi är att låta unga wanniyala-ättkvinnor rekryteras av arabiska agenter till Mellanöstern som hushållerskor. Ibland har kontrasterna mellan kokelden i djungeln och högstandardhushållet i Saudiarabien blivit för stora och flickorna har bestraffats för att de inte varit tillräckligt läraktiga och följsamma.

Europakommissionens sektion mot människohandel med kvinnor, kontaktade under förra året den lankesiska regeringen angående exporten av wanniyala-ättkvinnor. Byrån för utländsk anställning (BFE) införde då en restriktion där medborgare med "stam" (warige) namn inte tillåts anställning utomlands.

Sedan den 5 december har det emellertid kommit en ny regering. Påtryckningsarbetet måste börja om från början med nya brev och nya efterfrågningar. Under tiden bryter wanniyala-ätto-samhället samman.

Lagen gör det inte möjligt för de 2 000 återstående människorna att leva som wanniyala-ätto. Om det inte ändras kommer Sri Lankas urbefolkning inom kort att försvinna.

Wiveca Stegeborn,

text och foto

antropolog verksam vid universitet i Tromsø, Norge men bosatt i Leksand

Lästips:

Stegeborn, Wiveca:

Sri Lanka. Wanniyala-Aetto Women Being Trafficked to Arab Oil Countries. In The Indigenous World 2000-2001. International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA). No 3. Denmark, Classegade 11 E, DK 2100 Copenhagen. 2001

Stegeborn, Wiveca:

Sri Lanka. The Wanniyala-Aetto. In The Indigenous World 1999-2000. International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA). No 3. Denmark, Fiolstraede 10. DK 1171 Copenhagen K. 2000

Valaffisch för Musharraf inför folkomröstningen som han lät anordna nyligen för att låta sig väljas till president.

Foto: SAEED KHAN/AFP

Skarp kritik mot missiltester

Oro för ökad isolering i Pakistan

Samtidigt som en högljudd opposition inom landet kräver att Pakistans regering ska avgå, blir den allt mer isolerad internationellt. Missiltesterna i slutet av maj ledde till skarp kritik från omvärlden.

Indien har tonat ned betydelsen av testerna, och sagt att Pakistans syfte med dem var att visa sin styrka för det egna folket.

Bharat Karnad, en av Indiens mest kända strategiska analytiker, säger att Pakistan gärna vill visa sin beslutsamhet när det gäller att stå emot krigshotet från Indien. Men det är mer troligt, menar han, att resultatet blir att de gör slut på sitt missillager.

USA uttryckte sin besvikelse efter testerna, liksom flera andra västländer. Och många politiska bedömare noterar att Pakistan aldrig belönades för sitt engagemang i "kriget mot terrorismen" med det stöd man hade hoppats på i Kashmir-frågan.

Många av Pakistans allierade i kriget mot terrorismen ifrågasätter till och med

regeringens försäkran om att man ska vidta åtgärder för att bekämpa extremismen.

Ledarskribenterna i de pakistanska tidningarna välkomnade missiltesterna, men uttryckte samtidigt sin oro över att landet blir allt mer isolerat.

"Det som oroar många människor just nu är regeringens ökade isolering. De västliga allierade som den militära regeringen har litat på för moraliskt och politiskt stöd utövar mer påtryckningar mot Islamabad än mot New Delhi, som först drog samman sina trupper vid gränsen", skriver den engelskspråkiga tidningen The Nation.

Omkring en miljon soldater från de båda kärnvapenstaterna har samlats kring gränsen i Kashmir, och de backas upp av pansarförband, artilleri och flygvapen.

Avleda uppmärksamheten

Många bedömare menar att Pakistans missiltester i första hand ska ses som ett försök att avleda uppmärksamheten från nya tillslag mot extremister inom landet, vilka kommer att utökas under de närmsta dagarna.

– Samtidigt som de militära härskarna säger att de ska slå till hårt mot grupper som ger bränsle åt extremism i Pakistan, så

vill de inte att deras handlingar ska anses vara ett resultat av påtryckningar från Indien eller något annat land, säger en oppositionspolitiker.

De religiösa högerpartierna anser att landets president, general Pervez Musharraf, har gett efter för amerikanska och indiska påtryckningar med sina uttalanden om att bekämpa extremism och att kontrollera rörelser över gränsen i Kashmir.

Indien har sedan länge anklagat Pakistan för att stödja "gränsöverskridande terrorism", det vill säga militanta grupper baserade i Pakistan som utför attacker i indiska Kashmir.

– Musharraf verkar vara beredd att kompromissa om Kashmir, efter påtryckningar från USA och Indien, säger Qazi Hussain Ahmed, som leder det äldsta och största religiösa partiet i Pakistan, Jamaat-i-Islami.

– Genom att kalla frihetskampen i Kashmir för gränsöverskridande terrorism har Musharraf för första gången bortsett från skillnaden mellan kashmiriernas kamp för självbestämmande och terrorism. Det är illojalt mot landet.

Muddassir Rizvi/IPS

Zavia vill slå vakt om urdun

Zavia är namnet på en ny litterär tidskrift. Den ges ut av Urdu Academy i Sverige och kom med sitt första nummer i april. Förhoppningen är att Zavia ska levandegöra språket bland de 80 000 urdutalande i Norden.

Urdu Academy är en fristående litterär organisation som grundades 19 mars 1998 i Lund.

Syftet med akademien är att främja urduspråkets fortlevnad i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island samt öka intresset för att utveckla språket och sprida litteratur på urdu.

Urdu är officiellt språk i Pakistan, men är också ett av Indiens många officiella språk, och talas där av drygt 50 miljoner människor.

I de nordiska länderna finns det i dag cirka 80 000 urdutalande invandrare, och många ambitiösa försök har gjorts bland dem att utveckla språket, både kollektivt och på enskilda personers initiativ. Men för att bevara och utveckla ett språk krävs en välplanerad och grundlig planering samt tid för att utföra arbetet.

Sociala bristfälligheter

Då man bor utomlands är det svårt att bevara ett levande språk, och de hinder som finns för språkets naturliga utveckling skadar inte bara de urdutalandes språkliga självförtroende, utan även språkets karaktär vilket leder till sociala bristfälligheter. Motivet till att starta Urdu Academy var därför att försöka fylla det gapet, och målet är att lägga grunden till en utveckling av urduspråket, som ger möjligheter för de urdutalande i Norden att tillfredsställa sin litterära kunskapsörst trots det stora avståndet från hemlandet.

För detta ändamål har ett bibliotek med urdulitteratur grundats på Urdu Academys initiativ i Lund, och det består i dag av litterära mästerverk inom både poesi och prosa, romaner och noveller, översättningar av utländsk litteratur till urdu samt facklitteratur om språk, vetenskap och filosofi. Sammanlagt finns där nu 350 verk, böcker som delvis tillfredsställer de urdutalandes behov av kunskapsvidgande inom litteratur och vetenskap.

Biblioteket är dock långt ifrån komplett Urdu Academy ser gärna att alla urdutalande i Norden hjälper till att komplettera samlingarna. Kulturtidskriften Zavia – som namnet till trots endast handlar om litteratur – är ett steg i detta arbete.

De som medverkar i tidningen kommer från hela världen. Redaktionsrådet består av sex personer, däribland Dr **Manazir**

Zubair Warsi är redaktör för Zavia samt president i Urdu Academy Sverige.

FOTO: LARS EKLUND

Ashiq Harganvi som varit särskilt behjälplig med att förverkliga tidskriftsprojektet.

Urdu Academys president är **Zubari Warsi** i Lund. Han är också redaktör för den nya tidskriften.

Utgivarna söker nu aktivt kontakt med fler lokala skribenter och även intresserade nordiska poeter och författare, som man gärna vill locka att skriva för Zavia och bidra med idéer och texter.

Entusiastisk publik

Zavias första nummer presenterades vid en högtidlig ceremoni i Lund den 10 april där **Jan Hjärpe**, professor i islamologi vid Lunds universitet, och **Staffan Lindberg**, förståndare för SASNET, var hedersgäster.

Pakistan-kännaren **Sigrid Kahle** bidrog med en text för uppläsning (se nästa uppslag).

Från Pakistans ambassadör i Sverige, **Shahid A Kamal**, kom ett lyckönskningstelegram.

Kvällen avslutades med *mushaira*, traditionell uppläsning av urdupoesi, inför en entusiastisk publik framförallt bestående av pakistanare i Malmö/Lund-regionen.

Trots att förutsättningarna för urduspråket att leva vidare i Sverige och övriga Norden inte kan sägas vara särskilt gynnsamma tänker Urdu Academy utmana alla svårigheter.

Trots små ekonomiska resurser kommer man med orubblig vilja fullfölja sitt uppdrag.

Länge leve urdu!

Sigrid Kahle njuter av
ghazal och nazm

Sigrid Kahle, författare och Pakistankännare kom, 23 år gammal till Pakistan i början av 1950-talet. Hennes teaterintresse och nyfikenhet på urdu ledde till att en pakistansk nationalscen byggdes upp. Här kan du läsa hennes hyllning till urdudiktningen och lyckönskning till den nya Urduakademien i Lund.

När jag anlände till Karachi, Pakistans huvudstad, i juli 1952, var min första fråga: "Var kan jag hitta en person som kan lära mig urdu?" Redan nästa morgon kom en lärare, en *munshi* och undervisade mig med hjälp av en bok avsedd för brittiska armén. Det var inte exakt det ordförråd jag behövde!

Jag visste att urdu var den brittiska kolonialismens officiella språk och samtidigt ett medium för motstånd mot den kolonialismen. Jag visste att det var modersmålet för åtta procent av subkontinentens befolkning men att det kunde förstås av miljoner, att det under första hälften av 1900-talet upplevde en renässans, särskilt i skriftspråket, att det hade en stor poesi. Jag såg det som Pakistans nationalspråk, då vid sidan av bengali. Men varför fanns det ingen teater på urdu i landets nya huvudstad?

I ungdomlig entusiasm och kärlek till teater, som jag hade studerat i Sverige, satte jag efter endast tre veckor i Pakistan in en annons i Karachitidningen Dawn: "Vem vill hjälpa mig att grunda en pakistansk nationalteater?" Jag var 23 år och hade aldrig varit utanför Europa! Och ändå var min entusiasm för en teater på urdu så stor. När jag äntligen fick ihop en teatergrupp ville

En trött ensemble efter premiären på Serai ke bahar (Utanför seraljen) i Karachi 1954. Sigrid Kahle, som regisserade, i mitten av bilden.

ungdomarna i den dock bara spela på engelska, ty det fanns en inhemska teater nere i bazaren som hade mycket dåligt rykte. Dit gick bara en viss sorts män för att se en viss sorts kvinnor.

Då måste vi höja urduteaterns anseende! Och faktum är att när jag lämnade Pakistan efter fem år fanns det i Karachi någonting som liknade en pakistansk nationalteater. Och där uppförde mina pakistanska vänner och jag pjäser både på urdu och engelska. Men det var inte lätt att hitta bra texter på urdu.

Stor framgång

Så vi spelade på engelska och med stor framgång *Moliere*, *Sofokles*, *Shakespeare*, *Thornton Wilder*, *Cristopher Fry*, *Schiller*, *Strindberg* och andra. Vår första framgång var med kriminalpjäsen *Gasljus*. Flera av våra skådespelare, till exempel *Mohsin Sherazee* blev mycket kända när pakistansk television senare kom igång.

Efter några år kom *Zia Mohyeddin* tillbaka från teaterskola i London och regisserade *Romeo och Julia* och andra pjäser av Shakespeare i Karachi.

Han spelade *Aziz* i *E M Forsters En färd till Indien* på en teater i London och på film. Han blev den förste pakistanske skådespelaren som blev berömd i England. Långt efter att jag lämnat Pakistan blev han chef för Pakistans televisionsteater och ägnade sig särskilt åt att utveckla en modern urduteater.

Men först var jag ganska ensam om min entusiasm för att spela teater på urdu. Det var svårt att få flickor till de kvinnliga rollerna. Men det gick när föräldrarna begrep att teater hade en uppfostrande betydelse för deras döttrar. Vi hade helt enkelt ett gott rykte. Vi blev nästan lite berömda.

Jag skrev artiklar i Dawn där jag pläderade för en teater på urdu och regionalspråken. Visserligen lärde jag mig själv aldrig urdu grundligt, eftersom våra pakistanska vänner talade alldeles för bra engelska, men jag regisserade tillsammans med en pakistansk vän åtminstone en pjäs, *Serai ke bahar* (Utanför seraljen) och den pjäsen kunde jag utantill på urdu. Eftersom den handlade om tiggare gick jag sen omkring på cocktailparties i Karachi och talade urdu på det språk som tiggarna i pjäsen använde!

*Varför fanns det ingen teater på urdu
i landets nya huvudstad?*

Förutom *Serai ke bahar* av **Krishen Chandra** satte vi upp pjäser som *Talkhian* av **Rafi Pir**, *Tjechovs Bröllop på urdu*, och *Lal Qile se Lalukhet* av **Khwaja Moinuddin**, i regi av **Zia Mohyeddin**, som blev en enorm succé. Det var en mycket bra pjäs om muhajirer som flytt från Lucknow och Delhi i tron att Pakistan var paradiset där alla drömmar skulle uppfyllas, men blev besvikna när de fann att livet för miljontals muslimska flyktingar i en ny huvudstad var mycket, mycket svårt, särskilt i början.

En av karaktärerna i pjäsen är en Lucknowpoet som föraktar folket i Pakistan för deras i hans tycke dåliga eller slarviga sätt att tala urdu jämfört med det förfina sättet att handha urdu i Uttar Pradesh och särskilt Lucknow. Hans egen urdu är naturligtvis otroligt förfina och pjäsens författare driver lite grand med hans snobbism. Jag lärde mig att urdupoesi var minst lika högstående som den persiska poesi som pakistanska poeter också länge har använt för sin diktning. Jag lärde mig älska att lyssna till poesi på urdu.

"Wau-wau!"

Vi ordnade diktsammankomster, *urdu mushairas*, på verandan till vårt hus, där urdupoeterna ofta råkade i extas. Alla i publiken ropade "wau-wau!" när någon hade improviserat en särskilt träffande eller vacker metafor, liknelse eller diktrad. En lång tid höll vår teatergrupp på att förebreda en *moghul mushaira*, där de stora klassiska diktarna skulle uppträda i moghulkostymer, men jag tror aldrig att den blev uppförd, det skulle vara så förfärligt många deltagare.

Däremot uppförde vi *Mirza Ghalib Bundar Road Par*, en pjäs av **Khwaja Mohiuddin** där den store poeten **Ghalib** plötsligt uppträder mitt i dagens samhälle och samtalar med moderna urdupoeter på Bunder Road i Karachi. Det tänkte jag på flera år senare, år 1970, då vi firade 100-årsminnet minnet av Ghalibs död vid hans grav på Lodi-dynastins begravningsplats i Nizamuddin i New Delhi. Min man, mina barn och jag var närvarande.

Vid den tiden hade jag vid universitetet studerat arabiska och lite persiska. Så när jag kom tillbaka till Pakistan efter många år på 1980-talet kunde jag plötsligt läsa urdu-skriften överallt på alla skyltar i Lahore och Islamabad och kunde läsa tidningsrubriker på urdu, men stannade inte tillräckligt länge för att verkligen lära mig detta vackra språk som jag beundrade så mycket.

Ghalibs kärleksdikter

En av mina vänners döttrar satt och läste kärleksdikter av Ghalib för mig en hel kväll och jag njöt av orden. "Ghalib, love is a fire/Raging unrestrained/ Neither by wish begun /Nor by will contained!" (Läs det på urdu, kära åhörare!)

Nu kunde jag bättre förstå nationalpoe-

ten **Muhammed Iqbal** som jag tidigare bara läst i engelsk översättning. Iqbals filosofiska dikter och hans uppmaning till muslimerna att ändra sitt liv och med kraft bygga världen på nytt, "kasta dig i havet och kämpa med dig själv, ty evigt liv är att alltid kämpa!" imponerade på mig. Mina pakistanska vänner citerade för mig dikter ur *Bang-i-Dara*, *Karavanklockans klang*, och jag njöt.

Skrivs i maskulin form

Urdupoesin, det vet jag nu, har bevarat den klassiska persiska poesins versformer och stående figurer: den olycklige älskaren, den listige rivalen, den kallsinniga kvinnan med drag av kurtisan, munskenken med sitt vin och sin glänsande pokal. Jag lärde mig att *ghazalen* har 5-20 tvåradiga strofer med ett enda rim, där första strofens versrader rimmar parvis och återkommer i slutet av varje strof, och både älskaren och den älskade skrivs i maskulin form, ett säreget drag som gjort det möjligt att tolka en dikt symboliskt.

Älskaren är ofta själen som vill förenas med Gud, vinet är en symbol för det andliga. Ghazalen kan skildra ensamhet och lidande men också kärlek och frihet. Ghazalen odlades vid de gamla furstehoven och även i vår tid har musharias spelat en stor roll. När **Faiz Ahmad Faiz** framträdde kunde man räkna till femtiotusen åhörare.

Ingen urdupoet beundrar jag mera än Faiz Ahmad Faiz. Han satt i fängelse på 1950-talet medan jag bodde i Pakistan, så jag aldrig lärde känna honom personligen; däremot lärde jag känna hans hustru och dottrar när vår teatergrupp spelade det klassiska dramat *Antigone* i Lahore 1956. Faiz var från Punjab och punjabi var hans modersmål, men han använde det konstnärliga urdu för att skriva poesi.

Jag greps mycket av den poesi han skrev i fängelset, där han var befriad från brödskriveri och journalism och kunde ägna sig helt åt diktandet: *Dast-e Saba* (Vindens hand, 1952) och *Zindan namala*

Sigrid Kahle tillsammans med den pakistanske dramatikern **Khwaja Moinuddin** 1961.

(Berättelse från fängelset, 1956). Där talar han om kärlek till sitt land, om ensamhet, smärta och längtan. Förutom ghazalen finns en modern, mindre krävande och friare diktform, *nazm*, som nuvarande pakistanska poeter föredrar.

Läs Faiz's "Detta träd är mörkret självt / dess grenar sliter sönder mitt hjärta / som vässade pennor drar jag dem ur såren / Detta är mitt vapen". Eller dessa rader: "Tala, för sanningen lever ännu / tala, vad som än måste sägas!" I diktsamlingen *Sar-e vadi-ye Sina* (1971) uttrycker Faiz sin förtvivlan över kriget mellan Pakistan och Indien 1965. Han skriver ironiskt om blodet som aldrig syns på de verkligt skyldigas händer. Slutligen släpptes Faiz ut ur fängelset och blev kulturell rådgivare åt **Zulfiqar Ali Bhutto**. När **Zia ul-Haq** kom till makten lämnade Faiz Pakistan och blev en utvandrare, en exilant, en hemlös, en invandrare, en som fann ett nytt hem och ny trygghet i ett annat land, inte Sverige, men Iran. 1984 återvände han dock åldrad till Lahore för att dö.

Gripande dikt

Anders Sjöbohm har ur diktsamlingen *Sham-e shahri-yaran* (1980) översatt en gripande dikt där Faiz föreställer sig sin egen död – "som en kyss, som en skimrande morgon, som smärtan i ådern när den möter mördarens kniv". Döden må uppträda i den älskandes skepnad eller med kyla och förakt.

I avskedets stund kommer hjärtats ord ändå att vara ord av tacksamhet, för att "det brustna hjärtats natt är förbi" men också för den kärlek skalden fått erfar.

Vad jag önskar att unga pakistanska svenskar fick läsa Faiz Ahmad Faiz och alla de andra utomordentliga klassiska och moderna poeter som har gjort urdu till ett diktens språk, ett instrument för att uttrycka sina allra innersta känslor, ett språk att ta till i glädje och sorg, i kärlek och smärta, som en lisa för själen i vårt behov av tröst.

Ingen kan således mera hjärtligt än jag gratulera till instiftandet av en Urdu Academy i universitetsstaden Lund och grundandet av den litterära tidskriften *Zavia*. Jag vänder mig särskilt till den unga generationen, till er som kanske är födda i Sverige och inte har haft så mycket kontakt med Pakistan.

Glöm inte era förfäders modersmål, detta vackra och konstnärliga språk urdu, glöm inte ert kulturella ursprung, utan berika oss svenskar med det! Lär ni er urdu ordentligt så att ni kan läsa och skriva det skulle ni kunna översätta urdulitteratur till svenska så att er kultur blir införlivad med vår, liksom den svenska kulturen införlivas med er kultur. Låt oss berika oss själva och varandra! Länge leve urdu! Wau, wau! Hurra, hurra, hurra, hurra!

Sigrid Kahle

Media förbjuds eller skräms

Bangladeshs regering till kamp mot "informationsterrorism"

Det politiska klimatet hårdnar i Bangladesh. Regimkritiker har under våren fängslats för statsfientlig verksamhet och regeringen har utfärdat lagar som försvårar oppositionens och mediernas arbete.

I april publicerade den Hong Kong-baserade tidskriften *Far Eastern Economic Review* på framträdande plats artikeln *Beware of Bangladesh* som varnar för den växande fundamentalismen och intoleransen i samhället. Den BNP-ledda regeringen svarade med att förbjuda tidningens distribution inom landet.

Fyrpartiregeringens smekmånad är över. Nu har åtta månader gått sedan parlamentsvalet den 1 oktober men någon positiv förändring är inte i sikte. Det stora oppositionspartiet Awami League har kallat till generalstrejk under våren och ledaren för oppositionen **Sheikh Hasina Wajed**, anklagar regeringen för terrorism, maktmissbruk och att dess främsta mål är att radera ut hennes parti från den politiska kartan. Awami League bojkottar fortfarande parlamentet och kallar den nuvarande regeringen för olaglig.

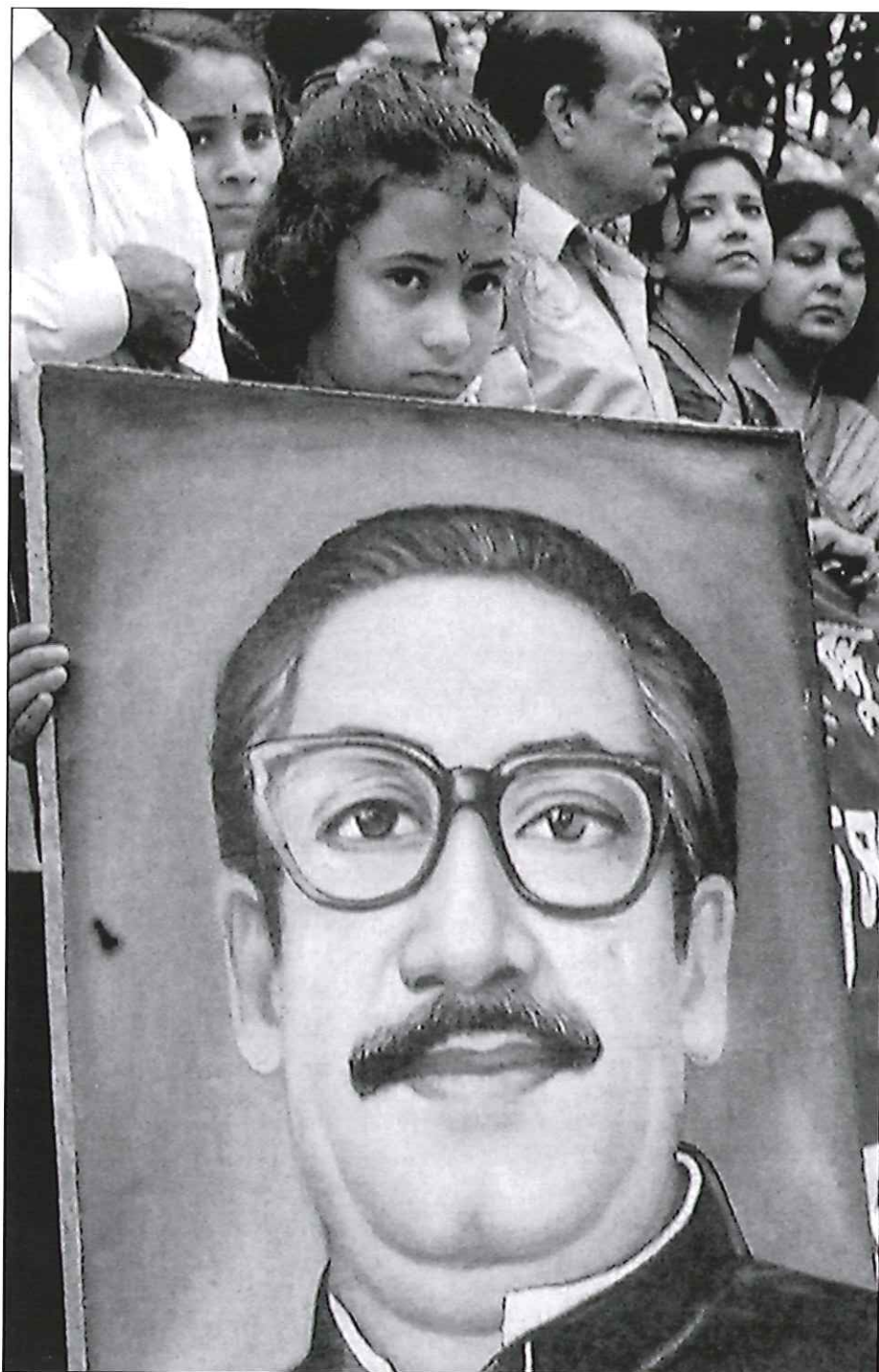
Kritiker fängslas

Det höga tonläget i debatten i Bangladesh är dock inget nytt, inte heller att oppositionen bojkottar det parlamentariska arbetet. Men utöver den djupa och öppna konflikten mellan de två dominerande partierna och deras främsta företrädare händer saker i Bangladesh som är oroande för landets framtid, framförallt för den demokratiska utvecklingen.

Minst fem personer har under våren arresterats och fängslats under brottsrubriceringen statsfientlig verksamhet. I flera av fallen har det handlat om personer som spridit information om förföljelserna av landets minoritetsgrupper. Ett par av de gripna har efter frisläppande hävdade att de utsatts för svår fysisk tortyr, vilket i ett av fallen tydligt kunnat klarläggas.

Nu ligger ett antal lagförslag, varav några redan antagits, som inskränker mediernas möjligheter till granskning och hindrar oppositionens arbete. En lag har föreslagits som i princip gör det olagligt att kritisera en enskild parlamentsledamot eller minister. Delvis ger den föreslagna lagen parlamentsledamöterna rättslig immunitet.

Efter att artikeln *Beware of Bangladesh* publicerades har även en ny, hårt kritiserad, anti-terrorist lag antagits. Bland annat syftar lagen till att sätta stop för den nega-

Vems ansikte ska pryda offentliga inrättningar? Den mördade landsfadern Sheikh Mujib, anser nog den här lilla flickan som var med och demonstrerade i Dhaka i våras.

tiva propagandan som sprids om tillståndet i landet och "informationsterrorismen" som enligt regeringen hotar freden och säkerheten i landet. Premiärminister **Khale- da Zia** har själv uttalat sig och klargjort att de som ligger bakom och är inblandade i den illasinnade propagandan kommer att straffas. Den nya lagen möjliggör fängelsestraff upp till 5 år.

Aprilnumret av *Far Eastern Economic Review* har varit föremål för högljudd debatt i Bangladesh under våren. Landet beskrivs i artikeln som en nation där fundamentalistiska krafter riskerar att ta över och som en grogrund för nya extremistiska muslimska rörelser med internationella förgreningar. Det hänvisas till det ökande antalet religiösa skolor (för närvarande 64

Givarna kräver strategi mot fattigdom

Världsbanken och Internationella Valutafonden, IMF kräver att Bangladesh inom kort presenterar en färdig fattigdomsstrategi, ett *Poverty Reduction Strategy Paper*. Fattigdomsstrategin är de båda institutionernas uppföljare till de traditionella strukturanpassningsprogrammen, som tidigare var ett villkor för mycket av lån och bistånd utifrån.

Utformandet av en fattigdomsstrategi är i full gång och representanter för Världsbanken och IMF har under våren gjort regelbundna besök till Bangladesh. Hur strategin ska se ut är inte klart men den måste godkännas av de båda systemorganisationerna som inte var nöjda med regeringens första utkast. Bland annat kräver IMF och Världsbanken en snabbare privatisering av de statliga företagen i landet.

Bangladesh har genomgått strukturanpassning i IMF och Världsbankens regi sedan mitten på 80-talet. Dessa program, som kritiserats hårt från många håll, har fokuserat på avregler-

ing, privatisering och en ökad satsning på exportproduktion. Framgångarna av programmen har varit begränsade i Bangladesh precis som i de flesta andra fattiga länder där de genomförts. Den ekonomiska tillväxten har oftast varit otillräcklig samtidigt som klyftorna i samhället ökat.

Den nya strategin ska enligt riktlinjerna bygga på en process där även det civila samhället deltar i utformandet. I de länder där liknande fattigdomsstrategier tagits fram har de på det ekonomiska planet inte skiljt sig nämnvärt från de tidigare strukturanpassningsprogrammen.

Även givarländerna i väst har deklarerat att framtagandet av fattigdomsstrategin är ett villkor för bistånd. Flera biståndsgivare har dessutom uttryckt stor oro över den bristande respekten för mänskliga rättigheter i Bangladesh och för den instabila politiska utvecklingen i landet.

Pelle Amberntsson

Tusentals i fängelse utan rättegång

Tusentals människor sitter i årtal fängslade utan rättegång i bangladeshiska fängelser, enligt människorättsaktivister i landet.

– Jag har träffat en kvinnlig fånge som spärrades in efter att ha snattat bröd och som hölls inspär-rad i över tre år utan rättegång, säger aktivisten **Sfura Khatun**, som själv hör till dem som har suttit i fängelse.

De flesta som sitter i fängelse utan att vara dömda kommer från familjer som är för fattiga för att betala en advokat eller borgen, hävdar inhemska jurister.

De fattiga fångarna och deras släktingar saknar ofta utbildning och vet inte att de enligt lagen kan kräva rättshjälp av myndigheterna.

Det ska enligt lag finnas kommittéer som ska upplysa medborgarna om denna rätt, men enligt experter

fungerar systemet inte, vilket har lett till att miljon-tals kronor som avsatts till rättshjälp aldrig blir utnyttjade.

Bristerna i systemet har också lett till överfulla fängelser. Landets 80 fängelser har kapacitet att ta emot 24 000 fångar. I dag sitter upp emot 70 000 människor i dessa fängelser.

Många av fångarna skulle kunna varit fria om de bara hade fått juridisk hjälp.

Advokaten **Anwaruz-zaman** tror att minst 5 000 människor som i dag sitter inspärrade inte har fått sin sak prövad i domstol.

Vissa av dessa fångar är kanske helt oskyldiga, andra har begått brott som skulle ha gett en eller ett par månaders fängelse, anser han.

Tabibul Islam/IPS

FORTS. 000), till det fundamentalistiska partiet Jamaat-e-Islami som numera sitter i regeringen och till de fortsatta attackerna och förföljelserna av minoritetsgrupper i landet, framförallt hinduminoriteten. Det hävdas också att Bangladesh håller på att bli en mötesplats för islamistiska extremgrupper i regionen.

Detta, tillsammans med fattigdomen, det utbredda missnöjet i landet och bristen på politiskt ledarskap gör sammanfattningsvis Bangladesh till en "terrorns kokong" och en tidsinställd bomb, som emellertid fortfarande går att desarmera, allt enligt Far Eastern Economic Review.

Artikeln slog i sig själv ner som en bomb i Bangladesh och den har fått både medhåll och skarp kritik. Regeringens svar blev dock att omedelbart förbjuda den aktuella upplagan i landet, officiellt för att skydda folkets säkerhet och hindra splittring bland medborgarna. Det tog heller inte många dagar innan Khaleda Zia anklagade Awami League för att ha "planterat" artikeln, och hon förklarade att Sheikh Hasina och hennes följeslagare är att betrakta som nationens fiender och förrädare.

Den personliga konflikten mellan

Sheikh Hasina och Khaleda Zia aktualiseras ständigt i debatten i Bangladesh och ges gott om utrymme i medierna. Ibland tar den sig lätt löjväckande uttryck. Som exempelvis den upprivande striden om vems porträtt som ska pryda offentliga inrättningar, Hasinas mördade pappa **Sheikh Mujib**, tillika frihetskämp, landsfader och före detta diktator, eller Khaleda Zias man, **Ziaur Rahman**, frihetskämpe och före detta militärdiktator, så småningom också han mördad.

Osäker framtid

BNP: s vallöfte att ta i med hårdhandskarna mot den korruption och kriminalitet som eskalerade under Awami Leagues styre har så här långt inte infriats.

Situationen är i stort sett oförändrad och när lokalval hölls i slutet av april visade det sig att en fjärdedel av kandidaterna, nästan alla från BNP, var kända brottslingar eller anklagade för brott. I några av fallen rörde anklagelserna mord och utpressning. Större delen av oppositionen bojkottade valet.

Vidare har det inkommit rapporter under våren om att arbetet för landets NGO:er försvårats. Framförallt gäller det hand-

läggningstider som förhalas och regler som komlicerats.

Bangladesh framtid är osäker. Varken den BNP-ledda alliansen eller Awami League kan sägas utgöra en politisk plattform för en positiv och demokratisk utveckling i landet. Men trots de båda partiernas misslyckanden och det utbredda missnöjet med dem, verkar det märkligt svårt för något politiskt alternativ att få fäste i Bangladesh.

Vänsterrörelsen är sedan lång tid tillbaka djupt splittrad och präglas av interna konflikter och intriger. Och vänsterpartier saknar i dag nästan helt förmåga att nå ut till de breda folklagren, mycket på grund av BNP: s och Awami Leagues starka kontroll över den politiska opinionsbildningen i landet. Det politiska alternativet utgörs i dag snarare av det religiösa extremistpartiet Jamaat-e-Islami som för första gången sedan självständigheten, som man för övrigt motarbetade, sitter med i en regering i Bangladesh. Det är också ett parti med ett relativt starkt nätverk, både nationellt och internationellt.

Pelle Amberntsson,

Artikelförfattaren arbetar för Svalorna i Bangladesh

Nunnelivet gör dem fria

Nytt skolprojekt värnar om det buddhistiska kulturarvet

Jamyang Choling är ett nytt buddhistiskt utbildningsprojekt för kvinnor i Himalaya.

I projektet möts flickor och kvinnor i många åldrar och med olika bakgrund. De kommer från Indien, Nepal, Bhutan, Tibet och Mongoliet men skapar tillsammans en stark gemenskap.

Under en veckas tid var frilansjournalisten Ingrid Hedman på besök hos nunnorna i Dharamsala och försökte komma dem in på livet.

”Mitt land har väldigt höga berg och är mycket vackert. Det finns också gröna dalar, klarblå himmel och vatten. Det finns en underbar skog och god mat som håller våra kroppar friska. I vårt land äter vi kött och *momos* och dricker mjölk och smörte. Men vi är olyckliga, för vårt land kan inte ge folket frihet. Vi hade en mycket svår tid där. Vi fick inte heller någon möjlighet att studera till munkar och nunnor. Det är väldigt svårt, och därför var jag tvungen att lämna mitt land och studera här för resten av mitt liv. Ibland är jag ledsen för att jag fick skiljas från mitt land, min familj och mina vänner. Jag minns dem alla väldigt starkt”.

Jag finner denna berättelse i biblioteket, bland nunnornas uppsatser. **Tenzin Yangdon**, som har skrivit, kommer från Tibet. Jag studerar bilden som är fastsatt med ett gem på pappret. Hennes vakna, skarpa blick skiljer henne från de andra som finns på bild i pärmen – den är iakttagande, lyser av kämparvilja. Den ser ut att längta. Med ens bestämmer jag mig för att söka upp henne, jag måste få tala med

Tsering Sonam jobbar i köket. Här serverar hon mat till en av nunnorna. Tsering vill gärna också bli nunna.

FOTO: INGRID HEDMAN

kvinnan bakom den målande berättelsen.

Hon är en kvinnorna i Jamyang Cholings sex skolor i indiska Himalaya. Kvinnorna är mellan 11 och 52 år. När de kommer har de begränsad, om ens någon, utbildning. Det anses oviktigt för flickor som ofta hålls i hemmet för att arbeta.

Tenzin Yangdons ord är fascinerande, men samtidigt skrämmande. Vilket liv, vilka begränsade möjligheter hon har i jämförelse med mig. Men trots sitt svåra öde är hon glad och tacksam över chanserna hon fått i Indien. Hon får studera. Hon får mat, kläder och tak över huvudet. Hon slipper tigga och bli bortgift med en man hon inte älskar, en man som hon kanske aldrig skulle fått se innan bröllopet.

Som nunna behöver hon aldrig bekymra sig över att hennes familj inte har råd med hemgiften och hon kommer aldrig att tvingas till att bli en urmjölkad avelskossa som sliter vid spisen från morgon till kväll. Hon är tusentals mil ifrån sin familj och vänner, men hon har nya vänner, likasinnade, runt omkring sig och har, om än små, möjligheter att påverka sitt framtida liv.

Två blinda i mörkret

Tenzin Yangdon ser förläget bort när jag ger beröm åt hennes berättelse om Tibet. Hennes engelska är sämre än jag väntat; kanske insåg jag inte att hon arbetat länge med sin text i boken och att hon i en muntlig konversation blir osäker. Hennes språkbrister smittar av sig på mig som börjar vackla och stamma, och ett tag känns det som om vi är två blinda i mörkret, desperat och förgäves famlande efter kontakt. Svarar hon verkligen på frågan jag ställde? Ställde jag verkligen den frågan? Men jag bubblar av iver att få veta mer om henne, måste få veta mer om denna fascinerande människa, så vi fortsätter föra vårt mycket krystade samtal.

Jag lyckas urskilja att hennes föräldrar kastades i fängelse och att djuren på gården beslagtogs när kineserna attackerade deras hem i närheten av Lhasa. Tenzin Yangdon och hennes fyra syskon tvingades försörja sig själva. Till skolan kunde de inte gå – bara kinesiska barn var välkomna där – och de var inte tillåtna att utöva sin religi-

on. Bilder på Dalai Lama var förbjudna.

Det var sju år sedan Tenzin Yangdon tillsammans med 22 andra tibetaner flydde från Lhasa till Dharamsala. I McLeod Ganj fanns en orden dit de kunde komma och Tenzin Yangdon säger att det är det bästa som hänt henne.

– Men jag saknar min mamma, säger hon och jag följer hennes blick när den glider över den vildvuxna ängen och stannar upp någonstans långt borta i intet. Trots sina hemiska upplevelser utstrålar hon ett lugn, en trygghet, och jag kommer på mig själv med att avundas hennes starka karaktär.

Kommer du att återvända till Tibet?

Hon ger ifrån sig en lätt suck och tvinnar ett grässtrå runt ett lillfinger.

– Jag vill. Det är klart att jag vill, men det är för farligt. Kineserna ställer hela tiden frågor om mig till min familj.

En av hennes systrar är kvar i Tibet och är gift, hennes bror likaså. Självt vill hon aldrig gifta sig.

– Gifta mig? Neej...leendet spelar fortfarande i hennes mungipa. Giftna kvinnor får inte studera buddhism, säger hon.

Är det det viktigaste i ditt liv?

– Ja, absolut, säger hon med eftertryck och möter för första gången min blick utan att vika undan. Hela livet handlar om lidande. Om vi inte kan praktisera *dharma*, hur ska vi då kunna bli av med lidandet, säger hon som om det är den mest självklara saken i världen.

Hon säger att det bästa med Indien är att hon får möjligheten att träffa Dalai Lama och få undervisning och råd. Hans undervisning betyder mycket för nunnorna.

– Det är viktigt med undervisning. Om man inte har kunskap, lever man som en blind. Det är svårt att gå ensam, andra måste hela tiden leda en. Och jag vill veta vad som händer i världen.

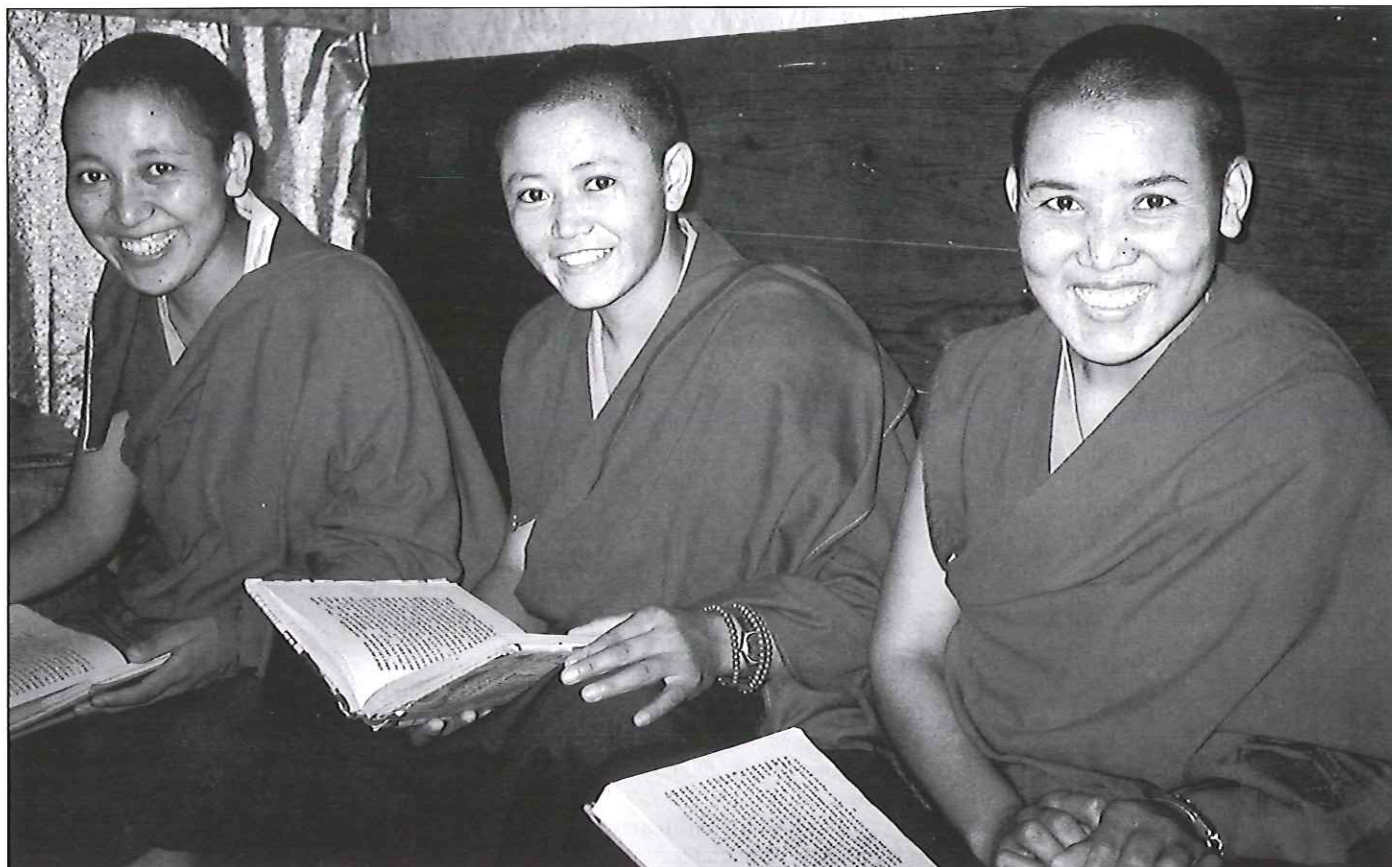
Jag frågar hur hon känner sig efter ett möte med Dalai Lama.

– Själén är fri och fridfull. Han är en väldigt god människa. Inför honom är vi alla lika, ler Tenzin Yangdon och sedan sitter vi alldeles tysta.

Bor i kloster

Det finns sex Jamyang Choling-skolor i norra Indien. Två ligger här i Dharamsala, två i Zanskar och två i Spiti. De flesta fungerar mer som skolor än kloster. I Spiti får lärarna bo i grotta.

Jamyang Choling grundades och leds av **Lekshe Tsomo**, en före detta nunna som i dag är lektor i teologiska och religiösa studier vid the universitetet i San Diego i USA. Hon är också sekreterare för den in-

Tre nunnor tittar upp från memorerandet av dagens filosofilektion.

FOTO: LEKSHE TSOOMO

ternationella organisationen *Sakyadhita* ("Buddhas döttrar") och författare till ett flertal böcker om kvinnor och buddhism. Jamyang Choling är en välgörenhetsorganisation och drivs med hjälp av donationer.

Befrias från sina synder

Klostret i Dharamsala startade 1993 och är ett tolv år långt studieprogram, och för vissa av nunnorna är JC deras första skola. Ungefär två gånger i månaden är det "specialpuja" i McLeod Ganj, dit de nunnor som har mer än tio löften reser för att bli befriade från de synder de kan ha begått omedvetet.

Nunnorna här kommer ifrån Tibet, Bhutan, Spiti, Zanskar, Nepal, Mongoliet, Arunachal Pradesh och Kinnaur. De är mellan 17 och 27 år. I en av mapparna i biblioteket finns information om nunnornas hälsa.

Tuberkolos, magproblem, huvudvärk och tandvärk är vanligt. En 25-årig nunna skriver att alla hennes tänder är ruttna. Många klagar över rygg- och njursmärta och blödningar när de borstar tänderna: "Om jag borstar för noggrant är munnen full med blod på morgonen".

De nunnor som talar engelska går både till tibetanska och västerländska läkare, de vars engelska är dålig går bara till tibetanska.

Ekornunnan föser mig nedför stegen. Egentligen heter hon **Tenzin Norzi**, men jag kallar henne Ekornunnan på grund av hennes pigga, plirande ögon och sättet hon

liksom hoppar fram där hon går. Jag skyndar mig efter henne, så mycket att jag trillar på sista trappsteget. Nunnan skrattar och tar mig under armen.

Vi går i snabb takt bort till ett av de låga husen, och Ekornunnan för mig in i ett rum.

– Sit here, I get tea.

Hon far iväg igen och jag sjunker ner på en stol vid ett bord. Rummet är minst sagt spartanskt inrett; bordet och de två stolarna är de enda möblerna och den gula färgen på väggarna hänger i smutsiga flagor. I det igendammade fönstret ligger en hop döda flugor.

Ekornunnan far in som en virvelvind med en bricka som hon ställer på bordet. Hon skjuter fram en liten kopp med beige vätska – te med en hinna av mjölk. Jag smuttar på det. Det smakar sött. Unket, som lukten i rummet vi sitter i. Hon sträcker fram ett paket kakor och jag tar en för att visa mig artig, men ångrar mig genast. Konsistensen är mjuk, mjuk som redan passerat "bäst-före-datum". Jag sväljer och ler. Nunnan ler.

Hon är bedårande söt i sitt svarta centimeterkorta hår och djupbruna ögon.

Hennes hy är blek och slät som en dockas.

Hon heter Tenzin Norzin och är 22 år, men ser ut som 16. Hon kom till klostret från Kinnaur, där hon är uppväxt, för tre och ett halvt år sedan. Sen vill hon inte prata mer om sig själv. Vem är du, frågar hon mig. Jag berättar om min resa genom Asien och hon suckar avundsjukt. Hon har själv aldrig varit utanför Indien, ja, inte utanför indiska Himalaya.

Religiös debatt

På stapplande engelska förklarar hon dagschemat för mig. De går upp varje morgon klockan fem. Halv sju är det puja, bön. På förmiddagen har juniorerna, de yngsta och de som varit här kortast tid, lektioner i tibetansk grammatik, filosofi och engelska. På eftermiddagen läser de hindi och seniorerna har sina lektioner. Efter kvällsbönen halv sju har de en religiös debatt på tibetanska, och klockan nio avslutas dagen med självstudier.

Jag trugas att ta ännu en kaka och biter av ett stycke seg kakao. Efter att jag pinat i mig den fjärde reser Tenzin Norzin sig upp och ber mig följa med. Hon stretar med min

VÄND!

*Jag berättar om min resa genom
Asien och hon suckar avundsjukt*

FORTS.

stora ryggsäck på sin tunna, smala rygg och jag pinnar efter henne över gräsplanen, längs en stig som leder förbi några odlingssland och fram till en stor byggnad. Här bor lärarna och seniornunnorna, förklarar hon, men seniornunnorna är borta på den årliga debattturneringen i Mc Leod Ganj och kommer inte tillbaka förrän om en månad. Vi går upp en trappa till en loftgång och Norzin låser upp en dörr. Här är tydligen mitt rum. Det är rymligt med två sängar, en takfläkt, en hylla för kläder och draperier för fönstren i samma djupröda färg som nunnornas dräkter.

Jag lägger mig på sängen för att sova en stund. Tankarna virvlar runt i huvudet, nedtyngt av alla nya intryck. När en lätt knackning hörs på dörren känns det som att jag just slutit ögonen.

Orange missfärgning

– Tea, ler en nunna mot mig och sätter en bricka på nattduksbordet. Hon är mörkare än Norzin och vansinnigt ful. Ja, faktum är att hon är så ful att det är plågsamt att titta på henne. Hennes snaggade hår är korp svart, den slöa blicken döljs bakom ett par gigantiska, svartbågade glasögon som täcker halva ansiktet. Ögonbrynen är buskiga och spretar åt alla håll och växer nästan samman och på hennes överläpp växer en matta av svarta hårstrån. Hon ler mot mig med sneda tänder som har en orange missfärgning på övre raden och halva framtanden är avslagen.

Men hon är glad. Hennes skratt är varmt och vackert och jag tycker genast om henne, **Jangchub Lhamo**, även om jag inte förstår vad hon säger och hon inte förstår mig.

Hon berättar att hon är 27 år men vet inte när hennes födelsedag är. Hennes mor är död och fadern bor tillsammans med hennes syster och bror i Kinnaur. Här på Jamyang Choling har hon bott i nästan hela sitt liv.

Nunnornas röda dräkter lyser upp bland odlingarna där de arbetar.

FOTO: LEKSHE TSOMO

Jag får min middag serverad i gästrummet, där jag tidigare druckit te med Tenzin Norzin, men jag insisterar på att få äta med de andra. Jag vill vara nära nunnorna även om jag inte kan bli en av dem. Den unga indiska flickan i kornblå *salwar kamize* som arbetar i köket ger mig en konfunderad blick men ställer brickan i rummet intill.

En doft av fukt och jord tränger sig på när jag kommer in i rummet. Färgerna på väggarna är mörkare här än i de andra rummen och i hörnen hänger täta sjok av spindelväv. Stengolvet kyler ner mina bara fot-sulor. Fyra nunnor bor här inne och deras sängar med brokiga lapptäcken är placerade längs långsidorna. På väggarna hänger vykort och bilder av Dalai Lama.

I skenet från den nakna glödlampan som dinglar i taket upptäcker jag en liten mus som kilar längs taklisten och rycker till.

– Många möss, säger en nunna som sitter på sin säng och fnissar. Hon slutar äta i samma ögonblick som jag kommer innanför dörren. Hon ser på mig med stora, förvånade ögon. Skeden vilar stilla i hennes hand. Jag nickar och gräver med min sked bland gröna bönor, gula linser och risbol-lar.

Vad har hänt med din arm, frågar jag och pekar på bandaget.

– Bruten, svarar hon rodnande med knarrig, dov röst och ser ner i golvet.

Vad hände?

Hon rycker på axlarna.

– Jag föll ner för en steg. Nio månader.

För nio månader sedan? Och det har inte läkt ännu?

Hon skakar uppgivet på huvudet.

– No money, no doctor. Infection.

”Jag vill bli nunna”

Jag får huka mig för att krypa in i det lilla köket. De spruckna turkosa väggarna andas smuts, gamla matrester och avflagnad färg. På alla plattor på gasspisen står kokande, fräsande kastruller och över en av dem står den indiska flickan och rör om med en träs-

lev. Hon sträcker fram en ångblöt hand och presenterar sig. **Tsering Sonam** är hennes namn. Hon har arbetat i klostret sedan april i år. Jag frågar om hon vill bli nunna, och för första gången löses den bistra minen i hennes ansikte upp i ett leende.

– Ja, jag vill bli nunna, säger hon själv-säkert.

Hon säger att hon trivs med att arbeta i köket, tycker om nunnornas sällskap. Hemma i Uttarkashi stod hon alltid vid spisen och lagade mat åt sin stora familj.

Jag lutar mig över kärlet och drar in en söt ånga.

– Det är bönsås, förklarar hon. Det be-hövs flera olika bönor, sedan tillsätter man tomat och kryddor.

Jag tar en sked och doppar i grytan. Såsen smakar mustigt sött.

Rör sig mellan grytorna

Tsering Sonam har varit uppe sedan halv fem i morse och lagat mat. Uttrycket ”hundra järn i elden” får plötsligt en tydlig innebörd; Tsering Sonam lagar bönsås, bakar *naan*, kokar både sött och salt te, kokar ris och steker grönsaker samtidigt. Metodiskt rör hon sig mellan grytorna, cylindrarna med ris, kryddor och mjöl, bak-bordet och ugnen. Det lösa teet blandas med kokande vatten, mjölkpulver och socker i en metallskål och silas. Den gräd-diga vätskan smakar salt.

Tsering Sonam tar ut det färdigräddade naan-brödet ur ugnen. Brödet har svällt upp som en stor bubbla på järnfatet och sjunker ner till en tjock, fluffig konsistens. Det dof-tar ljuvligt nybakat.

Nunnornas röda dräkter lyser upp jor-den i morgondiset där de står och hackar i marken med spadar i trädgårdslandet och sitter på huk och rensar ogräs. Luften är än-nu nyfödd och fräsch och sandalerna blir genomvåta av daggen i gräset. Det ser ut att bli en solig dag; dimman i luften är på väg att skingras, där uppe glider molnen sakta isär och ger företräde till den klarblå him-len och det enda som hörs är syrsorna som sjunger i buskarna och ett enstaka skall från någon av de loppätna juckarna.

Jag tar tag i en spade och vänder mig till en lång, mager nunna med knotigt hästans-ikte.

Vad odlar ni här?

Hon sliter upp en kraftig grästuva.

– Potato.

Och mer?

Hon rycker på axlarna.

– Där borta, säger hon och pekar på de lummiga träden i trädgården.

– Banana. Mango. Lemon, orange.

Hon ser stolt ut över sina engelska ord.

Nunnorna här i Dharamsala lever gott i jämförelse med sina systrar längre norrut. Levnadsförhållandena i dessa avlägsna bergsbyar är otroligt svåra. Under nio av årets månader är människorna totalt isole-rade på grund av snön. Temperaturen sjun-ker ofta långt under fryspunkten. Till-

gången till mat och dricksvatten är för det mesta mycket begränsad och sjukvård svår att få tag på.

Janchub Lhamo sitter ensam vid mat-
huset och tvättar sina kläder under en kran
med rinnande vatten.

– Hello friend, strålar hon med sina
orange tänder och jag slår mig ner bredvid
henne.

Vi sitter tysta en stund. Hennes starka
händer som vrider, sköljer och skrubbar det
mörkröda tyget mot den flata stenhällen.
Hon verkar inte bry sig om tystnaden mel-
lan oss utan småsunger tyst och tittar då
och då upp och ler.

Jag frågar om hon trivs här och får upp-
repa frågan flera gånger innan hon förstår
den.

– Alléz! Ja, jag gillar Jamyang Choling,
svarar hon.

**Kommer din pappa och syskon för att
hälsa på ibland?**

Hon skakar på huvudet.

– Nej, nej, nej. Married.

Är dina syskon gifta?

– Mmm.

Ännu en stunds tystnad. Till slut repar
jag mod till att ställa frågan:

Har du aldrig velat gifta dig?

Hon börjar skratta, precis som Tenzin
Yangdon, och lägger en hand på min axel.

– Jag? Nej, nej, nej. Inte möjligt.

Varför inte, fiskar jag nyfiken?

Hennes svar kommer blixtnabbt.

– With husband – no God. Husband,
children, no God. Better here.

Inte en människa syns till i klostret och
dörrarna till nunnornas rum är stängda. Det
slamrar i köket och jag finner Tsering
Sonam över ett kokande käril med ris.

Var är alla?

– De studerar, svarar Tsering och lyfter
kärlet från spisen. Hon lägger en handduk
över och ställer det i hyllan för att svalna.

Talar i tungor

Då hör jag ljudet. Ett svagt sjungande,
mumlade läte från nunnornas rum. Jag
lägger örat mot en av dörrarna för att höra
bättre. Det låter som om någon talar i
tungor där inne, nu hörs flera röster och det
verkar som om de befinner sig i något slags
trans.

Nyfikenheten tar överhand och försikt-
tigt, försiktigt gläntar jag på dörren, bara så
att jag kan se genom en smal strimma. På
sin säng sitter den nervösa nunnan med
bandaget med ögonen slutna. Hon har en
bok i knät men jag kan inte se vilken det är.
Plötsligt slutar hon humma och hon sitter
alldeles tyst, blickstill. Jag skjuter sakta in

dörren igen och fortsätter till nästa rum. En
ny röst, ett nytt läte, snabbare, mer forcerat.
Genom dörrspringan ser jag flickan med
hästansiktet sitta på golvet i lotusställning
och rabbla ramsor i en entonig melodi.

Vanligtvis samlas nunnorna för att be i
pujarummet, men nu är ingen här. Jag klätt-
rar uppför stegen till övervåningen och
kryper in genom det tjocka draperiet. Den
svart- och rosaspräckliga heltäckningsmat-
tan på golvet når fram till altaret längst in i
rummet, där en inglasad buddhafigur i guld
stirrar på mig med en hundrapie-sedel i
knät.

Runt omkring honom hänger färgglada
girlinger, affischer och väggbonader med
buddhamotiv, några skålar i silver står
framför glasburen och tre rader av skålar i
guld på bordet vid sidan om. På bordet står
också ett levande ljus och brinner.

Studenterna på Jamyang Choling un-
dervisas i matematik, hälsa och hygien,
engelska och hindi, buddhistisk filosofi
och meditation. Många av kvinnorna börjar
efter utbildningen arbeta som lärare. En del
får arbete inom sjukvården, andra i statlig
tjänst. En del skapar liknande studiepro-
gram i sina hemländer där de hjälper män-
niskor att ta tillvara på sitt kulturarv.

Skolprojektet strävar också efter beva-
randet av den buddhistiska kulturen på
platser där den hotas på grund av sekulari-
sering, kulturellt intrång och ekonomiska
svårigheter.

Många unga kvinnor har sökt till sko-
lorna men måste vänta tills flera resurser
finns tillhanda.

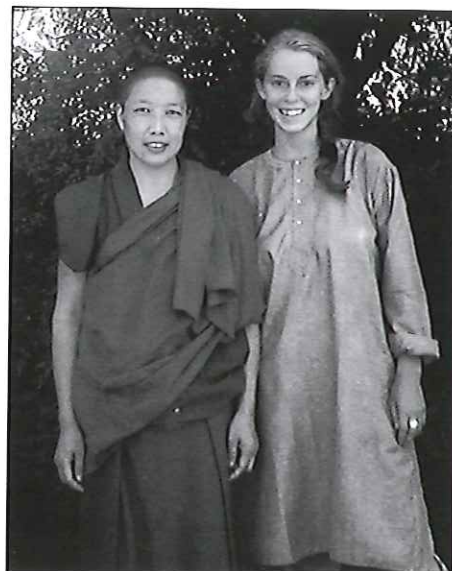
Försjunkna i sina böcker

Vi sitter samlade i klassrummet för att ha
en lektion i tibetansk grammatik. Nunnorna
sitter på vinröda kuddar på en
trasmatta på golvet, djupt försjunkna i sina
böcker.

En medelålders man, tibetan, kommer
in och nunnorna reser sig omedelbart upp
och bugar för honom. Han ser stiligt spor-
tig ut i sina ljusa byxor med pressveck, gul
skjorta och fleece-cardigan och går med
bestämda steg fram till "katedern", ett
dammigt träbord. Han säger någonting på
tibetanska och nunnorna slår upp sina
böcker. Jag kikar över Jangchubs axel. Hon
har gjort svaga blyertsanteckningar på de
gulnande sidorna i den röda, tjocka boken
som mer liknar en bibel än en lärobok och
håller pennan beredd att skriva ner viktiga
ord från läraren.

– **Rinchen Thubten**, good teacher, vis-
kar hon.

Ja, nunnorna verkar väldigt nöjda med

Artikelförfattaren och en av nunnorna i
Dharamsala.

sin lärare. Han läser högt, han förklarar,
han gestikulerar, han skrattar och skojar
med nunnorna och stämningen är mer upp-
sluppen än i något annat klassrum jag be-
sökt.

Min väska är packad när nunnorna kom-
mer ut från sin grammatiklektion följande
morgon.

Janchub Lhamo följer mig till bussen.
Hon brukar alltid skratta, men i dag är hon
allvarlig och vi går tysta sida vid sida.
Genom grinden, längs stigen, ned på lands-
vägen. Vi sätter oss vid väggkanten. Bussen
går bara en gång i timmen, vi har troligtvis
gott om tid på oss.

Bilar som passerar tutar och vispar upp
damm i våra ansikten. Det är en ovanligt
het dag och min *salvar kamize* klibbar mot
huden.

Jag har tur. Det dröjer inte många minu-
ter förrän vi hör bussen gnissla uppför
backen och vi reser oss. Samtidigt som jag
är lättad över att få åka, känner jag redan en
molande känsla av saknad i maggropen.
Jag kommer att sakna hennes skratt, hen-
nes förstående blickar, stunderna i mitt rum
då vi bara suttit och tittat på bilder, lyssnat
på musik och talat med varandra på tecken-
språk.

Vagnen är så proppfull att passagerarna
bågnar ut genom fönstren men jag blir in-
tryckt av en konduktör och precis innan
dörrarna smäller igen hinner jag vinka till
Janchub.

När vi rundat första kröken ser jag att
hon fortfarande står stilla vid väggkanten
och tittar efter mig. Indierna på bussen stir-
rar. Jag lutar mig mot fönstret och blundar,
bryr mig inte om det. Oset från svettiga
kroppar är kväljande, men efter en stund
känner jag det inte. Bussen stretar uppför
berget med mödosamma pustanden, likt en
trött packåsa i hettan. Rytmen vaggas mig
snart in i en djup dvala.

Ingrid Hedman

*Stämningen är mer uppsluppen än i
något annat klassrum jag besökt*

”Vill bara leva ett vanligt liv”

Klämda mellan maoister och armén

Folket i Nepal är trött på konflikten mellan maoistgerillan och regeringen. Undantagstillstånd, ökande kostnader för militära utgifter och minskande intäkter från turismen, drabbar den utsatta befolkningen hårt.

”Rutten fisk börjar lukta från huvudet.” Krishna, en kaféägare strax utanför Kathmandu ser ut över sina tomma bord och försöker hitta en förklaring till vad som hänt.

Förra våren och sensommaren präglades av kungamord och internationell terrorism och de flesta trodde att botten var nådd. I själva verket hade olyckorna knappt börjat. Det verkliga dråpslaget kom i november. Premiärminister Deubas förhandlingsrundor med maoisterna havererade. Kort efter anföll gerillan en arméförläggning i Dangdalen. För första gången riktades nepalesiska vapen mot landets militär.

Den sex år gamla konflikten, som dittills skördat uppemot tretusen dödsoffer, tog en allvarlig vändning. Under det molnfria november 2001 började något som liknar ett inbördeskrig. Nepals demokratiska konstitution står inför sin allvarligaste prövning. Detsamma gäller landets folk.

Krishna stuvade undan kaféets bord och stolar. Han är på väg att packa ihop sitt livsverk. För åtta månader sedan slog han upp dörrarna. Kapital och mängder av arbetstid satsades på att rusta upp ett gammalt hus. Undantagstillståndet kom som ett dråpslag. Turisterna uteblev. Och Krishna tvingades skicka hem sin personal. I morgon vrider han om hänglåset till rörelsen. Kanske för gott. Krishna är bitter på landets folkvalda. Han menar att de bär skulden till maoistgerillans existens. I maktställning byts ideologier lätt mot kortsiktig girighet

– Kongresspartiet och UML har fört Nepal till randen av en moralisk kollaps. Politikerna är bara intresserade av att roffa åt sig pengar. De köper kläder och statusvaror som de ser på TV. Väst kopieras. De är inte nepaleser längre, klagar Krishna.

Politikerförakt

Politikerföraktet har spelat maoisterna i händerna. Nepal har nyligen upplevt sitt första årtionde under demokratiskt styre. Det har knappast motsvarat folkets högt ställda förväntningar. Fattigdomen är stör-

re än någonsin. Detsamma gäller korruptionen.

Många uppfattar maoisterna som det enda kvarvarande, jungfruligt obefläckade av fiffel och brutna löften. Slagorden vänder sig till landsbygdens fattiga. Löften om hårdhandskar mot korruptionen varvas med krav på social rättvisa och ett slut på kastväsendets orättvisor. Där maoisterna tagit makten har skolväsendet reformerats. Privatskolor har stängts och under tvång fått sina resurser överflyttade till traktens allmänna skolor. Aktioner har också riktats mot spritförsäljning och kvinnohandel.

Med en rak och enkel retorik görs landets politiker, kungahus och Indien skyldiga till alla missförhållanden. Misstänksamheten mot grannlandet i söder är av tradition stor. Många ser Sikkims och Bhutans öden som varnande exempel. ”Nästa gång kan det vara Nepals tur.” Indiska affärsmän påstås kontrollera Nepals näringsliv. I Kalapani, på vad som sägs vara nepalesiskt territorium, ligger en indisk militärbas. Dessutom har det styrande Nepali Congress starka band med sitt systerparti i Indien; något som maoisterna inte är sena att utnyttja i sin propaganda.

Slut på förtroendekapitalet

Men maoisternas framgångsvåg tycks också ha planat ut. Gerillans förtroendekapital är på upphällningen. Folket har tröttnat. Tre misstag har varit avgörande, menar en nepalesisk medborgarrättsaktivist som vill vara anonym.

– Blodsutgjutelsen har varit för stor i byarna. Påstådda informatörer har godtyckligt avrättats. Landvinningar har vunnits genom våld eller hot om våld. Många av rörelsens sympatisörer har tappat både entusiasm och förtroende.

– Att folk misstror den nuvarande kungen, betyder inte att de vill avskaffa monarkin. Tvärtom, monarkin är fortfarande djupt förankrad i den nepalesiska folksjälen.

– Maoisternas ledarskap har tappat kontroll över rörelsen. Viljan att den skall växa till varje pris, har slagit tillbaka. Gerillan blev räddningen för bråkmakare och odugliga. Många med kriminell bakgrund anslöt sig till maoisterna.

Rykten om korrupktion och skumras-kaffärer har ytterligare tärt på rebellernas anseende. Konfiskerade pengar sägs ha finansierat lokala befälhavares husbyggen

och bilar. Nepalesiska medier påstår att maoiströrelsen är på väg att splittras. Det ideologiska ledargarnityret, med **Baburam och Prachanda**, vill driva kampen via förhandlingar. **Ram Bahadur Thapa**, som leder maoisternas väpnade styrkor, sägs i stället förespråka kulor och vapen. Från maoistiskt håll förnekas uppgifterna som nonsens och regeringspropaganda.

Gerillans attacker i november fortsätter ändå att förbrylla. Arméns svar skulle bli blodigt, det visste alla. Kort efter proklamerades undantagstillstånd. Utegångsförbud infördes på flera platser. Tidningar som ansågs stå maoisterna nära stängdes. Ett stort antal journalister fängslades. Och Nepals väpnade styrkor inledde en klappjakt på misstänkta maoister.

Riktigt vad som hänt sedan dess är oklart. Censuren har varit effektiv. Media tillåts inte att besöka stridszonerna. Allt som publiceras måste först passera försvarsministeriets filter. Som en följd hamnade Kathmandu under en störtskur av rykten.

Inte så konstigt kanske. Några bomber briserade i huvudstaden. Ändå stod inget att läsa i tidningarna. Kommunikéer talade i stället om framgångsrika arméoffensiver. Stridigheterna har inte skonat någon landsända, men varit värst i de notoriska prob-

Nepals befolkning kommer i kläm mellan maoisternas och regeringssidans strider.

lemdistriktet Rolpa, Rukum och Jayarkot.

Officiellt krävdes något hundratal offer under de inledande månaderna. Ryktet på gatorna talar däremot om tusentals döda. Samtidigt försäkrade premiärminister Deuba att inga oskyldiga kommit till skada.

– Tyvärr är påståendet inte sant. Vanliga människor har mist sina jobb, i värsta fall också sina liv, säger en representant för en medborgarrättsorganisation i Kathmandu.

Maoister krävde donationer

I december träffade jag **Kiran** som driver en liten affär tillsammans med sin bror. Konflikten håller på att skjuta rörelsen i sank. I början av förra året kom maoisterna och krävde donationer. Maffialiknande avgifter betalades för att verksamheten skulle lämnas i fred. Sedan kom armén.

I takt med att beväpnade soldater och poliser började patrullera huvudstaden, infördes strikta säkerhetsregler. Kiran var tvungen att plocka bort sina varor från gatan. Hälften av sortimentet försvann. Detsamma gäller turisterna. Kiran tycker att han hamnat i kläm mellan de stridande sidorna. Han vill bara leva ett vanligt liv. Och han är rädd. Folk grips och fångslas utan anklagelser. Grannen fördes bort tillsammans med sina söner. Under fyra dagar

hölls de inlåsta i en överfull cell.

– Det är en vänlig man. Absolut ingen maoist, säger Kiran, som tror att misstankarna grundar sig på att grannen är smed och därmed ofta bortrest på långa arbetsresor.

Landsbygdens folk tycks göra polis och militär nervösa. Särskilt om de kommer ifrån västra Nepals bergsdistrikt, där maoisterna länge varit starka. Född i fel distrikt kan vara detsamma som att bli misstänkt.

Kirans syster arbetade tills nyligen i en stor textilfabrik. Företaget hade 900 anställda. Många av dem var nyinflyttade från landsbygden. Armén bommade därför igen fabriken. Och Kirans syster blev arbetslös. Själv utsätts han för ständiga säkerhetskontroller. Soldater genomsöker busar; inte bara i jakt på vapen, utan också efter förbjudna tidningar och pamfletter. ID-handlingar kontrolleras vid vägspärrar. Folk kroppsvisiteras längs landsvägarna.

– Allt tar så lång tid.

Det är hopplöst att bedriva affärer, klagar Kiran.

Polisens nervositet har naturligtvis fog. Gerillans styrka tycks ha överraskat de flesta. Aktionerna är ofta välorganiserade. I februari anfördes Achham i fullt dagsljus. Tusen rebeller sägs ha tågat mot distriktshögkvarteret. 140 soldater och poliser miste livet. Rapporter om urskilningslös våld fortsätter att dugga in. Båda sidor beskylls för övergrepp. I Kathmandu Post läser jag en notis om fyra dödsoffer. Först dagar senare reagerar jag. Min vän **Maya** har fått telefonsamtal från hembyn. En av hennes klasskamrater tillhörde offren för polisens kulor.

– Det är sorgligt och obegripligt. Han var en snäll och försynt kille som aldrig varit intresserad av politik, berättar Maya.

Censuren gör situationen svårbedömbär. Försvarsministeriets bulletiner talar om stora framgångar. Kritiska röster menar att rapporteringen bara haft ett syfte: att förbereda Nepal och omvärlden på ett förlängt undantagstillstånd. I februari drev Nepals parlament igenom beslutet.

Mer tydligt syns hur konflikten och de hårda nyporna skrämmer bort turisterna. Näringsen är landets tredje viktigaste. Det sägs att varje turist som anländer till Nepal, skapar tio arbetstillfällen. Branschfolk talar

nu om två, kanske tre bortkastade år. Olyckskorpar drar paralleller till Kashmir och Sri Lanka. Aeroflot har upphört med sina flyg till Nepal. Holländska Transavia och Singapore Airlines kommer inom kort att följa efter. Kathmandus hotell och restauranger står tomma. Många har förlorat, eller är på väg att förlora sina jobb. Och det är knappast de etablerade politiska partierna som kommer att dra nytta av detta.

Bitter maktkamp

Kristallkulan för Nepals framtid känns suddigare än någonsin. Premiärminister Deuba står i skottgluggen för kritik ifrån både allmänhet, politisk opposition och maoistgerillan. Som ytterligare salt på såren pågår en bitter maktkamp inom de egna leden. Kongresspartiets starka man, **Girija Koirala**, tycks förbereda sig inför en personlig comeback som premiärminister. Intrigspelet är i full gång. Och då spelar det mindre roll att Deuba är den av de två som åtnjuter störst folkligt förtroende.

Kungens framtida roll känns också osäker. I folkets ögon har **Gyanendra** inte lyckats ge någon rimlig förklaring till vad som hände under förra sommarens palatsmassaker. Ryktesspridningen fortsätter. Den vildaste konspirationsteorin går ut på att kungen vill häva konstitutionen och förbjuda alla politiska partier. Mer sansade bedömare pekar på att kungen är betydligt populärare nu än för bara ett halvår sedan. Tiden talar till Gyanendras fördel. Många ser honom som den enda som kan rädda landet från fortsatt kaos och förfall.

– Gyanendra är inte bra, men han är vår kung. Den enda vi har, säger en av Kathmandus affärsmän uppgivet.

– Maoisterna tycks ha murat in sig själva i en återvändsgränd.

Vårens förluster har varit kännbara. Rörelsen är på väg att förblöda. Allt färre tror att de kan vinna. I stället tolkas bombarna i Kathmandu och den senaste offensiven som ett tecken på desperation. Kanske vill man tvinga tillbaka regeringen Deuba till förhandlingsbordet. För Nepals premiärminister verkar det som ett uteslutet alternativ. Han kräver att maoisterna först kapitulerar och lämnar ifrån sig alla vapen. Under tiden fortsätter jakten på gerillan. USA har lovat militärt och ekonomiskt bistånd. Vapen är tänkt att lösa konflikten. En taktik som i det långa loppet är dömd att misslyckas. Nepal är för fattigt för att ha råd med ett inbördeskrig.

– Korruptionen måste ta slut. Folk måste få tillbaka förtroendet för demokratin. Först då blir det fred, säger en medborgarrättsaktivist i Kathmandu.

Mikael Persson,

text och foto

Fotnot: Undantagstillståndet förnyades den 25 maj. Premiärminister Deuba uteslöts därefter ur sitt parti Nepali Congress – då partiet motsatt sig detta.

Sex, hemlöshet och healing

Mycket "kropp" i sydasiatiska dokumentärfilmer

På Göttingens Internationella Etnografiska Filmfestival i år presenterades många dokumentärer från Sydasien och framförallt Indien. Filmerna fokuserade på könsroller, hemlöshet, kvinnors roll på arbetsmarknaden och bevarandet av gamla traditioner som är på väg att tyna bort.

Dokumentärerna *When Four Friends Meet* och *Performance* ingår i en serie filmer från Sydasien om manlig sexualitet. I den förstnämnda porträtteras fyra unga män på väg in i vuxenlivet, deras syn på kärlek, sex, relationer, könsroller och förväntningar på framtiden. Vännerna, som umgåtts sedan barndomen, har byggt upp en varm samhörighet i en snabbt föränderlig miljö, Delhis utkanter. De påverkas starkt av Bollywoods romantiska filmer och musikvideor, vars repliker och sångtexter de ofta kan utantill. Tankarna på det motsatta könet upptar en stor del av deras tid och skapar många diskussioner vänner emellan.

I *Performance* får vi möta **Aslam** som inför en fascinerad skara stadsbor säljer potenshöjande medicinkurer på gatorna i New Delhi. Flera av de intervjuade männen menar att lyckan i livet är starkt kopplad till den erotiska prestationen och för att få hustrun att stanna kvar i äktenskapet och lyda måste hon bli sexuellt tillfredsställd. **Khalifa Arkat** driver en *akhara*, brottningsklubb. Några av de tävlande berättar om sin strävan efter att skapa den perfekta kroppen och drömmen om att se ut som en filmstjärna.

När **Kosum**, 7 år, i filmen med samma namn, blir sjuk, tar hennes föräldrar med henne till ett västerländskt sjukhus. Läkarna hittar trots omfattande undersökningar inga fysiska orsaker och i sin desperation över flickans tillstånd vänder sig familjen till ett healingcenter. Där får man veta att Kosum drabbats av en ond ande. Under några dagar får hon tillsammans med hundratals andra sjuka genomgå en rad känsloupprivande processer för att driva andarna ur sina kroppar. Scenerna från centret korsklippas mot den sterila sjukhusmiljön, den andlige gurun mot den västerländske läkaren. Båda misskrediterar den andres metoder.

Dokumentären *Safar* skildrar paret **Suri** som flyttar från Indien till ett snöigt England under 1960-talet för att förbättra sina yrkesmeriter och sedan återvända hem till ett rikare liv. Men åren går och familjen

Indiska dokumentären *Performance* handlar om män som vill skapa en perfekt kropp.

blir kvar i landet som deras barn kommer att se som sitt hemland. Kontakten med släkten hemma upprätthålls genom korrespondens med videoband och på så sätt får vi följa familjerna på var sin kontinent genom decennier av längtan, frustration, utanförskap och hoppfullhet. När familjen efter 17 år bestämmer sig för att flytta hem igen upptäcker man att rötter som redan rotats inte orkar bli uppslitna än en gång.

Utkonkurrerad gatucirkus

Path is the Destiny och *Diya* handlar båda om att kampen för att upprätthålla gamla traditioner. Den förstnämnda berättar historien om en akrobatfamilj som tvingas inse att deras gatucirkus har blivit utkonkurrerad av elektroniska medier. *Diya* är en liten oljelampa i terrakotta som används i religiösa ceremonier över hela Indien och har central betydelse i diwali, den hinduiska ljus-festivalen. Vi följer lampan från dess skapelse på drejskivan till försäljningen på marknaden och familjen som sedan sju generationer tillbaka försörjt sig på att tillverka Diya-lampor. I dag är krukmakeriet nedlagt och barnen går i skola för att skapa sig en bättre framtid.

Bland Jaintias i nordöstra Indien får bara kvinnor äga mark och dessa har en framstående status i samhället. Titeln *Nightly Guest* syftar på att männen i deras liv enbart figurerar som nattliga gäster som varken kan göra anspråk på ägodelar eller sina barn, som de är anonyma fäder till.

Kortfilmen *Click Click*, som utspelar sig i delstaten Chattisgarh, belyser även den

svåruppluckrade könsroller i berättelsen om en kvinna som delar sin mans yrkesintresse: fotografering. I ett samhälle där kvinnors företagsamhet motarbetas stöter hon på många fördomar och miss-tänksamhet mot sitt yrkesval innan hon upptäcker att hennes kön faktiskt kan vara till fördel i affärerna med en viss kundkrets: kvinnorna, vars förtroende hon genast vinner.

Överlag höll de indiska filmerna på festivalen hög kvalitet. Tydligt var att de väckte mycket känslor hos publiken och skapade intressanta efterföljande debatter efter visningarna. I synnerhet filmen om flickan Kosum gav upphov till en het diskussion om alternativ läkekonst mellan den finske regissören **Jouko Aaltonen** och såväl de indiska dokumentärfilmerna som fanns på plats som de övriga festivalbesökarna. Kan vi i väst ta lärdom av denna typ av behandling eller medverkar filmen, som en indisk journalist menade, till att spä på fördomar och glorifiera en tveivelaktig metod som inte har några vetenskapliga grunder?

Mer om indisk film

I **Monsun**, SYDASIENS webbtidning, kan du läsa en intervju med indiske regissören **Rahul Roy** som sedan 1980-talet tillsammans med sin fru producerat dokumentärfilmer om sexualitet och genus.

Adress: www.sydasien.m.se/monsun.html och använd lösenordet **vindaloo**

Överraskande och myllrande antologier

The Picador book of modern Indian literature

REDAKTÖR: AMIT CHAUDHURI
Picador

Leaving home. Towards a new millennium. A collection of English prose by Pakistani writers

REDAKTÖR: MUNEEZA SHAMSIE
Oxford University Press

Amit Chaudhuris omfattande antologi med indisk prosa inkränker sig – tvärtemot **Salman Rushdies** omdiskuterade *Mirrorwork* från 1997 – inte till engelskspråkiga författare. Nobelpristagaren **Rabindranath Tagore** har översatts från bengali, pionjären **Premchand** från hindi, brahminkastens kritiker **UR Anantha Murthy** från kanada. Andra från oriya, tamil, malayalam, urdu – allesammans till levande engelska.

Chaudhuri tar avstamp i 1800-talets bengaliska kulturrenässans och inkluderar dessutom utdrag ur brev, biografier, reseberättelser och litteraturkritik. Sektionen med engelska originaltexter är den omfångsrikaste, och här lyfter Chaudhuri fram även mindre kända författarskap: hos **Upamanyu Chatterjee** krockar småstädernas Indien med storstädernas och **Aamer Hussein** skildrar gripande hur en man försöker spåra sanningen om sina döda föräldrar.

Skarpsinnigt förord

Själva mångfalden får onekligen antologin att framstå som spännande och oförutsägbar. Chaudhuris skarpsinniga förord och personliga kommentarer underminerar effektivt slentrianföreställningar om indisk litteratur. I förordet suckar Chaudhuri också över hur omöjligt det är att åstadkomma ett rättvisande urval. Själv lär han knappast undgå kritik. Av totalt 38 författare är nämligen endast fem kvinnor!

I antologin finns, liksom i flertalet antologier med "indisk" skönlitteratur, några författare som noga räknat är pakistaner – bland dem den ovannämnde Aamer Hussein. Inom litteraturens område tycks det överhuvudtaget vara Indien som totalt dominerar omvärldens bild av Sydasiens. Rent "pakistanska" antologier har haft betydligt svårare att nå utanför landets gränser. 1997 ställde till exempel författarinnan och journalisten **Muneeza Shamsie** samman *A dragonfly in the sun*, med engelskspråkig skön-

litteratur av pakistaner hemma och i exil. Boken fick mycket god kritik men lär ha gått även potentiellt intresserade svenska läsare förbi. Shamsies nya antologi, *Leaving home*, också den med engelskspråkiga bidrag, förtjänar onekligen ett bättre öde.

Djupa klassklyftor

I *Leaving home* vänder och vrider trettiofem texter – varav fjorton skrivits av kvinnor – på erfarenheter av förluster och uppbrott, utvandring och invandring, förtryck och motstånd, livsformer som försvunnit och platser som förvandlats till oigenkännlighet. Landsflykt eller åtminstone rotlöshet är en erfarenhet som många pakistaner delar. Texterna manar fram ett Pakistan präglad av avgrundsdjupa klassklyftor, korruption, religiös extremism och militärdiktaturer; det är inte underligt att många, bland dem författare, har valt att lämna landet.

Veteranen **Zulfikar Ghose** fångar känsligt stämningen av fruktan och ovisshet i samband med delningen 1947. En ung muslimsk pojke ligger medvetslös på sjukhus, efter att ha misshandlats av en hindu; som i ett hallucinatoriskt inre rum blandas pojkens minnesbilder och fantasier från ett Bombay där vänskap och förälskelse ännu utmanar religionsgränserna.

Hos en annan veteran, **Bapsi Sidhwa**, är delningen än mer brutalt närvarande, när muslimska tågpassagerare slaktas av hämndlystna sikher. **Muneeza Shamsies** egen novell ger en plågsam bild av hur övergiven och önskad en ogift kvinna i trettioårsåldern kan känna sig mitt i sin egen släkt.

Men det är inte alltid förändringarna skildras med sorg och bitterhet utan ibland skämtas det ganska respektlöst med dem. **Humera Afridi** redogör muntert för de båda bröllopp hon, för fullständighetens skull, måste fira med en och samma man – ett "borta" i USA och ett "hemma" i Pakistan! – och ställer frågan om värdet av troheten mot traditioner och dess riter.

Riktigt absurt blir det sedan i **Humair Yusufs** novell. En passpolis slits mellan en kvinna som vill muta honom att neka hennes yngste son ett pass – och sonen som är lika beredd att betala, men för att slippa ut ur Pakistan! Till saken hör att passpolisen blir så till den grad handlingsförlamad att han inte ens förmår stoppa mutorna i egen ficka utan samlar dem på hög på sitt kontor...

Anders Sjöbohm

FOTO: JOHANNA SKOOGH

Då sitter vi där...

*ständiga tutande
springande rop
Värmebölja*

*en svettdroppe glider nerför ryggen
slinker in under trosan
som klister mot sätet
jag sedan sätter mig på*

*fastklämd mellan
på- och avstigande passagerare
som pressar sig mot varandra
utan resultat*

*nu är det bråttom bråttom
som aldrig för
men inte sen
då sitter vi står vi
pratandes tysta i timmar
när motorn inte går eller
chauffören skall äta*

*tills någon ropar:
Ernakulam Ernakulam Ernakulam
nu är det bråttom igen
tvingas från vår skugga
till en 30-gradig buss där
barnen har mössa och kvinnorna
ser svåla ut i syntet*

*det droppar från mitt bomullslinje
och jag undrar om jag någonsin
kommer loss från sätet*

Dikten är skriven av **Johanna Skoogh** i Göteborg och ingår i ett resereportage i diktform, skrivet efter en inspirationsresa i Indien förra året.

Afghanska flickor lockas till skolan

Fatima Balkhis flickskola i norra Afghanistan har i dag cirka 6 000 elever. Många av flickorna har aldrig förr gått i skolan, andra har tvingats ta en paus under de år som talibanregimen hade makten i området.

De studerar alla de ämnen som vi lärde ut innan talibanerna, så som matematik, historia, geografi, språk och religion, säger skolans rektor **Zarina**.

Sedan talibanregimens fall i mitten av november har flickorna gått till skolan, till och med under vinterlovet, för att ta igen förlorad tid.

I dag finns det redan 39 000 kvinnliga elever i Balkh-provinsen i norra Afghanistan. Det innebär att tredjedel av eleverna i distriktets 180 skolor är flickor.

Zarina och hennes kolleger får än så länge ingen lön alls och villkoren i deras skola är minst sagt undermåliga.

I ett av klassrummen trängs 140 flickor i åldrarna åtta till tio år på 35 kvadratmeter. De sitter på golvet eftersom det saknas både stolar och bänkar och de balanserar sina anteckningsblock mot knäna.

– Under de fyra år som talibanerna hade kontrollen förlorade vi allt. Nu har vi varken bord, stolar eller bänkar. Vi har inga böcker och flera skolbyggnader är förstörda, säger **Faizullah Ansari**, utbildningsschef i Balkh-provinsen.

– Talibanerna brände upp många böcker, de brukade säga att böckerna var för

otrogna, inte för muslimer. Visst är vi muslimer, men den islam som de lärde ut var inte den rätta islam, säger han.

Viss internationell hjälp har nu börjat nå dessa skolor. Exempelvis har den tjeckiska organisationen Stiftelsen för folk i nöd öppnat ett litet kontor i Mazar-i-Sharif som

förmedlar bistånd till återuppbyggnaden av ett dussintal skolor. Pengarna kommer från den brittiska regeringen.

Dessutom ska fyra miljoner nya skolböcker på de två största språken i Afghanistan snart delas ut till eleverna tack vare ekonomiskt bistånd från bland andra Sverige. Bilden av kvinnor och flickor har moderniserats i de nya böckerna. I de gamla beskrev kvinnor ofta som hemmafruar, om alls.

Flickorna delas in klasser efter kunskaper beroende på om de alls har kunnat studera de senaste fyra åren.

– Under talibanerna studerade vi i hemlighet. Ibland gick vi hem till mina lärare klockan tio på morgonen, ibland klockan tre på eftermiddagen och ibland mitt i natten för att lura talibanerna, säger **Camilla**, som gick på Sultan Razya-skolan i Mazar-i-Sharif.

Hennes skola togs över av talibanerna och användes som militärbas i fyra år. I november träffades byggnaden av amerikanska bomber och totalförstördes.

Camilla och hennes klasskamrater har nu fått börja i en pojkskola tills staden skaffat pengar nog att återuppbygga flickskolan.

De flesta av flickorna i klassen vet vad de vill göra när de blir stora.

– Jag vill bli läkare och hjälpa mitt folk, säger Camilla som får medhåll av flera klasskamrater som vill bli doktorer. Hennes kompis **Halina** vill dock bli journalist och resa till andra länder.

Människorättskommission skapad

Afghanistan har beslutat att skapa sin första oberoende människorättskommission. Dess uppgift blir att undersöka både gamla och nya övergrepp begångna i det krigsdrabbade landet.

FN:s talesman **David Singh** meddelar att den afghanska övergångsregeringen beslutat sig för att skapa kommissionen i samarbete med FN och ett 50-tal afghanska människorättsaktivister. Kommissionen kommer att skapas nästa vecka och man beräknar att arbetet kommer igång i juli.

Sam Zia-Zarisi från människorättsorganisationen Human Rights Watch ställer sig mycket positiv till inrättandet av kommissionen, men tillägger att det fortfarande återstår att se hur stort internationellt stöd den kommer att få.

Thalif Deen/IPS

Pratap Chatterjee/IPS

INDIEN- OCH ASIENSPECIALISTEN

SIMMY'S TRAVELS med specialister som bryr sig och priser som tål att jämföras

Vi skraddarsyr resor över hela världen

Gråbrödersgatan 8
S-211 21 Malmö, SWEDEN
Tel: 040-23 28 30 Fax: 040-12 62 61

www.simmytravels.se

Gandhi à la Naess

Gandhi
ARNE NAESS
Natur och kultur

Den norske filosofiprofessorn Arne Naess har i hela sitt långa liv beundrat den indiske frihetshjälten och icke-våldsutövaren **Mahatma Gandhi**.

Denna nyutkomna bok kan sägas vara en sammanfattning av vad Gandhis livsverk och filosofi betytt för världen.

Det är alltså ingen biografi över Gandhi, utan snarare ett försök av Naess att teoretiskt tolka Gandhis icke-våldsfilosofi och förutsättningarna för att använda sig av denna som ledstjärna för icke-våldsaktioner i dag.

Boken skrevs mot bakgrund av konflikten i Kosovo, men Naess tar också upp miljöaktioner i Norge – i vilka han själv deltagit – liksom den kinesiska ockupationen av Tibet.

Naess gör dessutom intressanta jämförelser av Gandhis filosofi med de som **Luther**, **Hobbes**, **Nietzsche** och **Tolstoy** står för.

En brist i framställningen är dock att den rationalistiska kritik mot Gandhis filosofi som restes redan under hans livstid, exempelvis av **Rabindranath Tagore**, i Naess bok nästan helt saknas.

Lars Eklund

INDIEN

Kashmirer vill tillhöra Indien

□ Kashmirer vill tillhöra Indien enligt opinionsundersökning. De nyligen publicerade resultaten av en oberoende opinionsundersökning tyder på att knappt sex procent av befolkningen i den indiska delen av Kashmir helst skulle tillhöra Pakistan om de gavs ett val. Det är goda nyheter för de indiska myndigheterna. Separatistiska organisationer avfärdar däremot undersökningen.

Politiska kommentatorer menar att undersökningen borde fungera som en tankeställare för den självutnämnde pakistanske presidenten **Pervez Musharraf**, som är övertygad om att en överväldigande majoritet av kashmirerna skulle välja att tillhöra Pakistan om de gavs möjlighet att välja vid en folkomröstning.

Opinionsundersökningen genomfördes sista veckan i april av den Londonbaserade byrån Mori, med hjälp av en grupp brittiska parlamentariker.

Enligt Moris undersökning

vill 65 procent av befolkningen i Kashmir att delstaten även fortsättningsvis ska tillhöra Indien.

Föga förvånande reagerade pro-pakistanska grupper i Kashmir med ilska på opinionsundersökningen.

– Denna undersökning har genomförts av en byrå som mot bättre medvetande arbetar för att misskreditera vår rörelse, säger **Abdul Ghani Bhat**, från paraplyorganisationen APHC.

Bhat sa samtidigt att om majoriteten av kashmirs befolkning verkligen vill tillhöra Indien är anledningen desto större för regeringen i New Delhi att hålla den folkomröstning som rekommenderades i den FN-resolution som antogs redan 1947. *IPS*

SRI LANKA

Fredståg lastat med hopp och tvivel

□ Sri Lankas första fredståg tuffade i slutet av maj iväg från Colombo norrut mot den nordliga staden Vavuniya.

För många som såg det färgglada tåget, målat med freds-tecken och andra symboler, var det mest en lustig sevärdhet.

Men arrangörerna hoppas att det dieseldrivna tåget ska förerbåda något större.

– Folk vid järnvägen och på järnvägsstationerna kommer förhoppningsvis att se fredståget och se vad det står för, säger **Sujevan Perera**, projektledare vid Neelan Tiruchelvam-fonden, som arrangerade projektet med ekonomiskt stöd från det kanadensiska biståndsorganet Cida.

Men även på fredståget fanns det många som var tveksamma till att den efterlängtnade freden är på väg.

Den 60-årige tamilske pensionären **Somasunderam Sris-kandarajah** säger att han ser tåget som ett hoppfullt tecken, men han är ändå tveksam.

– Det har aldrig fungerat förut, säger han, och vänder blicken ut genom ett av fredstågets fönster. *IPS*

BANGLADESH

Dödlig luft i Dhaka

□ Luften i Bangladeshs huvudstad Dhaka innehåller nu mer bly än den i Mexico City, som tidigare räknades som den mest luftförorenade staden i världen. Det innebär att stadens nio mil-

joner invånare utsätts för svåra hälsorisker.

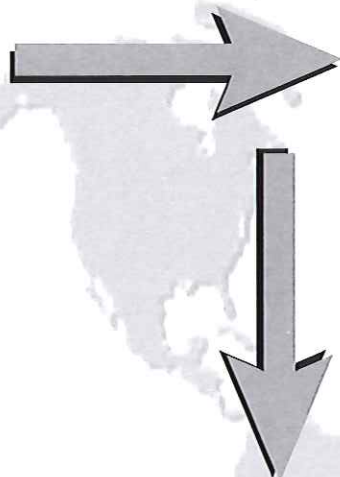
Enligt en rapport från Världsbanken orsakar den giftiga luften 15 000 dödsfall per år i Bangladesh.

Bangladeshs förra regering försökte åtgärda den dåliga luften bland annat genom att förbjuda import av blyad bensin och genom att förbjuda tvåtaksmotorer i trafiken. Den beställde också moderna passagerarbussar och instiftade en miljödomstol.

Den nuvarande regeringen, under premiärminister **Begum Khaleda Zia**, har följt upp dessa åtgärder genom att besluta att alla fordon med tvåtaksmotorer gradvis ska försvinna. Den senaste månaden har fler än 2 000 gamla privatägda och allmänna fordon tagits bort från Dhakas gator.

För att skynda på utfasningen av bensinfordon kommer regeringen att göra det lätt för privata företag att långa pengar till miljövänliga nyinvesteringar.

Hittills har regeringen dock gjort mycket lite för att minska utsläppen från de hundratals fabriker och företagen i och omkring Dhaka. *IPS*

Flyg till

Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal, etc.

Med

Gulf Air, Lufthansa, Tarom, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42 · 111 37 Stockholm

Tel. 08-10 45 58 · Fax. 08-723 06 66

E-mail: metropolresor@telia.com

Hemsida: www.metropolresor.com

Avsändare:
SYDASIEN
RÅBYGATAN 5 A
223 61 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

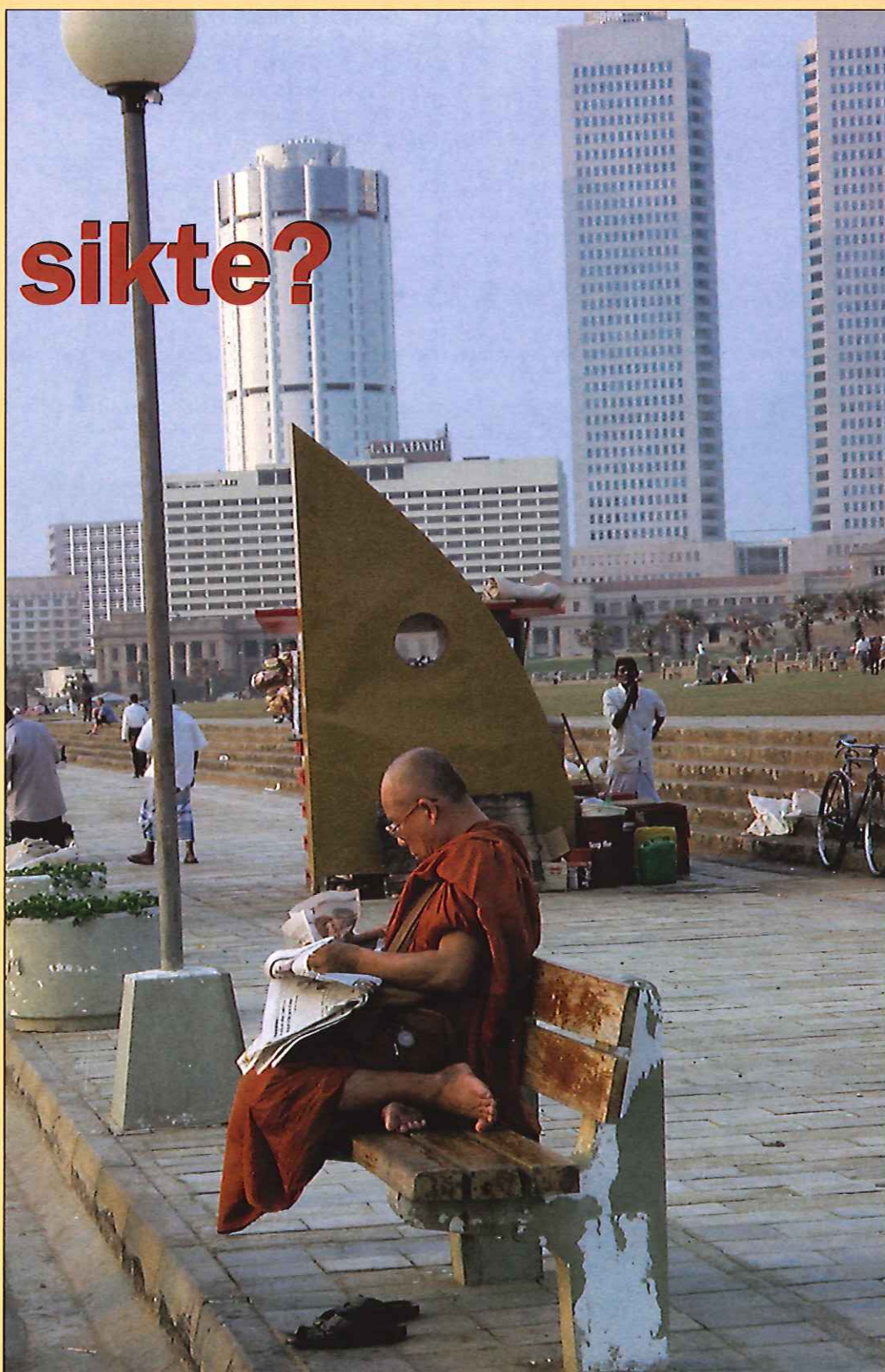
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen
noterad på baksidan

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Fred i sikte?

Sri Lanka våren 2002.
Efter 19 års blodigt in-
bördeskrig tycks fred
vara på väg.
En buddhistmunk kopp-
lar av på strandprome-
naden Galle Face i
Colombo.

FOTO: LARS EKLUND

Bonusläsning i Monsun 2/2002! Läs mer Sydasiens på nätet!

Surfa till:
www.sydasiens.m.se/monsun.html
och använd lösenordet *vindaloo*

Där hittar du bland annat följande:

@ Mikael Persson: Landet
Bortom. Resereportage från Api
Himal-regionen i Nepal
@ Camilla Orjuela: Folkligt fred-
sarbete på Sri Lanka

@ Ingrid Hedman: Intervju med
indiske dokumentärfilmaren Ra-
hul Roy
@ Johanna Skogh: Resedikt från
Indien

@ Samanta Sen: Smältande gla-
ciärer stort hot i Himalaya
@ Thalif Deen: Stamkonflikter ho-
tar utvecklingen i Afghanistan